76. TORSTAINA 25. TOUKOKUUTA 2000

kello 18.40

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Laki edustajanpalkkiosta annetun lain 1 ja 2 §:n, kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta 2186

Lakialoite LA 61/2000 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 9/2000 vp

Lähetekeskustelu

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1999 2211

Kertomus K 4/2000 vp

3) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 2214

Lakialoite LA 52/2000 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

4) Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta 2219

Lakialoite LA 53/2000 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

5) Laki tuloverolain muuttamisesta..... 2220

Lakialoite LA 56/2000 vp (Lauri Kähkönen /sd ym.)

6) Laki työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta..... 2223

Lakialoite LA 63/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

7) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 10 a §:n muuttamisesta 2226

Lakialoite LA 64/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Mietintöjen pöydällepano

8) Hallituksen esitys laiksi Valtion taidemuseosta 2227

Hallituksen esitys HE 23/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 3/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi eräiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten johtokuntien lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi 2228

Hallituksen esitys HE 50/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 10/2000 vp

10) Hallituksen esitys rekisteröityjen lisäeläkejärjestelyjen sulkemisesta 2228

Hallituksen esitys HE 52/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 11/2000 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta 2228

Hallituksen esitys HE 48/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 11/2000 vp

12) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta 2228

Hallituksen esitys HE 55/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 5/2000 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Nimenhuuto

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Laki edustajanpalkkiosta annetun lain 1 ja 2 §:n, kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakialoite LA 61/2000 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 9/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva edustajanpalkkiolain muutos ja kahden muun tähän liittyvän lain muutokset perustuvat perusteellisesti valmisteltuun eduskuntaryhmien puheenjohtajien jättämään lakialoitteeseen. Valtiovarainvaliokunnassa se on käsitelty valmistelevasti hallinto- ja tarkastusjaostossa, ja valiokunnan määräämänä käytän lyhyen esittelypuheenvuoron.

Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään pääpiirteiltään tukeutunut lakialoitteen peruslinjauksiin. Valtiovarainvaliokunta korostaa, että lakialoitteen sisältämässä uudistuksessa on kyse nimenomaan palkkiojärjestelmän muutoksesta. Lakialoitteessa ja erityisesti mietinnössä ei ole ollut tarkoitus ottaa varsinaisesti kantaa edustajanpalkkioiden määrään.

Tulevassa järjestelmässä päästään eroon siitä epäkohdasta, että eduskunta itse suoraan määrää omista palkkioistaan. Tarkoitus on, että nimettävä eduskunnan ulkopuolinen palkkiotoimikunta Ruotsin, Norjan ja Islannin mallin mukaan itsenäisesti tekisi ehdotuksensa edustajanpalkkioiden määrästä. Tämän ehdotuksen kansliatoimikunta voisi ainoastaan hyväksyä tai hylätä. Tältä osin lakialoitteen pykälän sanamuoto jätti tulkinnanvaraa, minkä johdosta valtiovarainvaliokunta on tarkentanut pykälää. Tarkennetun pykälän sanamuodon mukaan edustajanpalkkioiden määrän vahvistaa eduskunnan kansliatoimikunta palkkiotoimikunnan ehdotuksen mukaisesti. Tältä osin valtiovarainvaliokunnan näkemys poikkeaa perustuslakivaliokunnan perusteluihin liittyen ottamasta näkemyksestä.

Toinen eroavuus valtiovarainvaliokunnan mietinnössä suhteessa perustuslakivaliokunnan lausuntoon kohdistuu asetettavan eduskunnan ulkopuolisen palkkiotoimikunnan valintatapaan. Tältäkin kohtaa valiokunta on ollut uskollinen aloitteen allekirjoittajien ajatuksenjuoksulle, jonka mukaan palkkiotoimikunnan valitsisi puhemiehistö. Perustuslakivaliokunta oli lausunnossaan pitänyt puhemiesneuvostoa luontevampana. Mietinnössä on todettu, että puhemiehistöllä on jo nyt alemman tasoisilla säännöksillä delegoitu toimivaltaa. Tähän toimivaltaan palkkiotoimikunnan asettaminen sopii hyvin. Puhemiehistöä voidaan pitää myöskin poliittisesti riittävän edustavana. Kuuluvathan siihen normaalisti kolmen suurimman puolueen edustajat, jotka lähtökohtaisesti edustavat koko eduskuntaa.

Muilta osin valtiovarainvaliokunta on pitäytynyt perustuslakivaliokunnan lausunnossaan ehdottamiin tarkennuksiin edustajanpalkkiolakiin. Näistä ensimmäinen on perussäännöksen kaltaisen maininnan lisääminen 1 §:n 1 momentin alkuun kansanedustajalle suoritettavasta palkkiosta. Perustuslakivaliokunta viittasi tältä osin perustuslain 29 §:n mukaiseen kansanedustajan riippumattomuuteen. Tähän yhtyen myös valtiovarainvaliokunta on sitä mieltä, että edustajanpalkkion on oltava sellainen, että se osaltaan luo riittävät edellytykset kansanedustajan riippumattomuudelle.

Liittyen asetettavan palkkiotoimikunnan kelpoisuusvaatimuksiin valtiovarainvaliokunta on täsmentänyt perustuslakivaliokunnan esittämin perustein edustajanpalkkiolain 1 §:ää siten, että kansanedustajat tai eduskunnan virkamiehet eivät voi olla palkkiotoimikunnan jäsenenä.

Yleisen oikeustajun mukaisena on pidetty sitä, että edustajanpalkkiosta pitäisi voida luopua, jos on poissa eduskuntatyöstä. Tämä on myös lakialoitteen kantava ajatus. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tarpeellisena sitoa puhemiesneuvoston harkintavaltaa edustajanpalkkion suorittamatta jättämisestä. Yhtyen perustuslakivaliokunnan näkemykseen valtiovarainvaliokunta ehdottaa 2 §:n 4 momenttia täsmennettäväksi siten, että palkkio voidaan jättää maksamatta edustajan pyynnöstä, ja muutoin vain painavasta syystä. Valiokunnassa ei ole otettu kantaa siihen, mikä voisi olla tällainen painava syy, vaan olemme tukeutuneet tässäkin perustuslakivaliokunnan arvioon.

Tarkoitus on, että ehdotetut lait tulisivat voimaan kolmen viikon kuluttua 15.6. Mahdollisesti uusia palkkioita ja kulukorvauksia maksettaisiin 1.9.2000 lukien. Tämän johdosta valtiovarainvaliokunta on täsmentänyt myös tuloverolain voimaantulosäännöstä siten, että tuloverolain muutettu 70 § ei koskisi verovuoden aikana maksettuja vanhan lain mukaisia kulukorvauksia.

Arvoisa puhemies! Kaikki nämä lait voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, mikä on luonnollisesti myös valtiovarainvaliokunnan kanta.

[2] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Kun käsitellään kansanedustajien palkkiolakia, on

lähdetty vertaamaan kansanedustajien palkkoja korkeiden virkamiesten palkkoihin. Mielestäni palkkoja tulisi verrata suomalaisten keskipalkkoihin, sillä edustammehan me täällä kaikkia suomalaisia, ja jos tämä vertailu tehdään, silloin voidaan nähdä, että kansanedustajien palkat eivät ole jääneet jälkeen.

Täällä ed. Kuosmanen huusi, että maksakaa palkankorotukset hänen tililleen. Tämä osoittaa hyvin sitä ahneutta, mikä siellä oikeistolla on. Hän on erään mainoksen mukaan eduskunnan rikkain mies, ja sitten vielä toisten köyhien kansanedustajien pitäisi maksaa palkkiot hänen tililleen. Tämä on minun mielestäni jo kaiken ahneuden huippu. (Välihuutoja) — No, pienituloisten kansanedustajien ilmeisesti sitten, kun tällainen huippukorotus täytyy saada aikaiseksi.

Lakialoitteessa n:o 61/2000 tavoitteena on kansanedustajien palkkioiden tuntuva korottaminen, mitä perustellaan muun muassa näkemyksellä, että kansanedustajien palkkiot ovat jääneet jälkeen muusta palkkakehityksestä. Tämä toteutettaisiin muuttamalla päätösmenettelyä siten, että edustajanpalkkioiden määrät vahvistaa kansliatoimikunta puhemiehistön valitseman palkkiotoimikunnan ehdotuksesta. Vaikkakin palkkioiden suuruus jää näin lakialoitteessa avoimeksi, aloitteen lähtökohtana on selvästi merkittävä korotus. Tätä vahvistaa muun muassa laskelma, jossa oletuksena on palkkioiden sitominen palkkaluokkaan A 31 nykyisen A 27 palkkaluokan asemasta.

Jos kansanedustajien palkkiot sidotaan palkkaluokkaan A 31, varsinaisen bruttopalkan korotus on 8 000—10 000 markkaa ikälisistä riippuen. Sen lisäksi kulukorvauksen muuttaminen lakialoitteessa esitetyllä tavalla merkitsee kansanedustajan nettotulon nousua, sillä kulukorvauksen nykyinen verollinen osuus korvataan suurimmaksi osaksi verottoman osuuden korotuksella.

Mielestäni on harhaanjohtavaa verrata kansanedustajan palkkiota korkeimpien virkamiesten ja yritysjohtajien palkkoihin, kuten jo äsken totesin. Vertailua ei tule tehdä yhteiskunnan eliittiin, jolla on jo hyvät mahdollisuudet jatkuvasti lisätä omia tulojaan ja etujaan, vaan koko väestöön ja kaikkiin kansalaisiin. Suhteessa palkansaajien keskipalkkaan kansanedustajien palkkiot ovat varsin kohtuullisia. Vuonna 1998 kokoaikaisten palkansaajien keskimääräinen kuukausipalkka oli 11 285 markkaa, kun kansanedustajan painotettu keskipalkka on lakialoitteen tietojen mukaan 19 110 markkaa kuukaudessa. Kulukorvaukset ja kansanedustajan käytettävissä olevat palvelut antavat kansanedustajalle hyvät mahdollisuudet edustajantoimen hoitamiseen.

Suuri osa väestöstä elää hyvin niukan toimeentulon varassa. Viime vuosina on sosiaaliturvaa monilta osin jäädytetty ja monilta osin sosiaaliturva on ollut myös suoranaisten leikkausten kohteena.

Eduskunnan enemmistö on suhtautunut hyvin kielteisesti vaatimuksiin sosiaaliturvan parantamisesta. Esimerkiksi kansaneläkkeiden pohjaosan leikkauksen jatkamisesta päätti tämän eduskunnan enemmistö viime vuoden lopulla. Työmarkkinatuen varassa olevat ovat viime vuosina joutuneet tyytymään vaatimattomiin indeksikorotuksiin. Esimerkiksi vuoden 2000 alussa peruspäiväraha nousi markalla, mikä merkitsee noin 21 markan korotusta kuukaudessa. Opintotukea ei ole sidottu indeksiin, vaan sen reaaliarvo on alentunut usean vuoden ajan. Vuoden 2000 tuloveroratkaisussa työttömät jäävät käytännössä verohelpotuksia vaille.

On myös syytä muistaa, että virallisessa talouspolitiikassa on viime vuosina jatkuvasti korostettu palkankorotusten maltillisuutta ja että esimerkiksi päättyneellä tes-kierroksella useimmat työntekijät joutuivat tyytymään noin 3 prosentin palkankorotukseen, vaikka heidän palkkansa olisivat todella pienet.

Näistä syistä en pidä lakialoitetta aiheellisena enkä perusteltuna, vaan tulen asian toisessa käsittelyssä esittämään lakialoitteen hylkäämistä.

[3] **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Minä en voi hyväksyä sitä, että yhtä puhutaan, mutta toista tehdään. Tuloerojen kasvun pysäyttämisestä on nyt käynnissä laaja keskustelu. Siitä pidetään paljon puhetta, mutta samaan aikaan tuloeroja kuitenkin lisätään. Siitähän tässäkin ratkaisussa on kysymys. (Ed. Elo: Ottaako ed. Tennilä korotuksen vastaan?) Kansanedustajien palkankorotushan johtaa paitsi kansanedustajien palkkojen korottamiseen selvästikin myös ketjuuntumiseen. Nyt on jo ollut esillä esimerkiksi ministerien palkkojen korottaminen. Korkeimmat virkamiehet alkavat vaatia lisää. Näinhän tuloerojen kasvukierre vain voimistuu, ja eduskunta olisi siihen silloin syyllinen osaltaan, jos se tämmöisen päätöksen hyväksyisi.

Minä en toisaalta hyväksy myöskään sitä, että tässä ovat omia palkkojaan korottamassa monet

sellaiset kansanedustajat, jotka ovat olleet erittäin tylyjä pienituloisimpia suomalaisia kohtaan. Ei ole kauaakaan, kun meidän tekemämme esitys siitä, että työttömien verotusta hieman kevennettäisiin, torjuttiin tässä samassa talossa. Se oli tyly päätös ja siinä ei tunteiltu. Monilta aivan pienituloisilta on myös leikattu tuloja ihan viime aikoinakin, kuten kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen seurauksena monille eläkeläisille kävi. Ei voi olla niin, että yhtä puhutaan ja toista tehdään. Kyllä sen puheen ja teon pitää olla ihan samanlinjaista ja samanlaista. Jos puhutaan tuloerojen tasaamisesta, niin tasataan niitä sitten, eikä tehdä käytännössä toista.

Mutta pohjimmiltaan minä en ole itse asiassa protestoimassa kansanedustajien palkkion korottamista vastaan, minä nimittäin pidän nykyistä palkkiota ihan riittävänä. Totta kai on tilanteita, joissa tulot eivät riitä kaikkeen, mutta niinhän se on suurimmalla osalla suomalaisia muillakin. Ei se ole minusta edes huono kokemus, että joutuu miettimään, mihin raha riittää ja mihin ei. Minä nimittäin pidän todella kansanedustajien nykyistä tulotasoa ihan riittävänä, sillä pärjää kyllä. (Ed. Dromberg: Varmasti Lapissa!) — Lapissa eivät ole sen kummemmat hinnat eivätkä maksut kuin Helsingissäkään. Saattavat olla jotkut jopa korkeampia, ed. Dromberg, vaikkapa kulkeminen. Kyllähän siellä tietysti sitä kulkemiskustannusta tulee, mutta se on meidän aluettamme ja siellä kansanedustajan tehtävä hoidetaan. Eikä siinä rahasta lähdetä, vaan kylille mennään ja tupailtoihin (Ed. Dromberg: Niin täälläkin!) ja työväentaloille, maksaa mitä maksaa, ed. Dromberg. (Ed. Elo: Tämä ei ole tupailta, ed. Tennilä!) — No, jos ei ole, niin muutetaan vähän sävyä. Minä en aina erota, kyllä minä nimittäin puhun samalla lailla, ed. Elo, sekä tupailloissa että täällä. Jos teillä on eri tapa, niin olkaa hyvä vaan. Saattaa olla tietysti, että Porin puolessa on ihan eri puheet tupailloissa ja täällä eduskunnassa, mutta meillä Lapissa puhutaan ihan samalla lailla tupailloissa kuin puhutaan täälläkin. (Ed. Elo: Eihän tämä tupa mikään hollitupa ole!) — No, jos tämä ei ole hollitupa, niin siitä olen samaa mieltä.

Mikä tässä on perimmäinen ero, joka meillä varmasti on kansanedustajien keskuudessa, on se, mihin me vertaamme palkkioitamme. Täällä on selvästikin piilossa sellainen ajattelutapa korottajien taholla, että kansanedustajien palkkoja pitäisi verrata yritysjohtajiin tai muihin eliitin ihmisiin, jotka saavat todella rajuja tuloja. Minä en hyväksy juuri tätä lähtökohtaa. Minusta meidän tulojamme pitää verrata meitä äänestäviin ihmisiin, tavallisiin suomalaisiin. Tässä vertailussa kansanedustajat eivät todellakaan huonosti pärjää, vaan päinvastoin.

Niin kuin täällä jo tuli esille, keskimääräinen palkka Suomessa tällä hetkellä on 11 600 markkaa kuukaudessa bruttona. (Ed. Saapungin välihuuto) — Se on kuukausipalkka, 11 600 markkaa. Te sekoitatte kaiken, ed. Saapunki. Ei kansa tällaisia tuloja tunnissa saa. Se on Jorma Ollila Nokiasta, joka saa 11 600 markkaa tunnissa. Tämä on ihan keskimääräinen kuukausipalkka Suomessa, 11 600 markkaa kuukaudessa bruttona. Se on tavallinen suomalaisen duunarin palkka. Eläkeläisistä yli 600 000 suomalaista saa tuloa alle 5 000 markkaa kuukaudessa. Näin iso porukka elää todella pienillä eläkkeillä Suomessa. Työttömistä yli 200 000 on pudonnut peruspäivärahalle tai työmarkkinatuelle, joka on vain 122 markkaa päivässä, noin 2 500 markkaa kuukaudessa bruttona. Näin iso osa työttömistä kituuttaa todella olemattomilla tuloilla. Täällä oli kansanedustajia, jotka eivät halunneet näille työttömille mitään lisää, ei edes veronkevennyksen kautta. Opiskelijoiden opintotuki on 1 540 markkaa kuukaudessa. Siitä on muuten viimeksi leikattu korotusten sijasta 1995. (Ed. Kuosmanen: Miksi ette ole mitään tehneet, kun olette ollut 20 vuotta kansanedustajana?) — Jos se olisi vasemmistosta kiinni, ed. Kuosmanen, työttömien peruspäiväraha tai työmarkkinatuki olisivat ihan jotakin muuta, kuin mitä ne tällä hetkellä ovat. Meillä on yksi ongelma, ja se on kokoomuspuolue, joka tässä haraa vastaan. Kun me yritimme esimerkiksi työttömien verohelpotusta nyt tosissaan painaa ja jatkamme painamista, niin teiltähän se vastarinta tuli sieltä oikealta, ja näyttää edelleenkin olevan niin.

Kansanedustajien tehtäväksi minä näen tässä tilanteessa, että ruvetaan tosissaan parantamaan pienituloisimpien suomalaisten asemaa. Siinä on tehtävää, ja se on tehtävä, joka varmasti parhaalla tavalla nostaa myöskin eduskunnan ja kansanedustajien arvovaltaa ja asemaa. Kokonaan toiseen, huolestuttavaan suuntaan vie se, että yhteen suuntaan saarnataan malttia, jotkut jopa lakkokieltoa puuhailevat, kun ammattiyhdistysliike lakollakin joutuu asiaansa ajamaan. Sinne suuntaan siis malttia, ja itselle kuitenkin otetaan paljon. Johonkin suuntaan, kansan suuntaan, leikka-

uksia, mutta itselle paljon. Tämähän vie huonompaan suuntaan tämän talon asemaa ja arvovaltaa. Minä olen siitä oikeasti huolissani. Joka tapauksessa odotan sitä, että kun kansanedustajat ilmeisesti ajavat tämän korotuksen läpi äänestyksen jälkeen, niin sen jälkeen edes sitten löytyisi sydäntä, kun pienituloisten suomalaisten asemaa tässä talossa jatkossa käsitellään.

[4] **Martti Tiuri /kok:** Arvoisa puhemies! Kansanedustajan tehtävät ja päätöksenteon vaatima tieto ja kokemus ovat lisääntyneet jatkuvasti. Siihen on erityisesti vaikuttanut asioiden monimutkaistuminen ja kansainvälistymiskehitys. Eduskunnan istuntosalissa työskentelyhän edustaa kansanedustajan työssä vain jäävuoren huippua. Täällähän puheet lähinnä pidetään sitä varten, että saadaan lehdistölle tietoa. Siitä syystä minäkin pidän tämän puheen. (Naurua)

Täällä tehtävät päätökset on valmisteltu monissa kokouksissa ja keskusteluissa. Monet lakiesitykset vaativat taustatietojen selvittämistä ja pohdintoja, jotta kaikki näkökohdat tulisivat oikein huomioon otetuiksi. Kun sanotaan, että valiokunnissa kansanedustaja tekee päätyön, sekään ei pidä paikkaansa, koska se on vain osa asioiden selvittämistä. Mutta yhtä tärkeitä ovat esimerkiksi eri puolueiden kunkin valiokunnan valiokuntaryhmän omat kokoukset, joita pidetään aika tiheästi. Niissä keskustellaan monipuolisesti ja usein asiantuntijoita kuunnellen. Niihin osallistuvat valiokunnan jäsenten lisäksi muutkin kansanedustajat, jotka ovat kiinnostuneita asianomaisesta lakiesityksestä. Kansanedustajat ovat myös yhteydessä äänestäjiin ja asianomistajiin eli ryhmiin, yrityksiin jne., joita lakiehdotus koskee. Sitten kun on hankalia asioita, niitä käsitellään vielä erikseen puolueen eduskuntaryhmän työvaliokunnan ja eduskuntaryhmän kokouksissa, joissa varsinaisesti sitten tehdään politiikkaa, kun lyödään lukkoon kantoja.

Esimerkiksi itselläni oli viime torstaina 21 kokousta, joista eduskuntatyöhön suoraan liittyi 11. Onnistuin niistä suuren osan selvittämään. Tässä yhteydessä ihmettelenkin ministeri Soininvaaran huokausta, kun hänellä on 10—11 tunnin työpäivä, että onpahan helpolla päässyt.

Väitetään, että kansanedustajan työ on vähentynyt, kun päätöksenteko on siirtynyt Brysseliin. Asia on tietenkin juuri päinvastoin. Eduskunta antaa ohjeita hallitukselle ja ministereille siitä, mikä kanta Suomen on otettava EU-asioissa. Suuri valiokunta kuulee viikoittain kutakin asianomaista ministeriä ja evästää häntä EU:n kokouksiin. Ulkopolitiikkaan liittyvät asiat taas käsitellään vastaavasti ulkoasiainvaliokunnassa. Suuri valiokuntakin pyytää aika usein muitten valiokuntien lausuntoja asioista, niin että ennen suuren valiokunnan virallista kokousta asioita ovat käsitelleet monet epäviralliset kokoukset, joissa kansanedustajat ovat olleet mukana ja yrittäneet parhaansa mukaan saada asiat hyviksi. Aikaisemminhan riitti, että kansanedustajat olivat perillä vaalipiirinsä asioista. Nyt on vaikutettava Euroopankin asioihin. Asioiden lisääntymisen vuoksi eduskunta kokoontuu nykyisin täysistuntoon keskiviikkoisin ja torstaisinkin, mitä ei ollut silloin, kun itse tulin tänne kansanedustajaksi.

Kansainvälistyminen on muutoinkin lisännyt edustajien työtä. Suomi on jäsenenä Euroopan neuvostossa ja Pohjoismaiden neuvostossa, joihin eduskunta valitsee delegaatiot. Euroopan neuvostoon kuuluu 41 maata, ja se käsittelee ihmisoikeuksien lisäksi monia muita Euroopan maita kiinnostavia asioita. Se antaa hallitukselle suosituksia muun muassa tiede- ja teknologiapolitiikasta, koulutuksesta, talous-, sosiaali- ja ympäristöasioista, pakolaiskysymyksistä jnp. Suomen delegaation jäsenenä olen vastannut aika monesta raportista, jotka on esitetty Euroopan neuvostolle ja hyväksytty siellä. Suomen edustajat ovat olleet aktiivisia ja toimivat useiden Euroopan neuvoston komiteoiden puheenjohtajina. He ovat tällä tavalla vaikuttaneet moniin Suomen kannalta tärkeisiin suosituksiin.

Kansainvälistyminen on lisännyt edustajien osallistumista osanottajina ja puhujina moniin parlamentaarisiin kansainvälisiin konferensseihin. Kun kansanedustajia on 200, eduskunnan toiminta ei vaikeudu, vaikka osa edustajista on virkamatkoilla. Edustajien kansainväliset yhteydet ovat parantaneet Suomen tuntemusta muissa maissa ja edistäneet Suomen asiaa ja auttaneet tietenkin Suomen elinkeinoelämääkin. Kun Suomi on tullut tunnetuksi, on myös ymmärretty, että Suomessa on muitakin päteviä kuin kansanedustajat. Nämä yhteydet ovat välttämättömiä myös kansanedustajien oman tiedon lisääjinä ja päätöksenteon parantajina.

Kansanedustajan tehtäviin liittyy kuluja, joita työnantaja muilla aloilla normaalisti korvaa erikseen. Esimerkiksi lisäasunto, jos se on työn vuoksi tarpeen kodin ulkopuolella, monet kokous- ja neuvottelumatkat vaalipiirissä, kirjei-

den lähettäminen, kahvitarjoilut ja monet muut pienemmät ja suuremmat kulut ovat niitä. Tarkka oikeudenmukaisuus tietenkin vaatisi, että näistä kaikista otetaan tositteita, mutta kansanedustajalla on niin paljon kiireitä, että hyötysuhde, mikä siitä saadaan, on aika huono, kun kuittisotaa ruvetaan käymään. Siitä syystä on päädytty keskimääräiseen korvaukseen.

Kun ed. Tennilä ja Kuoppa olivat tyytyväisiä palkkaansa, se varmaan osaksi johtuu siitä, että heillä kulukorvaus on huomattavasti suurempi kuin Pääkaupunkiseudulla. Joka tapauksessa on väärin, että kulukorvaukset lasketaan verolliseksi palkaksi, kuten monissa lehdissä ja medioissa on tehty. Nehän ovat kuluja, jotka eivät kuulu palkkaan.

Palkka vaikuttaa siihen, keitä kansanedustajiksi pyrkii. Pyrin vuonna 1983 eduskuntaan ja pääsinkin. Minulla oli silloin professorin virka, ja professorin palkka oli huomattavasti suurempi kuin kansanedustajan. Onneksi siihen aikaan valtio vielä maksoi 60 prosenttia professorin palkasta kansanedustajan palkan lisäksi, ja se johti siihen, että pyrin eduskuntaan. Jos tätä lisää ei olisi ollut, en tässä seisoisi. On aivan selvää, että palkkataso vaikuttaa siihen, minkälaisia ihmisiä tänne pyrkii. Jos me haluamme tänne niitä, jotka eivät ole kovin vaativissa tehtävissä, mikä ilmeisesti selviää sen perusteella, kuinka paljon heille maksetaan palkkaa, ei eduskunta myöskään ole niin pätevä kuin nykyaikana tarvittaisiin. Palkkatason pitäisi olla sellainen, että tänne tullaan vaativistakin tehtävistä. Kansanedustajan saaman palkan tulee olla suhteessa tehtävän laatuun ja vaatimuksiin. Markan suutarit tekevät vain vahinkoa.

[5] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Kävi niin kuin oli odotettuakin, että edustajanpalkkion korottamiseen tähtäävä aloite synnytti aika aktiivisen kansalaiskeskustelun. Näitä viestejä, sähköpostia ja yleisönosastokirjoituksia lukiessa nousevat esiin tietyt ihmisryhmät, jotka eivät voi kerskua ansioittensa suuruudella. Tuohon joukkoon kuuluvat työttömät, opiskelijat, pienituloiset eläkeläiset ja lapsia ja pitkäaikaissairaita kotona hoitavat ihmiset. Luonnollisesti tuohon joukkoon voidaan perustellusti liittää myös sotiemme veteraanit. Tämä antaa kuvan siitä, mihin ryhmään edustajien palkkiota verrataan. (Ed. Tiurin välihuuto) — Anteeksi, ed. Tiuri, en kuullut välihuutoa. (Ed. Tiuri: Sanoin, että minäkin kuulun niihin veteraaneihin!) — Kyllä, arvostan teitä siitä erittäin korkealle niin kuin muutenkin, vaikka olenkin tässä asiassa kanssanne eri mieltä.

Kirjoitusten viesti ei tietenkään ole kaikkien suomalaisten mielipide. Se kertoo kuitenkin siitä, että yhteiskunnassamme on ihmisryhmiä, joiden asiat kaipaisivat todella pikaista korjausta. Odotetaan, että eduskunta, hallitus ja työmarkkinaosapuolet ottavat arkielämän haasteet vakavasti. Kansalaiset odottavat, että ongelmat otetaan todesta ja yhdessä tehdään kaikki voitava tilanteen parantamiseksi. Päättäväinen tahdonilmaisukin lohduttaa, vaikka se ei vielä asiaa käytännön tasolla ratkaisekaan.

Palkoista puhuminen kirvoittaa helposti kielet ja saa kynät sauhuamaan. Otan vielä esiin yhden ryhmän, joka ei niin voimakkaasti ole tullut niissä kirjoituksissa esiin, joita itse olen seurannut, hoitohenkilökunnan, joka tekee tärkeää ja osin hyvin raskasta työtään hoitokodeissa, vanhainkodeissa, terveyskeskusten vuodeosastoilla ja sairaaloissa. Tästä luettelosta luonnollisesti puuttuu joitakin. (Ed. Elo: Papit!) — Pappeja, ed. Elo, en lue tähän joukkoon kuuluviksi, vaikka papit tekevät hyvin paljon viikonlopputyötä, jota en soisi kaikille muille pakolliseksi, niin kuin nyt hallitus on esittänyt tietyille ihmisryhmille, että pistetään yksinhuoltajaäidit sunnuntaina kauppaan istumaan ja lapset hoitoon. (Ed. Elo: Hoitavathan papit sielua!) — Papit hoitavat sielua, ja kuulun siihen joukkoon, ed. Elo, joka todellakin tekee sunnuntaityötä, silloin kun olen siviilityössä. (Ed. Dromberg: Eikös kansanedustajakin tee viikonlopputyötä?) — Kyllä tekee, mutta ed. Dromberg, meidän täytyy lähteä siitä, että sunnuntaina tekevät vain ne ihmiset töitä, joiden on välttämätöntä olla töissä: sairaanhoitajat, päivystävät lääkärit, poliisit ja näin. (Välihuuto) — Kansanedustaja pyhittäköön lepopäivän mahdollisuuksiensa mukaan. (Eduskunnasta: Mitä se tarkoittaa?) — Se tarkoittaa sitä, että jokainen ihminen tarvitsee yhden lepopäivän viikossa, sellaisen päivän, joka on erilainen kuin on niin sanottu arkipäivä. On pyhän ja arjen välinen ero. Tässä suhteessa nyt ihmettelen sitä, että ... (Ed. Dromberg: Noudattaako edustaja tätä?) — Pyrin noudattamaan sitä. En halua ainakaan pakottaa ketään sellaista ihmistä sunnuntaina töihin, jonka ei ole pakko sinne töihin mennä. — Me löydämme historiasta esimerkkejä, että arjen ja pyhän suhde haluttiin muuttaa. Muun muassa Stalinin Neuvostoliitto oli sellainen, jossa haluttiin

muuttaa kaikki päivät saman kaltaisiksi, jossa tällainen kristillis-juutalainen perinne pyhäpäivästä menetettiin.

Arvoisa puhemies! Palaan takaisin tähän teemaan, koska aika loppuisi muuten. (Välihuutoja) — Voimme keskustella siitä, onko se lepopäivä sapatti eli lauantai vai kristillisen kirkon sunnuntai, mutta se ei asian ydintä muuksi muuta.

Miten takaamme ammattitaitoisen henkilökunnan näihin tehtäviin, joita ennen tätä replikointia kuvasin? Kun eläkeväestön osuus tulee huomattavasti tulevaisuudessa kasvamaan ja varsinkin, jos emme kykene tukkimaan huumereittejä ja huumausaineiden käyttöä ja saa kunnollista hoitoketjua aikaiseksi, sekin probleema tulee heijastumaan tulevaisuudessa hoitohenkilökunnan lisääntyvänä tarpeena. Löytyykö varoja palkkaporkkanan käyttöön tuohon suuntaan?

Moni kirjoittaja pitää kansanedustajan palkkion nykytasoa kohtuullisena siitäkin huolimatta, että tietyt kustannukset, muun muassa asumiskustannukset, ovat Kehä III:n sisällä huomattavasti nousseet, mutta tämä kustannustennousu koskee muitakin ihmisryhmiä kuin edustajia.

Tämä tilanne on elänyt myös huomattavasti tämän talon sisällä. Kristillisen liiton ryhmä ei allekirjoittanut aloitetta, ja nyt myös vasemmistoliitto, siis merkittävä hallituspuolue, on irrottautunut esityksestä. (Välihuuto) — Äänestäen vai yksimielisesti, sitä en tiedä, mutta joka tapauksessa vasemmistoliitto on tästä esityksestä irrottautunut.

Valitettavasti lakialoite vietiin ryhmissä liian kovalla kiireellä läpi. (Ed. Dromberg: Vuosikausia!) Erityisesti olen ymmärtänyt, että näin tapahtui vasemmiston... — Ei tämä lakialoite, ed. Dromberg, kai vuosikausia ole tässä talossa kiertänyt. Puhuin tästä lakialoitteesta, että se vietiin käsittääkseni varsinkin vasemmiston ryhmissä hyvin nopeasti läpi ja kaikki edustajat eivät olleet tietoisia tämän asian käsittelystä. (Ed. Pulliainen: 88 aloitettiin!) — Mutta ei tällä ehdotuksella, ed. Pulliainen. (Ed. Pulliainen: Periaatteellisesti!) — No, tietenkin palkoista on Suomessa puhuttu varmaan niin kauan kuin Suomessa on palkkoja maksettu myös muillakin alueilla. (Ed. Pulliainen: Muistatte väärin!) Oravannahkatkin ovat olleet osa tätä vaihtotaloutta ja eräällä tavalla myös palkkaa, mutta ehkä emme nyt palaa siihen aikaan enää takaisin.

Tällä asiallahan ei, ed. Pulliainen, ole mitään erityisen hirmuista kiirettä. (Ed. Pulliainen: Ei tietenkään!) Aikaa on tässä suhteessa vielä hyvin paljon. Tämän esityksen positiivinen puoli on se, että voidaan... (Ed. Dromberg: 14 vuotta!) — No, 14 vuotta on kohtuullisen pitkä aika tietyssä perspektiivissä, pitkässä juoksussa kohtuullisen lyhyt. — Aloite on positiivinen siinä suhteessa, että palkkiotoimikunta on hyvä asia. Sen asettamista kannatan. Se voisi tehdä tämmöisen pitkän työn, käyttää muutaman vuoden asian tutkimiseen ja mahdollisesti seuraavaa eduskuntaa koskien tehdä (Ed. Pulliainen: Tai sitä seuraavaa!) tarvittavaksi katsomansa korjaukset. (Ed. Kuosmanen: Siirretään seuraavaan tulevaisuuteen!) — Tulevaisuus on, ed. Kuosmanen, meillä aina edessäpäin toivottavasti ja toivottavasti mahdollisimman positiivisena.

Näinhän tupokuvioissakin monesti tehdään. Asetetaan työryhmä pohtimaan. Asetetaan komitea vähän istumaan ja miettimään. Siellä sitten kuunnellaan vähän asiantuntijoita ja tehdään hyvää työtä ja annetaan ihan kunnollinen aika. Täällä on nyt erilaisia komiteoita istunut kuukauden tai vuosienkin aikana. (Ed. Wideroos: Työryhmä!)

Positiivinen asia on myöskin palkkiolakiin nyt tässä esityksessä ehdotettu poissaolopykälä. Sen näen myönteisenä tässä aloitteessa.

Nyt tämä hosuminen on ollut sen luokkaista, että tässä vaiheessa en näe muuta vaihtoehtoa kuin yhtyä vasemmistoliiton ja oman ryhmäni kantaan eli hylätä tässä vaiheessa tämän aloitteen, mutta poimia tulevaa valmistelua varten se hyvä, mikä kaikesta huolimatta, ed. Nurmi, tässä esityksessä on.

[6] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Suomen kansa valitsee vaaleilla eduskunnan ja meidät on valittu kansanvaaleilla. Me olemme pienoiskuva koko kansasta: eduskunta. Kun me olemme yrittäneet käsitellä kansanedustajien palkkiolakia aiemmin, me emme ole päässeet yksimielisyyteen, koska olisimme joutuneet itse kansanedustajina tekemään päätökset.

Näin ollen 1.1.1996 saimme läpi esityksen, johon tuli tämä kuuluisa kulukorvaus, ja se oli myös yhdeltä osin verollinen. Yritimme uudelleen saada aikaan palkkiolain muutosta, mutta valitettavasti se kerta kaikkiaan kaatui istunnossa. Yksi toisensa jälkeen edustajat eivät uskaltaneet ryhtyä mihinkään korjaustoimenpiteisiin, vaikka jokainen edustaja varmaan tietää sen, että

kulukorvauksien puolella eivät ole asiat olleet oikein, vaan ne olisi pitänyt voida korjata.

Haluan pysyä käsittelyssä olevassa asiassa enkä puutu mihinkään muihin lakeihin, niin kuin aiemmin on puututtu. Me käsittelemme tällä hetkellä lakialoitetta edustajanpalkkiosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta, kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta, ja aloite on ed. Antti Kalliomäen tekemä. Tämä lähti liikkeelle seuraavasti:

Asiaa käsiteltiin kansliatoimikunnassa, ja näiden evästyksien pohjalta me lähdimme käsittelemään eri ryhmien puheenjohtajien kanssa mahdollista lakialoitetta, jossa keskeinen ja oleellinen kysymys oli se, että voisimme saada aikaan palkkatoimikunnan, joka ei ole yläpuolella vaan joka on nimenomaan ulkopuolinen elin. Siihen on jo voitu tässä ottaa kantaa, että ulkopuolisen elimen kokoonpano on puheenjohtaja ja kaksi muuta jäsentä. Tämän valitsee eduskunnan puhemiehistö neljäksi vuodeksi, ei siis puhemiesneuvosto vaan puhemiehistö. Tämän tarkoituksena on se, että asia etenee palkkiotoimikunnassa eikä tähän tule sellaisia jäseniä, jotka ovat millään osuudella sitoutuneet muitten asioitten kohdalla eduskuntatyön käsittelyyn, vaan he ovat riippumattomia, sitoutumattomia henkilöitä.

Täällä on käyty keskusteluja palkkaluokista. Näistä ei päätä täällä oleva eduskunta, vaan näistä päättää nimenomaan tämä ulkopuolinen palkkiotoimikunta. (Ed. Tennilä: Se se kaiken huippu onkin!) Tämä on siis se malli, jota on käytetty Norjassa, ja se on toiminut Norjassa erittäin hyvin.

Mitä tulee esillä oleviin palkka- ja palkkioluokkiin, ne ovat rehellisyyden nimissä olleet esillä ja nimenomaan vertailuina. Tämä vertailuhan on tullut gradusta, joka on tehty eri maiden kansanedustajien palkkioiden kohdalta. Siellä on Norja, Ruotsi, Tanska. Italiassahan on kaikkein korkein kansanedustajan palkkio. Ruotsissa korvataan kansanedustajien osalta myöskin ne matkat, joita he tekevät vaalipiirissä, ja heidän palkkansa on huomattavasti korkeampi. Mutta kuten sanoin, me emme tässä eduskunnassa käsittele sitä, kuinka tämä palkkiolautakunta tekee valmistellessaan tätä esitystä.

Haluan tämän vääristymän korjata pöytäkirjoihin. Ei valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossakaan olisi pitänyt mennä käsittelemään näitä palkkiokorotuksia, palkkaluokkia, vaan nimenomaan vain ehdotusta siitä, että palkkiotoimikunta tekee sille tarkoitetun työn ja myöskin tekee päätökset siitä, mitkä tulevat olemaan kansanedustajien palkkiot, mitkä tulevat olemaan kansanedustajien kulukorvaukset. Sanon rehellisesti, että itse en tiedä, mitä ne ovat. Tiedän sen jälkeen, kun ehdotus on tullut palkkiotoimikunnalta kansliatoimikuntaan.

Olen kansliatoimikunnan jäsen. Sielläkään ei ole mahdollisuutta kansliatoimikunnan jäsenenä enää puuttua siihen esitykseen. On vain mahdollista joko hyväksyä tai hylätä tämä esitys. Mikäli tätä ei hyväksytä, esitys palautuu uudelleen palkkiotoimikunnalle.

Arvoisa puhemies! Tässä halusin käsitellä näitä asioita siltä pohjalta. Tämän lain käsittelyyn eivät kuulu mitkään muut lainsäädännöt. Näen, että on populistista ottaa esille muita kysymyksiä. Ne voidaan käsitellä asianomaisten lakien yhteydessä, kun ne esille tulevat.

[7] **Tuija Brax /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Tänään täällä ei ole kovin monta perustuslakivaliokunnan jäsentä paikalla, koska osa valiokunnasta on ajat sitten sovitulla matkalla Haagin kansainvälisessä tuomioistuimessa. Siksi katson, että on syytä jättää merkintä eduskunnan kirjoihin ja tehdä tiettäväksi, mitä perustuslakivaliokunta tämän asian puitteissa teki. Olette tietysti meidän mietintömme kaikki saaneetkin.

Puutun vain kahteen osaan, niihin osiin, joiden osalta valtiovarainvaliokunta ei yhtynyt perustuslakivaliokunnan näkemykseen. Koska itse pidin molemmilta osilta perustuslakivaliokunnan näkemystä perusteltuna, haluan lyhyesti kertoa, miksi olisin ollut toisella kannalla.

Ensimmäinen osa on se, että perustuslakivaliokunta kuultuaan perustuslakivaliokunnan klassisia perinteisiä niin sanottuja tupu-, hupu-, lupu- ja muita asiantuntijoita, siis valtiosääntöasiantuntijoita, katsoi, että lakialoitteen perustelut ja pykälämuotoilu ovat yhdeltä osin ristiriidassa, siltä osin miten kansliatoimikunta tekee päätöksen palkkiotoimikunnan esityksestä. Varsinaisessa pykälämuotoilussa annettiin ymmärtää, että vaihtoehtoja on ota tai jätä tai muuta, mutta perusteluissa vain ota tai jätä.

Osa asiantuntijoista katsoi, että pelkästään ota tai jätä -vaihtoehto oli ehkä liian yksipuolisesti — jopa käytettiin tätä sanaa — kumileimasintyyppistä eduskunnan päätäntävallan delegointia. Tämän takia perustuslakivaliokunta yksimielisesti mietinnössään esitti, että ristiriita olisi

muutettu niin, että perusteluissakin olisi rehellisesti kerrottu kaikki kolme vaihtoehtoa.

Valtiovarainvaliokunta päätyi toiseen ratkaisuun. Me emme ottaneet perustuslakivaliokunnassa tätä ponteen, joten kyseessä ei ole suoranaisesti valtiosääntötulkinnan mukaisesti valtiosäännön vastainen teko, vaan kyseessä on valtiosääntöasiantuntijoiden esityksiin perustuslakivaliokunnan mietintöön otettu mielipide.

Perustelen omaa kantaani ennen kaikkea sillä, että mielestäni valiokunnan kanta olisi ollut rehellisempi ja muistuttanut siitä, että vaikka nyt perustetaan palkkiotoimikunta, niin viime kädessä kaikissa maailman parlamenteissa ja niin Suomessakin myös jatkossa poliittisen vastuun siitä, mitä kansanedustajille maksetaan, kantavat ja viimekätisen päätöksen tekevät aina kansanedustajat itse. Ei voi jatkossa syöttää semmoista selitystä äänestäjille, että me emme muka siitä vastaa. Me perustamme nyt asiantuntijaelimen puolueettomasti miettimään työtämme, vertailemaan muun muassa muita eurooppalaisia kansallisia parlamentteja ja arvioimaan työtämme ja tekemään esityksen. Se ei poista meiltä viimekätistä vastuuta jatkossakaan.

Sen halusin tulla sanomaan, koska mielestäni niissä keskusteluissa, joita tänään olen käynyt, olen ymmärtänyt, että yksi syy siihen, että perustuslakivaliokunnan mietinnön kanta ei mennyt läpi, on ollut tarve ja halu ikään kuin viestiä, että me emme sitä sitten jatkossa päätä, vaan se olisi muka joku automaatti. Kyllä perustuslain logiikan mukaisesti kansanedustajien palkoista päättää ylin lakia säätävä elin, ja se on viime kädessä eduskunta.

Nyt vain päätämme semmoisesta päättämistavasta, että ulkopuolisen toimielimen päätös joko otetaan tai jätetään. Jatkossakin me päätämme siitä laista, siitä metodista, ja tulevat kansanedustajat päättävät siitä aivan samalla tavalla, ja vastuu jatkossakin vuosi vuodelta, viimekätinen poliittinen vastuu, on aina koko eduskunnalla eikä sitä vastuuta voi paeta. Sen takia olen hiukan pahoillani tästä muutoksesta, mutta tämä on hyvin pieni asia eikä tarkoitukseni ole tästä repiä isoa asiaa.

Toinen seikka, miltä osin perustuslakivaliokunnan kantaa ei hyväksytty, oli se, että me olisimme toivoneet, että puhemiesneuvosto on se elin, joka nimeää kolmihenkisen palkkatoimikunnan, sen takia että puhemiesneuvosto on monissa pykälissä tunnustettu vakiintunut toimielin, jolla on muutakin päätäntävaltaa. Valtiovarainvaliokunta delegoi päätöksen puhemiehistölle, joka kieltämättä päättää joistakin asioista, ilman että heille on virallisesti semmoista toimivaltaa annettu. Toistaiseksi ainoa esimerkki, jonka olen kuullut, ovat jotkut edustajien ulkomaanmatkat. Mielestäni tämän kaltainen päätöksenteko ei ole siinä mittasuhteessa, mitä pitäisi olla, ja sen takia puhemiesneuvosto olisi ollut ehdottomasti oikeampi juridisessa mielessä.

Halusin, että nämä kaksi kantaa jäävät kirjoihin ja kansiin, ja haluan lopettaa puheenvuoroni siihen, että vastuu vastedeskin on aina eduskunnan ja me vastaamme. On varmasti niin, että tämä asia jos mikä kuuluu niihin, mistä presidentti Koivisto aikoinaan sanoi, että kaikki politiikka on väärää.

[8] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Koska en saanut vastauspuheenvuoroa, ehkä ensin on paikallaan muutama kommentti käytetyistä puheenvuoroista.

Minun mielestäni ed. Ala-Nissilä käytti asiallisen puheenvuoron selvittäessään, miten valtiovarainvaliokunta oli asiaa käsitellyt, ja siitä kävivät ilmi kaikki ne riittävät tiedot, mitkä ovat meille tarpeellisia. Erityisesti keskittyisin edustajien Kuopan ja Tennilän puheenvuorojen arviointiin. Kun ed. Kuoppa sanoi, että me edustamme Suomen kansaa keskimäärin, niin näinhän se, ed. Kuoppa, on, suomalaiset valitsevat meidät tänne edustamaan, mutta se lähtökohta, että meidän palkkamme pitäisi olla suomalaisten keskiarvo, on kyllä aika lailla tuulesta temmattu. Ed. Tiuri käytti minun mielestäni ihan hyvän puheenvuoron, kun hän totesi eduskunnan työn luonteen muuttumisen.

Itse tulin eduskuntaan ensimmäisen kerran vuonna 79, muutama vuosi ed. Tennilän jälkeen, ja kyllä tämän työn luonne on huomattavasti muuttunut. Niin kuin ed. Tiuri puhui, kansainvälistyminen on eräs keskeinen asia. Kyllä väittäisin, että jokainen edustaja, jos ei ole vielä huomannut, tulee huomaamaan, että esimerkiksi kielitaitovaatimukset lisääntyvät jatkuvasti myös kansanedustajilla. Jos me aiomme Suomea edustaa hyvin ulkomailla, on aivan selvää, että meidän pitää pystyä yhdellä suurella kielellä ainakin, mieluummin vähän muillakin kielillä, ilmaisemaan itseämme, ja tämä asettaa myöskin kansanedustajille tulevaisuudessa yhä suurempia vaatimuksia. Tietysti voi olla, että tänne tulee

edustajia ilman kielitaitoa, ja he tietysti tyytyvät niihin tehtäviin, mitkä sellaisille edustajille luonnostaan lankeavat.

Niin kuin sanoin, kansainvälistyminen on eräs piirre, toinen on tietysti koko tietoyhteiskunnan tuleminen, ja minun mielestäni sitä kannattaa myöskin korostaa. Kyllä edustajilta tänä päivänä vaaditaan, ed. Kuoppa, vähän enemmän tietoa ja taitoa näissä asioissa kuin tavalliselta suomalaiselta. Ei voi lähteä siitä, että me teemme päätöksiä, erittäin merkittäviä päätöksiä, taloudesta, lainsäädännöstä jne. vain tavallisen suomalaisen tiedoilla. Ed. Kuoppakin sen tietää aivan hyvin, että näin on asianlaita.

Kun ed. Tennilä sanoi, että yhtä puhuu ja toista tekee, niin ed. Tennilä, puheenvuoron lopussa tulen vielä toisen kerran tähän teemaan. Ed. Tennilä, jo tässä vaiheessa vetoan teihin siinä, että kun tämä tilanne sitten syntyy, kun ilmeisesti korjataan meidän palkkaustamme tai muutetaan joka tapauksessa järjestelmää, ed. Tennilä, älkää puhuko yhtä ja tehkö toista, älkää käykö siellä palkkapussilla, sillä ylimääräisellä korvauksella, vaan esimerkiksi osoittakaa se rintamaveteraaneille tai työttömille ja antakaa meille todiste niin kuin ed. Vennamo aikanaan antoi todisteen siitä, että hän luovutti ylimääräisen korvauksen jollekin muulle. On mielenkiintoista nähdä, mitä tässä asiassa tulee tapahtumaan.

Puhemies! Tässä suhteessa voisin todeta, että olen todella iloinen siitä, että lakialoite, jonka tein yhdessä ed. Tykkyläisen kanssa edellisellä vaalikaudella, nyt toteutuu eli lakialoite palkkiotoimikunnasta. Ed. Tykkyläinen viittasi Norjaan. Oman lakialoitteeni perusteluissa puhuttiin enemmän Ruotsista, jossa tämä on ollut muistaakseni käytössä vuodesta 93 lähtien, ja Ruotsissa se on toiminut erinomaisen hyvin. Tässä tietysti on eräs näkökohta, joka täällä on parissa puheenvuorossa tullut esille, ja se on se, että palkkiotoimikunnan päätöksen hyväksyy tai hylkää kansliatoimikunta.

Puhemies! Jos minun muistikuvani Ruotsin järjestelmästä on oikea, niin siellä palkkiotoimikunta päättää näistä palkoista, ja tässä on tietysti asia, josta olisi voitu keskustella ja voitaisiin keskustella. Minä en aio siitä sen enempää polemisoida. Minä uskon, että tämä muutos myöskin, että kansliatoimikunta joko hyväksyy tai hylkää sen ehdotuksen, on ihan hyvä sellaisenaan.

Puhemies! Kokonaisuutena väittäisin, että eduskunta kuitenkin on jäävi päättämään omista palkoistaan, ja sen takia siirtyminen palkkiotoimikuntaan on erinomainen asia, vaikka tämä kytkentä siihen nyt jääkin. Mutta kun täällä edustajat Tennilä ja Kuoppa ovat aikaisemmin polemisoineet hyvin voimakkaasti eivät niinkään järjestelmää vastaan vaan perusteluissa käytettyjä palkkaluokkia vastaan, niin kyllä minä esittäisin molemmille kansanedustajille kysymyksen: Kuka osaa arvioida kansanedustajan työn arvon? Ed. Tennilä, Kuoppa, Elo vai Pulliainen, kuka meistä parhaiten? Ei tässä ole mitään mittaria. Jokainen meistä arvioi sen omalla tavallaan.

Voin ehkä tässä todeta, että meistä varmaan jokainen edustaja vertaa vähän siihen, mitä on tehnyt siviilissä. Minä olin 17 vuotta ruotsin ja englannin kielen opettaja Porin teknillisessä oppilaitoksessa ja myöhemmin sitten ammattikorkeakoulussa ja Tampereen teknillisessä korkeakoulussa, ja kun tulin eduskuntaan uudelleen 95, niin minun bruttopalkkani oli suurin piirtein kaksinkertainen verrattuna kansanedustajan palkkaan, mutta en minä vaatinut siitä mitään lisäkorvausta, että eduskunnan tai Suomen valtion pitäisi maksaa minulle jotain lisäkorvausta. Me tulemme tänne tietyillä ehdoilla. Me tiedämme ne ehdot, ja tiedetään, että esimerkiksi seuraava eduskunta, joka valitaan, tulee tietyillä palkkausehdoilla tänne.

Minun mielestäni asianlaita on niin, ed. Kuopalle erityisesti haluaisin sanoa, että kyllä tänne pitäisi jokaisen suomalaisen pystyä pyrkimään, ilman että hänen toimeentulonsa merkittävästi muuttuu siitä. Lähtökohta, että verrataan keskiarvoon, on mielestäni väärä. Pitäisi lähteä siitä, että eduskunta on paikka, johon jokaisen suomalaisen kannattaa pyrkiä sillä tavalla, ettei toimeentulo merkittävästi alene, ja minun mielestäni tämän pitäisi olla lähtökohtana.

Kun esimerkiksi vertaan tätä 21 vuoden aikaa, niin sanoisin, että 70-luvulla oli paljon enemmän pyrkijöitä eduskuntaan kuin oli enää esimerkiksi viime vaaleissa. Koko ajan esimerkiksi niiden henkilöiden määrä, jotka haluavat tulla kansanedustajaksi, on vähentynyt, ja kyllä minä uskon, että se liittyy osaltaan siihen palkkioon, joka kansanedustajille maksetaan, varmaan moniin muihinkin tekijöihin ja ehkä politiikan arvostuksen laskemiseen. Mutta me voimme myöskin esittää kysymyksen, onko politiikan arvostuksen laskeminen myöskin kiinni siitä, että kansanedustajan palkat ovat sittenkin vaatimatonta luokkaa tällä hetkellä.

Puhemies! Populismia on harrastettu myös muutoin. Erityisesti haluan tuoda esille Veronmaksajain Keskusliiton toimitusjohtajan Teemu Lehtisen näkemykset. Hän on päässyt televisioruutuihin kyllä monta kertaa nyt, kun hän on sanonut, että kulukorvausjärjestelmä on aivan muodoton ja kansanedustajien jotenkin pitäisi pyrkiä siihen, että koettaisiin verorasitus sellaisena kuin se on. Minusta tämä Teemu Lehtisen näkemys on mitä suurinta populismia. Hän on ollut asiantuntijana myös valiokunnassa, huomasin tästä mietinnöstä.

Ensinnäkin vähän taustaa: Kun tulin eduskuntaan 79, niin meillä oli päivärahajärjestelmä eli päivärahaa maksettiin niiltä päiviltä, kun eduskunta oli koolla. Kuka pyysi kuitit päivärahoista? Kun joku virkamies tai lehtimies tulee maaseudulta Helsinkiin, hän saa päivärahan. Kukaan ei kysy, mitä sillä päivärahalla teit. Mielestäni tämä on erittäin tärkeä näkökohta. Ei päivärahajärjestelmässäkään mitään kuitteja ollut, vaan se oli päiväraha, joka maksettiin ja maksetaan edelleen virkamiehille ja muille, jotka tänne Helsinkiin tulevat tai johonkin muualle tähän maahan.

Mitä kulukorvauksen historiaan tulee, niin tosiasiahan on se, että Pääkaupunkiseudun edustajat 80-luvulla valittivat sitä, että he ovat jääneet palkkakuoppaan verrattuna maaseudulta tuleviin kansanedustajiin. Kulukorvausjärjestelmä muotoiltiin sillä tavalla, että myöskin Pääkaupunkiseudun edustajille alettiin maksaa kulukorvausta. Voidaan keskustella siitä, kuinka perusteltua se on helsinkiläiselle kansanedustajalle. Minä olen valmis keskustelemaan siitä, mutta olen valmis myöskin keskustelemaan siitä, mikä kuuluu kansanedustajalle, joka tulee toiselta paikkakunnalta, ja väitän, että nykyisin käytössä oleva ja kaavailtu järjestelmä on suurin piirtein oikeudenmukainen. Jos ajatellaan esimerkiksi, mikä on kansanedustajien asumisen taso, niin yksiö täällä Helsingin keskustassa maksaa vuokraa noin 3 000, jopa 3 500 muutaman kilometrin säteellä eduskunnasta. Tietysti saa halvemmallakin, 2 000—2 500 markalla jossakin pitemmällä tällä seudulla. Mutta joka tapauksessa voidaan myös kysyä, eikö kansanedustaja voisi asua vaikka kaksiossa. Mikä estää sen? Kuka määrittelee sen tason, missä kansanedustajat asuvat? Itse olen ihan varma, että valtion menot lisääntyisivät merkittävästi siitä, että tulisi tositejärjestelmä ilman minkään näköistä kattoa sille, minkälaisissa olosuhteissa esimerkiksi asutaan.

Puhemies! Toinen populismin puoli on se, että eräät ministerit ovat ilmaisseet näkemyksensä tästä kansanedustajien palkkausjärjestelmästä, ja pidän kyllä aika kohtuuttomana sitä. Itse asiassa olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että ministerin palkkausjärjestelmä pitäisi kokonaan erottaa kansanedustajan palkkausjärjestelmästä. Minä kyllä ihmettelen, mitä ministerit tekevät tällä puolella kulukorvausta. Heillä on kuitenkin vähän erilaiset olosuhteet työskentelyyn kuin meillä. Mutta, puhemies, en minä vastusta sitäkään. Tämä on järjestelmä, joka on ollut voimassa ja joka on toiminut. Mutta kyllä olisin toivonut, etteivät eräät keskeiset ministerit olisi lähteneet populistisiksi tämän asian pohjalta.

Puhemies! Lopuksi vielä haluan kerran sanoa, että kun ed. Tennilä sanoi, että yhtä puhutaan ja toista tehdään, niin minun mielestäni pitäisi tehdä lausuma, en sitä nyt esitä eikä varmaan kukaan muukaan, mutta eduskunnan pitäisi hyväksyä tässä yhteydessä lausuma, joka suurin piirtein kuuluisi niin, että ne edustajat, jotka äänestävät tätä lakiehdotusta vastaan, eivät myöskään saa korotettua korvausta.

9 **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan kyllä ed. Elon näkemyksiä, mutta kaikista näkemyksistä en missään tapauksessa ole samaa mieltä, ja haluan ensinnäkin korjata heti virheellisen väitteen, kun hän sanoi minun väittäneen, että kansanedustajat saavat samaa palkkaa kuin on suomalaisen keskipalkka. Eivät he saa. Siinä on noin 6 000—7 000 markan ero selvästi, ja se on mielestäni kuitenkin aika suuri raha vallankin silloin, jos sitä ei ole.

Toisekseen aina puhutaan siitä, että poliitikot ovat etääntyneet kansasta. Mielestäni tämän tyyppinen ratkaisu, mitä nyt ollaan tekemässä, etäännyttää poliitikot entistä enemmän tavallisesta kansasta. On tietenkin selvää, että jokaisellahan meillä on omat viiteryhmämme ja katsomme asiaa eri näkökulmilta. Mielestäni kuitenkin kansanedustajan nykyisellä palkalla ja tällä kulukorvaustasolla voi varsin hyvin hoitaa kansanedustajan tehtäviä ja tällä tulee toimeen hyvin. Jos tänne on tullut sitä varten, että pitää rikastua, niin mielestäni rikastumisen tarpeet pitäisi hoitaa muutoin kuin palkkiolla, jota kansanedustajalle maksetaan.

[10] **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vasemmistolaisen liikkeen käytäntönä on minusta, luulen niin, aina ollut se, että kansanedustajan tuloista on merkittävä osa käytetty oman poliittisen liikkeen asian edistämiseen ja myös sellaisten järjestöjen tukemiseen, jotka ovat aatemaailmaa lähellä. Minulla ei ole mitään tarkoitusta tästä minunkin osaltani aivan tavanomaisesta käytännöstä jatkossakaan poiketa. Sitten vaalien alla äänestäjät arvioivat, miten täällä kukin on äänestänyt, kun puhutaan vaikkapa työttömien päivärahasta tai kansanedustajan palkasta, ja sitten myös siitä tietysti, mitä kukin kansanedustaja on niillä rahoilla tehnyt ja millä lailla on omia järjestöjään ja lähellä olevia yhteisöjä tukenut. Se päätös on sitten äänestäjien käsissä jälleen.

[11] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kuopalle haluan todeta sen, että tuskin tänne, ed. Kuoppa, nyt kukaan oikeastaan on rikastumaan tullut. Ei kai päällimmäinen motiivi tulla eduskuntaan ole tulla rikastumaan. Kyllä tämä työ on monipuolista, tämä on antoisaa, tämä on mielenkiintoista, mutta tämä on myös erittäin vaativaa työtä, ed. Kuoppa, niin kuin itse hyvin tiedätte. Tehän olette ahkera kansanedustaja, teette kovasti työtä ja vaikutatte eduskunnan asioihin. Mutta rikastuminen, ed. Kuoppa, on minun mielestäni vähän populistista.

Mitä tulee ed. Tennilän näkemykseen siitä, että työväenliikkeessä on aina autettu liikettä, se pitää kyllä paikkansa. Kun tulin esimerkiksi eduskuntaan silloin 79, niin meillähän oli jokaisella sosialidemokraattisella kansanedustajalla maksu, jonka me maksoimme esimerkiksi piirijärjestölle, ja 80-luvulla tämä poistui.

Puhemies! Oikeastaan haluan lopuksi sanoa, että kiitän kyllä ed. Tennilää siitä ensimmäisestä puheenvuorosta, jossa hän totesi pienituloisten aseman. Se on kyllä asia, josta palaute tulee myöskin kokoomuslaisille kansanedustajille. Samalla kun me täällä eduskunnassa nyt käsittelemme tätä palkkiotoimikunnan perustamista, niin minun mielestäni meidän myöskin pitää kyllä katsoa peiliin ja miettiä sitä, mitä me voimme tehdä suomalaisten pienituloisten ihmisten hyväksi. Siinä ed. Tennilä on aivan oikeassa.

[12] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä aina syytetään populistiksi, jos on köyhempien asialla, puolustaa heikompia tai on ahneutta vastaan, silloin sanotaan, että kaikki nämä edustajat ovat populisteja. Kun puhuttiin työttömyysturvasta tai nyt tästä, kun kansanedustajat aikovat itselleen ahnehtia korotuksia, niin silloin syytetään populisteiksi. Sen takia minusta mieluummin tässä asiassa olen populisti. (Ed. Takkula: Ei tässä niin julisteta!)

Ihan muutamia kommentteja. Minusta ed. Brax kuvasi hyvin sen tilanteen. Vastuuta me emme voi välttää sillä, että asetetaan palkkiotoimikunta. Joka tapauksessa viime kädessä eduskunta on vastuussa aina niistä päätöksistä, mitä täällä tehdään. Tässä on turha vierittää sitä ajattelua sen toimikunnan nimiin, kun nyt täällä korotetaan palkkoja. Emme me itse muka korotakaan palkkoja, vaan toimikunta tekee ehdotuksen meidän palkkojemme korotuksesta. Siitä huolimatta lakialoitteessa on esitetty jo alarajat sille, jotta tämän verran niiden pitäisi olla, yli kyllä voi nostaa. Ne ovat esimerkkejä juuri siitä, jotta sen verran vähintään niiden pitäisi olla, ei voi missään tapauksessa ainakaan vähemmän olla. Näin minä olen käsittänyt sen.

Sitten joitain muitakin kommentteja. Täällä on todettu, jotta saisimme parempia edustajia, kun olisi korkeampi palkka. Ed. Tiuri, vaikka arvostan teitä hyvin vahvasti, niin tässä se logiikka pettää. Siinä tapauksessa tämä eduskunta ei ole pätevä, koska nämä edustajat, jotka tänne on valittu, ovat lähteneet tänne tällä palkalla. He ovat tienneet, että tämmöinen palkka on olemassa ja tällaiset kulukorvaukset. He ovat asettuneet viime vaaleissa ehdolle juuri tähän eduskuntaan. Eli täällä ei ole siinä tapauksessa päteviä edustajia. Sen takia silloin tämä eduskunta ei kaipaa sitä palkankorotusta, koska vasta tuleva eduskunta tietäisi ja sinne hakeutuvat parhaat voimat Suomesta. Tämä on ilmeisesti rupulisakki, joka tänne on tullut, kun tämmöisillä palkoilla ovat viitsineet tulla. (Ed. Elo: Kansa vaihtaa sitten vaaleissa!) Sen takia tämä perustelu, kuvaan sen näin, on kestämätön. Se on samalla tavalla, kuin ed. Brax kuvasi tässä aloitteessa olevaa yhtä epäkohtaa.

Viime kaudellahan puhemiehet jo ottivat vahvasti kantaa lehtien palstoilla, että kansanedustajien palkkoja pitäisi ehdottomasti nostaa. Nyt kun ammattiliitoissa valitaan puheenjohtajia, minä ehdottaisin kyllä tässä, jotta puhemiehistöstä löytyisi kyllä hyviä puheenjohtajia ammattiliittoihin. Kun katsoo mennyttä työmarkkinakierrosta, niin siellä saatiin 3,1 prosenttia ja jois-

sakin ihan himpun verran enemmän, kovilla lakoilla ja uhkauksilla saatiin nousemaan muutama prosenttiyksikön kymmenys. Ajatelkaa, tässä on kymmenkertainen korotus, joten varmaan on myyntiä puhemiehillä jatkossa työmarkkinoilla. (Välihuutoja) Tämä olkoon semmoisena kevennyksenä. Minusta ministeri Niinistö on ihan asiassa kysyessään meiltä sitä, jotta ilmeisesti eduskunnan rahoista löytyy tämä korotusvara eli siellä väljyyttä rahoissa on. (Ed. Takkula: Lahtelan—Niinistön linja!) — Siinä asiassa kyllä.

Tässä ei ole kysymys pelkästään kansanedustajan palkankorotuksesta. Jotkut edustajat ovat käyttäneet hyviä puheenvuoroja. Nimittäin kaikki vaikuttaa kaikkeen. Tässä ollaan peräänkuuluttamassa tulevaisuudessa tuposopimuksia ja maltillisuutta. Minusta eduskunta menettää tavallaan puheoikeutensa korottaessaan itselleen rajusti palkkoja. Kukaan edustaja, joka kannattaa tätä korotusta, ei voi jatkossa mennä sanomaan, että olkaa nyt maltillisia. (Ed. Dromberg: 14 vuotta on oltu maltillisia!) Uskottavuus kyllä kärsii vahvasti, koska itse pitäisi näyttää esimerkkiä. Kun huutaa toisille malttia, itse pitäisi olla esimerkillinen siinä ja näyttää, jotta me olemme samassa veneessä. Ei auta se, jotta sanotaan, jotta kaveria ei jätetä. Sitten kuitenkin itse tehdään ihan toisella tavalla: jätetään kaverit. Sanotaan, että kaverille ei jätetä. Onko tämä lause muuttunut niin päin tässä? (Ed. Dromberg: Lahtela jättää kaverit!) — Joku edustaja sanoi, jotta me olemme rikkureita. Jos äänestämme vastaan, olemme rikkureita. Se on kyllä aikamoinen näkemys minusta. (Ed. Pulliainen: Ajatelkaa, mikä mielikuvitus!) — Ilmeisesti ed. Pulliaisella on oma mielikuvituksensa tässä asiassa, ja saa olla. Meillä jokaisella pitää olla ja saa olla mielipiteitä.

Sen takia tulevaisuutta pitää ajatella minusta, vaikka tulopoliittisia kokonaisratkaisuja, joilla on Suomelle ollut sinällään hyvä ja siunauksellinen vaikutus moneen asiaan. Meillä ovat moniin muihin maihin verrattuna palkkaerot hyvin matalat. Meillä on korkeatasoinen hyvinvointiyhteiskunta, jos sitä voi niin sanoa. Tosin siihen on laman aikana tullut repeytymiä, mutta siitä huolimatta yhä edelleen me olemme vertailullisesti aika korkealla tasolla. Se on tullut kolmikantasopimusten, tuposopimusten, kautta. Siellä on sovittu monista asioista. Kaikki toimenpiteet, mitä on eriarvoistavaan suuntaan mennyt — optiopuolella, sitten on tämän tyyppisiä, että halutaan rohmuta niin paljon kuin iletään, annetaan joillekin paljon ja muut jäävät nuolemaan näppejään työmarkkinoilla — kyllä ne synnyttävät sitä ajattelua, minkä takia meidän pitäisi tyytyä johonkin pienempään.

Meitä on 200 kansanedustajaa täällä. Ihmiset nimittäin ovat meidät valinneet edustajikseen. He seuraavat meitä tarkkaan. He odottavat meistä, että me olemme heidän edustajiaan. (Ed. Wideroos: Vertaile tuntipalkkoja!) Sen takia se antaa semmoisen impulssin tässä vaiheessa, kun muut ovat työmarkkinoilla sopineet määrätyistä pienistä korotuksista, vähän yli 3 prosenttia, se antaa sen impulssin, jotta heti kun sopimukset on tehty, kansanedustajat vetävät välistä, nostavat itselleen. Miksi kansanedustajat eivät lähteneet nostamaan palkkojaan helmikuussa vaikka? Olisivat silloin helmikuussa tehneet ryhmänjohtajat esityksen, jotta nostetaan silloin palkkoja. Mitä luulisitte työmarkkinoilla tapahtuneen? Tässä ilmeisesti odotetaan sitä, jotta muisti on lyhyt. (Ed. Elo: Miksi Lahtela kysyy tyhmiä?) — Näin pitää tämä tehdä, koska ihmiset nimittäin ovat yhtä tyhmiä kuin Lahtelakin, elikkä ne näkevät sen läpi, mitä tässä on, että tämä on peliä. Sen takia minusta tämmöistä peliä ei pitäisi käydä, koska se vie uskottavuuden.

Tässä on pohjimmiltaan siitä kysymys, jotta se vie pohjaa demokratian uskottavuudelta. Ihmiset eivät luota enää, jotta heidän edustajansa toimivat heidän tahtonsa mukaisesti. Se näkyy sähköpostissa. Se näkyy kirjeissä. Sen kuulee puhelinsoittojen välityksellä. Sen tapaa tuolla kadulla. Ihmiset ottavat hihasta kiinni ja kysyvät, mitä ihmettä olette tekemässä. Hän saa työttömyysturvaa 122 markkaa päivä, ja te olette nostamassa kolminkertaisen määrän, mitä hän saa koko kuukaudessa, tai jopa enemmän. Ainakin kun itse olen elänyt pienellä oksalla aina, siinä väkisin mieli heltyy. Tietysti niille, jotka ovat isopalkkaisia olleet eivätkä välttämättä niitä kontakteja edes tapaa, se on aika kylmää kamaa.

Sen takia minä ainakin siinä mielessä herkistyin, että minä ed. Kuoppaa olen tukemassa tässä ajattelussa, että tälle näin esitettynä saa mukin tehdä, elikkä käännetään nurin päin tuossa ja äänestellään sitten punaisia nappeja.

[13] **Mikko Elo /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Haluaisin vain ed. E. Lahtelalle huomauttaa siitä, että tietysti näin voidaan vertailuja teh-

dä kuin hän tekee. Mutta toisaalta kansanvalta on hyvä järjestelmä. Joka neljän vuoden päästä valitaan aina uusi eduskunta. Kansalla on silloin mahdollisuus arvioida, onko se työ, mitä me olemme tehneet, sen arvoista. Ed. Lahtela, jokaisella suomalaisella, täysi-ikäisellä ihmisellä, on mahdollisuus lähteä tähän kilpailuun mukaan kilpailemaan näistä 200 paikasta. Kun minulle ovat jotkut soittaneet, olen todennut sen, vähän ilkeästi kyllä, mutta olen kertonut, että olisi hyvä lähteä mukaan politiikkaan, yrittää kansanedustajaksi ja sitten todella nähdä, mitä tämä työ on. On erittäin helppoa arvostella tätä kaikkea, mitä me teemme ja mitä me olemme saaneet aikaan. Mutta sanon ihan suoraan sen, että tämä on vapaa kilpailu. Jokainen suomalainen saa lähteä kokeilemaan tätä.

[14] **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Elolle voisi todeta sen, jotta minä olen huolissani kyllä demokratian toimivuudesta. Jokaisessa viime vaalissa äänestysprosentti on pudonnut. Monissa viesteissä, joita nytkin on tullut ihmisiltä, sanotaan, jotta heiltä menee usko tähän juttuun. Heillä ei ole enää edustajia olemassa. Kaikki, jotka valitaan, pettävät heidät. Sen takia minusta ei ole leikin asia ollenkaan, jotta jos meillä äänestysprosentti putoaa, se murentaa demokratiaa. Sehän tarkoittaa sitä, mitä ed. Tennilä puhui, jotta sanojen ja tekojen välillä on jo iso ristiriita. Siitä johtuu pettymys siellä.

Ed. Elo, tässä köyhemmät jättävät äänestämättä. Eivät rikkaat jätä äänestämättä.

[15] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Viimeisiin repliikkeihin: Varmasti jälleen jotkut jättävät äänestämättä, jos esitys menee tällä tavalla läpi, nimenomaan ne ihmiset, jotka katsovat, että heidän heikkoa asemaansa ei eduskunta ole kylliksi ottanut huomioon, ei ole kylliksi tehnyt työtä, jotta pienituloisten ihmisten asema olisi parempi. Tarkoitan eläkeläisiä ja niitä, jotka paljon joutuvat sairastamaan, ja työttömiä ensisijaisesti. (Ed. Takkula: Mitä, ed. Tiusanen, olette tehnyt heidän hyväkseen?) Nimenomaan nämä ihmiset eivät ole vain vasemmiston äänestäjiä. Monet heistä äänestävät keskustaa ja myös oikeistoa. Jopa kokoomuksella on varmasti kannattajina pienituloisia eläkeläisiä, jotka äänestävät kokoomusta, ainakin Kotkan suunnassa.

Se, miksi ei todella voi antaa esimerkiksi näiden viiden vuoden aikana mitään kymppiä tälle eduskuntatyölle tuosta näkökulmasta, johtuu mielestäni siitä, että eduskunnan voimasuhteet ovat olleet sillä tavalla kallellaan, että se on ollut mahdotonta. Köyhien edustajia on ollut liian vähän, ed. Takkula. Tästä näkökulmasta, joka koskee eduskunnan, sanotaan nyt, koulutodistuksen vuosittaista arvosanaa, se ei ihan kiitettävä ole.

Muuten tietysti eduskunnassa moni kansanedustaja on tehnyt ja tekee paljon työtä. Ed. Nurmi useampaan kertaan on välihuutanut tuntipalkan suuruutta jne. Sitä en halua ollenkaan kiistää. (Eduskunnasta: Edustaja Wideroos!) — Anteeksi, se oli ed. Wideroos, tuli samasta suunnasta. Hyvä, että asia selvisi. — Joka tapauksessa ed. Wideroos on siinä oikeassa, että tunteja on varmasti kansanedustajilla, niilläkin, jotka ovat nyt paikalla, ja niillä, jotka eivät ole paikalla. Täällä on aivan oikein ed. Tiuri todennut, että tämä sali on jäävuoren huippu ja muualla tehdään työtä. Nämä ovat kaikki oikein. Mutta tämän työn arvoa ei palkkion kautta millään lailla määritellä.

On pakko puuttua ed. Tiurin puheenvuoroon tältä osin. Hän jotenkin totesi sillä tavalla, että "ihmisiä, jotka eivät ole kovin vaativissa tehtävissä, ja tämä selviää ilmeisesti siitä, mitä heille maksetaan". Ed. Tiuri halusi tässä todeta, että tänne pitäisi saada enemmän muita ihmisiä, ei näitä ihmisiä siis, jotka eivät ole kovin vaativissa tehtävissä, ja tämä selviää ilmeisesti siitä, mitä heille maksetaan. Ed. Tiuri oli tänne valituksi tullessaan Teknillisen korkeakoulun professori, ja se on vaativa tehtävä, sitä ei tietenkään ole syytä millään lailla kiistää. Mutta kyllä esimerkiksi osaston erikoislääkärin tehtävä, olkoon nyt sisätautien erikoislääkäri, radiologi, patologi, mikä nyt on, en usko, että ed. Tiurikaan sitä kiistää, etteikö se olisi vaativa tehtävä. Kuitenkin tälle joukolle 1 helmikuuta 2000 maksettiin 16 570 markkaa kuukaudessa, (Ed. Dromberg: Vastavalmistuneelle!) kun he ovat yli viisi vuotta olleet palveluksessa. (Ed. Dromberg: Ylityökorvaukset!) Tämä on esimerkki nimenomaan varsinaisesta palkasta, jolloin se on selvästi jäänyt siitäkin kansanedustajan palkkiosta, joka nyt maksetaan, siis ed. Pulliainen, joka nyt maksetaan. Eli ei arvostusta, ed. Tiuri, sen mukaan voi tässä yhteiskunnassa laskea, mitä maksetaan asianomaisesta työstä, enkä puhu ollenkaan perushoitajien, kotisairaanhoitajien työstä, sairaanhoitajien tai terveydenhoitajien työstä, joille maksetaan suhteelli-

sesti vielä huonommin. Palkkion tai palkan suuruus ei ole se, joka määrittää työn arvon tässä yhteiskunnassa tällä hetkellä. Siinä on aivan muita arvoja. Tätä mieltä olen itse.

Ehdokkaita vaaleihin on aina riittänyt. Oliko ed. Elo, joka sanoi, että nyt on vähemmän ehdokkaita kuin ennen, mutta jokainen vaaliliittohan voi nimenomaan laittaa tietyn maksimimäärän ehdokkaita. Asettajia on ilmeisesti vähemmän kuin ennen ja vaaliliittojakin tehdään, joka vähentää ehdokkaiden määrää. Tuotakaan en oikein pitäisi erityisen hyvänä perusteluna.

Kaiken kaikkiaan olisi hyvä kuitenkin pysähtyä ja katsoa, miltä kansanedustajien palkkion näin voimakas nostopyrkimys näyttää; käytän sanaa pyrkimys, koska lakialoitteen perusteluosa osoittaa, mitä on ajateltu ja haluttu. Ihmiset osaavat kyllä ajatella omilla aivoillaan. Yleinen mielipide, joka tässä asiassa on, ei ole mikään median pyöritys, kyllä kansalaisten käsitys johtuu ihan muusta ja aika tavalla lähtee niin sanotuista tuloksista, mitä kansanedustuslaitoksen on katsottu saaneen aikaan näiden vuosien aikana.

Arvoisa puhemies! Tämä ei tietysti ole eduskunnan, sanoisinko, suurimpia asioita, mutta kuitenkin kansanedustajien olisi hyvä pysähtyä ja miettiä, eikö olisi kuitenkin parempi jättää kansanedustajan palkkion tarkastaminen ja nimenomaan kulukorvaukseen liittyvien ongelmien selvittäminen seuraavan eduskunnan tehtäväksi siltä osin, (Ed. Wideroos: Tai sitä seuraavan!) että vasta sitten tulisivat voimaan ne päätökset, mitä tämä yhteenveto ja tutkiminen tuottaisi. Nopealla vauhdilla eteneminen ei ole viisasta. Näin ollen olen samaa mieltä kuin ed. Kuoppa on alunpitäen esittänyt.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

16 **Martti Tiuri /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy myöntää, että ed. Tiusanen on oikeassa siinä, että palkkaa ei makseta pelkästään työn vaativuuden perusteella, mutta keskimäärin se kai kuitenkin pitää paikkansa. Työn vaativuus ei ilmeisesti näytä olevan esimerkiksi kansanedustajan palkan perustana, koska palkka on niin vaatimaton.

17 **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain ihan teknisesti ed. Tiusasen äskeiseen puheenvuoroon. Kun hän käytti osastonlääkärivertailua, niin Kunnallisen työmarkkinalaitoksen valtuuskunnan jäsenenä totean, että jospa meidän palkkausjärjestelmämme olisi rakenteeltaan sellainen kuin osastonlääkäreillä on, niin se mitä nyt on kaavailtu taustoissa olisi pikku juttu sen rinnalla.

18 **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri on aivan oikeassa kommentissaan. Ei tietenkään voi ajatella niinkään, että eduskunnan nykyinen palkkio jollakin tavalla kuvaisi työn kokonaisuutta ja määrää. Siitä ei ole sinänsä kysymys eikä myöskään vaikeusasteesta.

Siitä mihin ed. Pulliainen viittasi: Kyllä asia on niin, että osastonlääkärin ja erikoislääkärin, joka on palvellut yli 5 vuotta, varsinainen palkka on 16 570 markkaa. (Ed. Pulliainen: Sillä ei ole mitään tekemistä tämän kanssa!) Tämä oli vain, ed. Pulliainen, kuvaus siitä, miten arvostus liittyy palkkaan, ja tekin varmasti arvostatte sinänsä erikoislääkäreiden työtä. Uskon sen. Monet heistä muuten tekevät palkatonta työtä. Sen jälkeen, kun kello tulee siihen asentoon että pitäisi vapaa-ajan alkaa, he jäävät osastolle tekemään työtä.

Siis tämä oli vain kommentti siihen, mitä ed. Tiuri sanoi, eikä sinänsä mielestäni vaadi nyt syvempää tarkastelua.

19 **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta haluaisin vastata, että hän ottaa vääriä vertauskohteita. Täällä ei pidä verrata kansanedustajia lääkäreihin tai muihin ammattikuntiin. Jos otetaan vertauksia, ne pitää ottaa kansanedustuslaitoksista. Lähimmät ovat, niin kuin puheenvuorossani totesin, Ruotsissa ja Norjassa. Italian kansanedustajille maksetaan kaikkein eniten kansanedustajan palkkaa. Minun mielestäni nyt pitää pysyä tämmöisissä esimerkeissä, asialinjalla.

20 **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Olen valtiovarainvaliokunnassa esittänyt lakialoitteen hylkäämistä ja saanut esitykselleni vasemmistoliiton ryhmän kannatuksen. Jäimme vähemmistöön, minkä johdosta jouduin jättämään vastalau-

seen. Lyhyesti haluan toimintalinjaa ja kristillisen liiton linjaa perustella.

Lakialoitteen lähetekeskustelussa toivoin, että lakialoitteen viesti voisi vielä valiokuntakäsittelyssä olla aidosti harkinnassa, se voisi aidosti muuttuakin. Näin ei ole käynyt, vaan lakialoitetta on haluttu hyvin nopealla, voisi sanoa, poikkeuksellisen nopealla aikataululla viedä eteenpäin. Aloite etenee nyt niiden nuottien mukaisesti, joita useiden eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat halunneet. Mielestäni tässä kokonaisuudessa olisi ollut neuvottelutarvetta korotustason suhteen ja kulukorvausjärjestelmän sisällön suhteen. Valitettavasti näihin neuvotteluihin ei ole ollut valmiutta.

Kristillisen liiton linja mielestäni on ollut koko ajan johdonmukainen, olkoonkin niin, ettei se ole kaikkien mielen mukainen, mutta se ei ole muuttunut eduskuntakäsittelyn aikana. Me tunnustamme sen, että kansanedustajan palkkiojärjestelmän kokonaisuudessa on korjaamisen tarvetta, mutta emme missään vaiheessa ole olleet valmiit sitoutumaan emmekä nähneet kohtuulliseksi emmekä tarpeelliseksi näin mittavaa tasokorotusta kuin lakialoitteen allekirjoittajat halunnevat. Tälle linjallemme emme ole saaneet kuitenkaan kannatusta, jos ei siksi lueta vasemmistoliiton eduskuntakäsittelyn aikana muuttunutta kantaa.

Lakialoite pitää sisällään joitakin ongelmia, joiden johdosta sitä ei voi kannattaa. Ensinnäkin lakialoite pyrkii perusteluissaan tosiasiallisesti rajaamaan palkkiotoimikunnan harkintavaltaa kuvaamalla yksityiskohtaisesti palkkatason korotuksen toivetta ja tarvetta. Pohdiskelen ja kysyn: Jos todella on tarkoitus luoda itsenäistä harkintavaltaa käyttävä palkkiotoimikunta, miksi lakialoitteen allekirjoittajat menettelivät näin? Ilmeisesti siksi, että todellinen tarve, todellinen aie, on nimenomaan saada kansanedustajan palkkioihin mittava tasokorotus.

Toiseksi lakialoitteessa tuodaan esille ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista vain osa. Aloitteessahan todetaan, että valtiontalouteen muutokset merkitsisivät noin 14—21 miljoonaa markkaa. Kuitenkaan kaikki valtiontalouteen vaikuttavat seuraukset eivät jää tähän. Lakialoitteen allekirjoittajat ovat täysin unohtaneet, mitä seurauksia ja vaikutuksia eläketurvan muutoksilla on ja mitä myös niin sanotun sopeutumistuen muutokset aiheuttavat. Minusta nämä taloudelliset seuraamukset olisi ollut hyvä kirjoittaa auki, selkeästi tiedostaa ja sanoa julki.

Jos esimerkiksi otetaan kansanedustaja, jolla edustajavuosia on 15, hänen eläketurvansa tämän tehtävän perusteella tänä päivänä olisi noin 14 000 markkaa. Mutta jos palkkaluokaksi valitaan lakialoitteessa mainittu A 31, hänen eläketurvansa nousee noin 20 000 markkaan. Se on aika merkittävä muutos, merkittävä taloudellinen seuraamus, joka olisi tullut kirjoittaa auki.

Koen myös suureksi ongelmaksi sen, että lakialoitteenkaan toteutuessa kulukorvausjärjestelmä ei muutu oleellisesti. Itse asiassa joistakin julkisuudessa olleista tiedoista poiketen useimmille kansanedustajille kulukorvauksen osuudesta käteen jäävä markkamäärä tulisi lakialoitteen viestin toteutuessa kasvamaan. Minusta kulukorvausjärjestelmän pitäisi olla selkeämpi, läpinäkyvämpi ja mahdollisimman pitkälle yhdenmukainen muiden kansalaisryhmien kanssa.

Valtiovarainvaliokunnan jaostokäsittelyn yhteydessä asiantuntijana kuultu Veronmaksajain Keskusliitto rinnasti kansanedustajan työn sellaiseen normaalikansalaiseen, joka säännöllisesti työskentelee vähintään kahdella paikkakunnalla. Tämän kaltaisessa tilanteessa kansalainen voi verottomana saada majoituskustannukset ja matkakustannukset, mutta ei esimerkiksi päivärahoja, jotka lakialoite haluaa sisällyttää verottomiin kulukorvauksiin. Minusta kulukorvausjärjestelmän pitäisi olla mahdollisimman pitkälle yhdenmukainen muiden kansalaisryhmien kanssa. Tulisi selkeästi osoittaa, mistä kustannukset aiheutuvat. Tämä lähtökohta ei lakialoitteessa valitettavasti riittävässä määrin toteudu.

Tulen, arvoisa puhemies, toisessa käsittelyssä olemaan hylkäämisen kannalla.

21 **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa herra puhemies! Valiokunnan mietintö on mielestäni sisäisesti jonkin verran ristiriitainen. Ellei ollut tarkoitus ottaa kantaa palkkion määrään, ihmettelen, miksi sekä aloitteen perusteluissa että myös valiokunnan mietinnössä korotusvaatimus kuitenkin selvästi esitetään. Ihmettelen myös sitä, miksei kulukorvausjärjestelmää samassa yhteydessä esitetty korjattavaksi, niin että kulut korvattaisiin yleisen käytännön mukaisesti tositteita vastaan. Itse asiassa jos ajatellaan sitä keskustelua, mitä viime vuosien aikana on käyty palkkiojärjestelmän epäkohdista, nimenomaan tätä rakennetta on kritisoitu hyvin laajalti, ei niinkään

palkkioiden nettotasoa. Mielestäni ryhmänjohtajien aloitteen perusteluissa esitetty korotusvaatimus on tasoltaan suhteeton eikä täytä todellakaan maltillisuuden vaatimuksia.

Ed. Braxin puheenvuoroa pidin selkeyttävänä ja rehellisenä. Ulkopuolinen palkkiotoimikunta on sinänsä kannatettava järjestelmä, mutta ei todellakaan tässä muodossa vie vastuuta eduskunnalta pois. Lopullisen päätöksen palkkion korotuksesta tulevat edelleenkin tekemään kansanedustajat, ja he myös kantavat jatkossakin poliittisen vastuun.

22 **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Koska en saanut vastauspuheenvuoroa, tulin puhujakorokkeelle sanomaan muutamia havaintoja lähinnä keskustelusta tänä iltana koskien lakialoitetta edustajanpalkkiolaista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta. Olemme nimittäin lakia säätävä elin tässä salissa, ja haluan kyllä avoimesti sanoa sen, että ymmärrän varsin hyvin, että valiokunnan kannanotoista puhutaan hyvin voimakkaastikin, mutta olen jäänyt ihmettelemään sitä, että meidän varsinainen lainsäädäntövelvollisuutemme on melkein jäänyt tarkastelua vaille. Tarkoitan sitä, että tässä on kysymyksessä lakimuutos pelkästään 1 ja 2 §:stä, niin kuin kaikki edustajat varmaankin tietävät.

Mitä lukee 1 §:ssä? Luen vain osan siitä. Se aloitetaan näin: "Kansanedustajille maksetaan edustajantoimen asianmukaisen hoitamisen vaatima palkkio. Edustajanpalkkioiden määrät vahvistaa eduskunnan kansliatoimikunta palkkiotoimikunnan ehdotuksen mukaisesti." Sen jälkeen kerrotaan, miten palkkiotoimikunta perustetaan, ketkä siihen ovat jäävejä ja miten se toimii, kun kaikkien pitää olla paikalla. Tämähän on asian ydin, jonka luulisi nyt herättävän ensimmäisen vaiheen keskustelun, hyväksytäänkö tämä periaate vai hylätäänkö se.

Innokkaimmat ja tunteikkaimmat puhujat ovat ohittaneet kokonaan tämän puolen. Minusta se on jotenkin epäloogista tässä asiassa, etten sanoisi mielenkiintoisella tavalla asian aivan toisesta laidasta, mutta toisesta laidasta vastustajatkin suurimmaksi osaksi näkyvät tulevan.

Tässähän on tarkoitus ilmeisesti saada pohjoismainen käytäntö aikaan. Minusta se on ihan terve pyrkimys. Tätä on kaiketi ainakin kaksi vuotta mietitty hyvin huolella. Ed. Kalliomäki lakialoitteen lähetekeskustelussa hyvin asiallisesti kertoi, minkä takia tämä ehdotus kaikkinensa on tämmöinen kuin se on. Se on haluttu toistuvasti ohittaa ja vain rahasta on puhuttu. Onhan se mielenkiintoinen elementti meille kaikille, mutta se on myös hyvin vastuunalainen komponentti, koska toimeentulolla jokainen meistä perheemme elättää. On tietysti aika mielenkiintoista, että hyvin voimakkaasti tunteeseen ja kai tosin ideologiaan perustuen on vastustettu kaikkea palkan korotusta. Mutta ilmeisesti suhtaudutaan kuitenkin niin, että jos se jollain ihmeen muulla voimalla tulee, se kelpaa kaikille näille vastustajille. Jään vain miettimään, onko asianmukaista lainsäädäntöä ajatella tämän lain sisältöä näin.

Jos tämä tarkastelu olisi, arvoisa puhemies, ensin tehty ja sen jälkeen siirrytty toiminnallisiin mahdollisuuksiin, joita koko eduskuntamme toiminnassa on, silloin olisin ehkä myötämielisemmin kuunnellut näitä puheenvuoroja, myöskin vastustavia puheenvuoroja, joista yksikään ei mielestäni ole ollut rakentava, vaan ne ovat kaikki olleet repiviä. Se jos mikä alentaa koko eduskunnan arvovaltaa lopputuloksesta riippumatta. Täällä on joka ikisellä oikeus omaan ideologiaansa, myöskin oman tunne-elämänsä avaamiseen, mutta pitäisi olla myös oikeus ja velvollisuus sen lisäksi olla looginen tässä asiassa eli tehdä semmoisia päätöksiä, joiden mukaisesti käyttäytyy myöskin jatkossa.

Tässä mielessä oikeastaan omaa vastauspuheenvuoroani lähdin pyytämään, koska vasemmistoliiton edustajilta olisin kysynyt — ehkä ed. Tennilä sen kysymyksen minussa herätti — että kun teitä närästää näin hirveästi se, että tässä talossa edes tutkitaan asiallista palkkatasoa, niin kuinka te ette lähde jonkin semmoisen mallin perään, jonka minä tiedän ainakin Kuuban kansantasavallasta. Sen maan parlamentti kokoontuu myöskin säännöllisesti, säätää lakeja siinä maassa myöskin aivan asiallisesti. Se kokoontuu kolme neljä kertaa kuukaudessa, se valitaan yleisillä vaaleilla siinä maassa, mutta siinä maassa kansanedustajan, parlamentaarikon, palkka on pelkkä luottamus siitä tehtävästä. He tekevät työtään kansan parissa ja tulevat sitten päättämään muutaman kerran kuussa asioista. Minä en väitä, että näin pitää tehdä, mutta he tulevat ilman palkkaa siihen tehtävään.

Vasemmistoliittolaisilta kysyisin, mikä on teidän ideologianne loppujen lopuksi tässä asiassa. Täällä salissahan on yksi ja toinen vitsaillut siitä, että kun ed. Tennilä sanoi, että kokoomus on ollut ainoa piikki lihassa ja ilman sitä kaikki olisi

toteutunut, niin kuin hän haluaisi, niin ilmeisesti meillä olisi sitten ruplat palkkana tällä hetkellä. (Naurua) Se ei kai nyt ole kenenkään meidän toivomus, ei ainakaan minun tässä asiassa. (Ed. Tiusanen: Onko tämä nyt sitä asiallista keskustelua?) — Täytyy jonkin verran minunkin yrittää keventää tätä meidän keskusteluamme.

Minä tahdon tällä sanoa sitä, että loogisesti pitäisi tässä ehkä käyttäytyä, jos haluaa turvallisella maaperällä olla. Silloin kun mietin hylkäysehdotusta ja sitä kannattavia edustajia, jäin myöskin miettimään sitä, minkä takia he hylkäävät ykköspykälän, jossa on muutoksia, ja kakkospykälän. Jos he olisivat sorvanneet esityksensä näiden valiokunnan kannanottojen suuntaan ja hylänneet ne kaikki, olisin ehkä ymmärtänyt. Minun logiikkani katkeaa tässä vaiheessa, sillä minä kannatan ykköspykälää. Se on erittäin hyvä uudistus joka tapauksessa riippumatta lopputuloksesta, joka voi olla myös jotain muuta kuin kannanotoissa tällä hetkellä sanotaan.

Toinen asia, arvoisa puhemies, koskee eläkekysymystä. Lain lähetekeskustelussa yritin puuttua siihen ja pyysin, että valiokuntakin olisi sitä tutkinut, sillä minulle ovat muutamat yli 20 vuotta tässä talossa istuneet kansanedustajat kertoneet, että kun heillä on 20 vuoden työpalvelu tässä talossa takana, niin palveluajan pituus lopullisessa eläkkeessä aikanaan jää heille vähäisemmäksi vaikutukseltaan, kuin jos he olisivat olleet yhtä pitkän ajan esimerkiksi yksityisellä työnantajalla tai valtion palveluksessa, jossa 20 vuotta käsitetään 20 vuotta olevaksi yhtenäiseksi periodiksi. Kansanedustajan työtä ei kuulemma käsitellä tällä tavoin. Olen pahoillani, että siihen ei valiokunta ole kerinnyt ottaa kantaa, mutta ymmärrän tietysti, että tällä asialla on ollut kiire. Tämä ongelma on ilmeisesti vielä suurempi eläkkeiden osalta ministerien suhteen. Ministerien palkkaa ei tiettävästi ollenkaan oteta huomioon, ja toivon, että kun tämä taltioituu eduskunnan pöytäkirjoihin, niin ehkäpä jatkossa palkkiotoimikunta tämänkin asian ottaa esille, sillä eläkeasiat ovat vakavia asioita meille joka ikiselle.

Kolmas asia vielä, johon ihan lyhyesti puutun, koskee ed. Tiusasen puheenvuoroa, hänen aivan oikeita esimerkkejään sairaalalääkäreiden palkkatasosta. Itse olen sitä työtä aivan tarpeeksi tehnyt ja päivystänyt ja ollut apulaisylilääkärinä korvaklinikalla ja ylipäivystäjänä. Täällä istuu kollega salissa, joka on tehnyt samaa työtä myöskin, ed. Puhjo. Kun täällä niin moni huusi väliin, eikä ed. Tiusaselle antanut oikein puheenvuoroa, niin minä kyllä haluan sanoa, että 15 vuotta yliopistossa opiskelleen erikoislääkärin alkupalkka yliopistollisessa keskussairaalassa on 17 000—18 000 markkaa. Siihen ei tule mitään päälle, ellei tee lisätöitä, ylityötä, yötyötä. Se, että lääkäreiden kokonaisansio on jotain muuta, ed. Pulliainen, johtuu siitä, että he tekevät yksityisvastaanottoa, iltaisin ovat ahkeria. Siinä ei tiettävästi ole mitään pahaa, mutta halusin tämän teille päättäjille sanoa, koska olen huomannut, että oikein missään kuntainliitossa ei tahdota ymmärtää, mikä vaara tähän kätkeytyy. Kääntäen sanoisin niin, että henkilökohtaisesti en tunne ketään sairaalalääkäriä, joka tekisi pelkkää sairaalatyötä; sillä palkalla ei pärjää Suomessa. Siihen, että lääkäreiden palkkoja ruvettaisiin vertaamaan edustajan työhön, niin minä en siihen vertailuun sinänsä haluaisi ollenkaan ottaa osaa, mutta halusin tavallaan tukea numeerista lukua, minkä ed. Tiusanen täältä sanoi, että kyllä se pitää paikkansa.

[23] **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Akaan-Penttilä unohti täydellisesti lakialoitteen 1 §:n 2 momentin, joka ei ole mietinnössä, koska mietinnössä todetaan, että se tulee hyväksyä kuten lakialoitteessa on mainittu. Se sisältää tämän kulukorvauksen. Esimerkiksi kristillisen liiton eduskuntaryhmän arvostelun yksi keskeinen kohta on ollut kulukorvausjärjestelmä, johon me haluamme läpinäkyvyyttä ja perusteluita ja, voi sanoa, rehellisyyttä. Arvostelussa kansan keskuudesta on ollut kulukorvausjärjestelmä hyvin keskeinen, ja nyt tämä malli, mikä on tässä lakialoitteessa, ei tuo siihen mitään asiallista muutosta, läpinäkyvyyttä ei tule yhtään. Ed. Räsäsen mainitsemia tositeperusteisia malleja ei ole tässä edes puitu eikä katsottu, voitaisiinko niihin mennä. Valiokunnassa on käyty nopealla aikataululla tämä läpi ja hyväksytty tässä muodossa. Ed. Akaan-Penttilä, lukekaa myös toinen momentti.

Totean vielä, että ei täällä sellaisia lakiesityksiä käsitellä, joista ei saisi olla eri mieltä. Ei eduskuntaa tarvita, jos kaikki asiat on pakko hyväksyä sellaisenaan. Se on joku muu järjestelmä kuin meidän parlamentaarinen järjestelmämme.

[24] **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle sanoisin, että luin ennen kehotustanne tämän

toisen momentin, ja sehän on voimassa oleva käytäntö. Siinä ei ole muutosta. Minä ihmettelen sitä, että te ette ole siihen tehnyt muutosesitystä aikaisemmin, vaan paheksutte nyt julkisesti. Te puhutte kahdella eri tuolilla samasta asiasta. Jään sitä kovasti ihmettelemään.

25 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Smedsin puheenvuoro oli rakentava, vaikka täällä esitettiin ed. Akaan-Penttilän puheenvuorossa, että salissa ei ole esitetty rakentavia puheenvuoroja sellaisten henkilöitten taholta, jotka kriittisesti suhtautuvat. Kristillisellä liitolla on ollut selkeä vaihtoehtoesitys, mutta se ei ole saanut kannatusta, ja se on suuri murhe.

Minunkin huoleni ja kysymykseni on ennen kaikkea, miksi tämä edustajanpalkkiolakiesitys tuotiin käsittelyyn tässä muodossa, minkä se nyt on saanut. Epäkohtia on voitu osoittaa jo monien vuosien ajan, niin kuin täällä on tuotu esille, palkkiojärjestelmässä ja ennen kaikkea kulukorvausjärjestelmässä. Olisin odottanut, että näihin epäkohtiin olisi puututtu, korjattu kulukorvausjärjestelmää, niin kuin täällä on esitetty. Se on nyt sellainen asia, jota myöskin kansalaiset arvostelevat.

Sitten se, että asetettiin palkkiotoimikunta, on toki hyvä, mutta tässä muodossa, kuin se nyt asetettiin, se ei minun mielestäni ole uskottava. Kun puhutaan riippumattomuudesta ja sitoutumattomuudesta, niin kysyn vain, miksi tarvittiin tällainen monisivuinen perusteluosa, jossa selkeästi sanotaan ikään kuin se sisältö, mihin tämän toimikunnan on pyrittävä. Mielestäni silloin, kun vertaillaan esimerkiksi, miten muissa maissa on tehty, niin olisin toivonut, että tämä olisi lähtenyt tyhjältä, avoimelta pöydältä selvittämään asiaa. Kuinka kauan se olisi vaatinut aikaa, vuoden tai kaksi, ja sitten olisimme saaneet tänne esityksen, joka olisi tyydyttänyt ja joka olisi käsitelty demokraattisesti.

Tämä on myöskin uskottavuuskysymys kansalaisten silmissä. Kansalaisten on todella vaikea ymmärtää, että eduskunnasta löytyy tahto näin nopeassa aikataulussa käsitellä näin tärkeä asia, kun samanaikaisesti me odotamme sellaisia lakiesityksiä, jotka todella korjaisivat eläkeläisten, työttömien ja heikossa asemassa ja ennen kaikkea todellisissa vaikeuksissa olevien ihmisten asioita. Kritisoin tätä, miksi muita asioita ei käsitellä yhtä nopeassa aikataulussa.

26 **Kaarina Dromberg /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tahdon todellakin ed. L. Hiltuselle sanoa sen asian, että olen istunut täällä nyt yli 17 vuotta, ja kun nyt puhutaan palkkion uudistuksesta, niin näiden vuosien aikana siitä on puhuttu lukemattomia kertoja. Kun te sanoitte, että olisi kaksi vuotta vielä tarkisteltu tätä asiaa ja sitten tuotu sellainen esitys tänne, joka olisi tyydyttänyt kaikkia eduskunnassa — niin minä käsitin — niin olen aivan vakuuttunut, että sellaista esitystä tänne ei olisi voitu tuoda vielä kahdenkaan vuoden kuluttua. Pidän erittäin hyvänä tätä esitystä, joka nyt tänne on tuotu, ja toivon, että sille saamme mahdollisimman laajan tuen.

27 **Leea Hiltunen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain todeta, että otin esimerkiksi sen, kun puhuin aikataulusta, millä lakiesitys on tänne tuotu. Minusta tässä olisi ollut aikaa tutkia ja tehdä esitystä sillä tavalla, että se olisi saanut sellaisen muodon, joka olisi tyydyttänyt varmasti koko tätä salia, eikä niin, kuin se tässä nyt tuli, että lakialoitteessa on tiettyjä epäkohtia, joita puheenvuoroissa on kyllä nostettu esille.

28 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Kansanedustajia on tämän lakialoitteen takia jaettu ahneisiin ja populisteihin. Ainut populisti, jonka olen tavannut tässä salissa tässä asiassa, on kokoomuksen puheenjohtaja Sauli Niinistö, joka suurin piirtein haukkui kansanedustajat, tietysti myös oman puolueensa kansanedustajat. (Ed. Tiuri: Tasapuolisesti!) Se vahvisti käsitystäni siitä, että tätä ratkaisua ei voi tehdä, koska kokoomuspuoluekaan ei ole tässä yksimielinen. Ei näytä olevan yksikään puolue täysin yksimielinen. Keskustasta en tiedä, onko siellä jokin ryhmän päätös, että eri mieltä ei saa olla. Muuten näyttää siltä, että mikään puolue ei ole täysin yksimielinen tässä asiassa.

Mielenkiintoista on nimenomaan tässä asiassa ollut valtiovarainministeri Niinistön käyttäytyminen täällä, kuten hän on asian esittänyt, että mistä rahat otetaan. Mielenkiintoistahan olisi myös kuulla täällä jonkun kertovan, jos joku tietää, mistä nämä rahat otetaan. Otetaanko ne eduskunnan toimintamenoista? Mitä se käytännössä tarkoittaa? Tarkoittaako se, että eduskunnan työntekijät eivät saa 3,1 prosentin palkankorotusta, mikä heille on luvattu, ja mikä muiltakin val-

tion virkamiehiltä ollaan ottamassa pois valtiovarainministerin esityksestä, että virastoille ei siis täysin kompensoida virkamiesten palkankorotusta.

Esimerkiksi maanantaina tapasin verovirasto n ihmisiä, jotka sanoivat, että heille tulee suurenmoisia vaikeuksia muun muassa ensi vuoden kehysten kanssa, kun pitäisi hävittää erälläkin alueella 50 henkilön palkat pois joko vähentämällä määräaikaisia tai käyttäen luonnollisia poistumia tai muita erinäköisiä keinoja, koska periaatteessa kuitenkaan ei haluta irtisanoa. Ymmärrän täysin kansalaisten näkökulman, myös työssäolevien ihmisten ja valtion virkamiesten näkökulman, että samanaikaisesti tehdään tällaisia ratkaisuja.

Mutta tietysti ne kansanedustajat, jotka ovat tässä asiassa kriittisiä, on helppo leimata populisteiksi. Sitähän täällä on koko ajan tehty. Olen koko ajan ollut sitä mieltä, jo ennen kuin lakialoite tänne tuotiin, että avustajajärjestelmä on ollut meille kohtuullinen palkankorotus. Se on helpottanut meidän työtämme, ainakin minun työtäni se on helpottanut ja auttaa paljon siinä tilanteessa. Sen sijaan heidän olosuhteitaan, sekä tässä talossa toimivien että maakunnassa toimivien avustajien olosuhteita, voisi hieman parantaa. Mutta siihenhän meillä ei tietenkään ole varaa eikä ehkä haluakaan.

Olen huomioinut kansalaispalautteen, ja mielenkiintoistahan siinä on se, että kun olen kysynyt siitä oikean reunan kansanedustajilta, heille palautetta ei ole tullut kuin siinä suhteessa, että on ihan hyvä, että pistätte palkkatasonne oikealle kohdalleen, ja sitten vasemmalla reunalla palaute on ollut toisenlaista. Se on täysin ymmärrettävää, koska kokoomuksen kansanedustajista suurin osa on ollut erittäin hyväpalkkaisissa töissä, heidän ystäväpiirinsä ja ehkä tuttavansa ja muutkin, joita he tapaavat, ovat näitä hyväpalkkaisia ihmisiä. He katsovat, että on ihan kohtuullista, että kansanedustajatkin pääsevät samalle tasolle kuin virkaveljensä yksityisellä tai julkisella sektorilla tällä hetkellä.

On täysin ymmärrettävää, että kokoomus ajaa tällaista ratkaisua. Ongelma on se, että täällä ei haluta nähdä eikä ymmärtää ollenkaan sitä kansalaismielipidettä, jota esimerkiksi naistyöntekijät eri aloilla, niin sairaanhoitajat kuin monet muutkin työssäolevat ihmiset ovat antaneet. He ovat sitä mieltä, että heidänkin työnsä on arvokasta, ja heidän työhönsä vaikuttaa se, että me täällä omilla päätöksillämme, myös kehyspäätöksillä ja kuntien valtionosuuspäätöksillä ja muilla päätöksillä, rajoitamme kuntien mahdollisuutta palkata heille lisää työvoimaa, niin että he joutuvat todella rankkaan tilanteeseen omilla työpaikoillaan ja koko ajan ovat työssäjaksamisen kanssa tiukoilla. Meidän täytyy ymmärtää, että tässä tilanteessa olevat ihmiset ovat toki kriittisiä, kun me puhumme, että meidän arvostustamme, siis kansanedustajien ja kansanedustuslaitoksen arvostusta, pitää nostaa palkkion korotuksella, joka on kuitenkin kohtuullisen iso tässä tilanteessa, ja samanaikaisesti, kun tämä lakialoite on tehty, tässä talossa sama valiokunta, valtiovarainvaliokunta, on päättänyt, että ei edes ponnen tasolla ole hyväksytty sosiaalietuuksiin veroalennusta. He eivät ole saaneet vuosikausiin veroalennuksia. Sen sijaan me kansanedustajat olemme saaneet ne näistä tuloista valtionveron alennuksina ja ansiotulovähennyksenä kunnallisverotuksessa usean vuoden ajan.

Toivon, että myös toverit siellä oikealla reunalla ymmärtävät, että kansalaiset, sekä työssäolevat että työttömät että muutkin henkilöt, ovat aivan aiheellisesti suuttuneet siitä, että täällä on sanottu, että ei ole rahaa kaikkeen. Vaikka tämä rahamäärällisesti ei ole iso asia, kysymys on arvovalinnoista kuitenkin.

Sitten mietinnöstä. Mielestäni ulkopuolisen palkkiotoimikunnan asettaminen on hyvä tavoite, mutta tämän lakialoitteen pohjalta se ei tule täyttämään sitä tavoitetta, jonka olisin halunnut sille asettaa, että palkkiotoimikunta olisi lähtenyt työskentelemään täysin puhtaalta pöydältä. Lakialoite sisältää aivan liikaa puuttumista niihin ehtoihin, millä tätä palkkiota pitäisi korottaa. Jos meillä olisi aito tahto, että ulkopuolinen arvioisi tämän tehtävän ja koko kansanedustuslaitoksen arvostusta ja myös työn määrää, silloin pitäisi antaa avoin tehtävä tälle palkkiotoimikunnalle.

Sitten kulukorvausjärjestelmästä. Työssäolevia ihmisiä näyttää närästävän kovasti, että meidän kulukorvausjärjestelmämme on toisenlainen kuin muiden ihmisten. Täällä on sanottu, että kuittiruljanssiin ei haluta lähteä, mutta tiedän työpaikkoja, joissa suurin piirtein saman kokoisen henkilöstön eli noin 200 henkilön kuittiruljanssia pidetään koko ajan yllä ja se ei ole ongelma. Ongelma lienee se tässä talossa, että julkisuus kohtelee meitä tarkemmin kuin muita työntekijöitä, ja ehkä pelkäämme, että meidän kuittejamme tutkittaisiin liian tarkkaan ja arvioitaisiin,

onko matka ollut aina työhön liittyvä vai jokin muu tehtävä. Se saattaakin olla ongelma, eli loppujen lopuksi tuntuu aika kummalliselta, että siinä asiassa pelkäämme kansaa, kun emme tässä asiassa halua kunnioittaa kansan näkemystä.

On täysin luonnollista, että kokoomus ajaa tätä, ehkä keskustakin, koska he uskovat, että heidän kannattajistaan ei kovin moni jätä tämän takia äänestämättä. Mutta tiedän, että sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton kannattajista osa tämän jälkeen jää kaikissa vaaleissa kotiin. Jos sosialidemokraateilla on puolueena varaa ottaa tällainen ratkaisu vastaan kansalaisilta, olen todella pahoillani siitä.

29 **Ulla-Maj Wideroos /r:** Arvoisa puhemies! Ed. Huotari kysyi, onko mikään eduskuntaryhmä yksimielinen. Varmaan on niin, että hän ei kovin paljon välitä siitä, mitä ruotsalainen eduskuntaryhmä tekee. Kuitenkin ilmoitan, että meidän eduskuntaryhmämme on yksimielinen. Jokainen on saanut vapaasti ajatella ja miettiä, miten tässä asiassa reagoi. Kaikki ovat olleet sillä kannalla, että olemme tämän lakialoitteen takana loppuun asti.

Olen itse allekirjoittanut tämän lakialoitteen ja sen vuoksi olen kuunnellut tätä keskustelua. Varmasti olisi aika paljon kommentoitavaa, mutta varmaan on myöskin niin, että meillä kaikilla nyt on jo selvät mielipiteet ja on vaikea enää vaikuttaa lopputulokseen.

Lyhyesti kuitenkin yhdestä asiasta. Kun vastustajat nyt väittävät, että suunniteltu palkankorotus on liikaa emmekä muka ole ansainneet sitä, en voi olla kysymättä, mihin tai kenelle te vastustajat nyt aiotte lahjoittaa palkkiosta sen osan, joka muodostuu mahdollisesta tulevasta korotuksesta. Nyt olisi aika se avoimesti kertoa. Kun olette kerran sitä mieltä, että emme ole ansainneet tätä, ja ette varmaan sillä tavalla arvosta tätä työtä kuin me, jotka olemme tämän asian kannalla, niin kertokaa, miten te aiotte reagoida tämän jälkeen. Minä myönnän, että lakialoite on hyvä. Se on paikallaan ja tarpeellinen. Myöntäkää te sitten omasta puolestanne, mitä te aiotte tehdä.

30 **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wideroos arvioi, että olisimme sitä mieltä, että emme ole ansainneet tätä palkkion korotusta. Kysymyshän ei ole siitä vaan siitä, että samanaikaisesti tässä talossa on tehty ratkaisuja, että edes mietinnön ponnen tasolle ei ole haluttu lähteä siitä, että sosiaalietuuksien veroalennuksiin lähdettäisiin, ja että samanaikaisesti hallituksessa on tehty päätös siitä, että valtion virkamiehet eivät tule saamaan palkankorotuksiaan kuin osittain, koska virastot joutuvat vähentämään työntekijöitä tai jotenkin muuten säästämään korotukset toimintamenoistaan. Kysymys on tästä, että samanaikaisesti tehdään tällaisia ratkaisuja, kun korotetaan omaa palkkiota. Minä toivon, että tämä ratkaisu ei mene nyt läpi, sen takia että jonkin näköinen arvostus myös kansanedustuslaitokselle jää. Mutta jos menee, ehkä lahjoitan vielä suuremman osan Unicefille, työttömille, SPR:lle ja muille, kuin tähän asti olen lahjoittanut.

31 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Herra puhemies! Lakialoitteen lähetekeskustelussa totesin, että jos tätä esitystä kannattaa, luokitellaan ahneeksi, jos vastustaa, sanotaan populistiksi. Tämä on tullut aika usein esille sitten julkisessa keskustelussa, että näin tässä käy, jompaankumpaan ryhmään joutuu, jolloin ei tietysti voi sanoa kuin että ahneutta on kuitenkin sanottu pahemmaksi synniksi kuin populismia. Jokainen meistä politiikassa mukana olevista hieman ehkä populismia joskus harrastaa.

Mutta täytyy lähteä siitä, että kaikkia lakiesityksiä, joita eduskunta käsittelee, voi ajatella kokonaisuutena, voi katsoa sieltä eri kohtia ja sitten joutuu tekemään johtopäätöksen, hyväksyykö vai hylkääkö. Meillä jokaisella tänne valitulla edustajalla on aivan koskematon oikeus muodostaa kanta omantuntomme edessä vapaasti ilman sidoksia. Minä kunnioitan kaikkia, jotka ovat tämän kannalla, ja kunnioitan kaikkia niitä, jotka ovat tätä vastaan. Meidän on otettava tässä varmaan tiistaina sitten kantaa puolesta tai vastaan. Se on vapaus tämän lain kohdalla aivan samalla tavalla kuin kaikkien muidenkin kohdalla. Minusta tästä ei pitäisi toisia syyttää, on kanta kumpi tahansa, enkä minä syytä ahneiksi niitä, jotka kannattavat. Mutta populistiksi tietysti minua voi syyttää, kun tätä lakiesitystä en pidä kohtuullisena tietyiltä osin ja siksi vastustan tätä.

Niin siinä sitten varmaan käy, kun meillä on sellainen ajatus, että samasta työstä maksetaan sama palkka ainakin eduskunnassa, että minunkin tililleni tulee, jos täällä enemmistö tämän hyväksyy, se palkka, mitä tulee muillekin. Jos näin ei meneteltäisi, ilmeisesti pitäisi pyytää työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnalta lausunto, voidaan-

ko eduskunnassa maksaa erilaista palkkaa eri edustajille. Tuskin näinkään voi tehdä.

Se, mitä korotusosalle sitten teemme, on jokaisen omantunnon asia käyttää sitä, mitä saa, elämässään vastuullisesti. Sanoisin, että yksi hyvä tapa on esimerkiksi antaa niille, joilla on kova puute. Niitä löytyy kotimaasta, ja tavattoman hyvä on muun muassa se, johon itse olen perehtynyt, että ottaa kehitysmaasta kummilapsia ja antaa heille. Se on mielenkiintoista. En nyt halua ylpeillä, mutta minulla sellaisia on ollut pitkään. Kun kävin talvella Thaimaassa, tapasin yhden pojan siellä. Oli todella mielenkiintoista nähdä se tulos, mitä on tullut. Suosittelen, että ottakaa kehitysmaista kummilapsia. Se 100—150 markkaa kuukaudessa on heille valtava tulo. Se on paljon merkittävämpi tulo kuin meille 20 000 markkaa kuukaudessa. Suhteet ovat tällaisia. Minä en lähde hurskastelemaan sillä. Siitä kuitenkin syytetään, miten lisärahat sitten käytetään.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa totesin, että lakialoitteessa on hyviä puolia ja huonoja puolia. Hyvät puolet ovat tässä säilyneet valiokuntakäsittelyn ajan. Minusta periaate siitä, että ulkopuolinen toimikunta harkitsee ja tekee esitykset, on mielenkiintoinen ja ihan perusteltu ajatus. Sen lisäksi tämä — kuten silloin sanoin, en tiedä, onko se sopivaa — ed. Esko Aho -pykälä on ihan paikallaan, eli voidaan palkka pidättää silloin, kun on pitkän aikaa poissa tästä työstä. Se on ihan hyvä uudistus.

Mutta sitä edelleen pidän erittäin valitettavana, että tämän lakialoitteen Taloudelliset vaikutukset -kohdassa on otettu kovinkin selkeästi kantaa, jota sitten myös puheenvuorot eri tahoilla ovat tukeneet, että tarkoitus on korottaa edustajien palkkoja kerralla noin 30 prosenttia. Näin ei olisi pitänyt perusteluihin kirjoittaa ja tällaista sitoumusta tai ohjetta, määräystä, miksikä sitä voi sanoa, ei olisi pitänyt tehdä. Tässä, ed. Kalliomäki ensimmäisenä allekirjoittajana ja kaikki muut, olette tehneet mielestäni pahan virheen, eikä näin pitäisi menetelläkään.

Minä antaisin ohjeen, jos tämä toimikunta tulee ja jos sitten kansliatoimikunta hyväksyy esityksen, että edettäisiin asteittain ja katsottaisiin tilannetta rauhallisesti. Tämä voi olla myös kansantaloudellinen signaali, jos tällainen kertakorotus tulee 1.9.2000. Eli 30 prosentin kertakorotus on kova signaali työmarkkinoille, inflaatiolukemiin, vaikka se sinänsä on aika pieni, koska meitä ei tämän enempää ole. Kyllä kansakunnalla on varaa 200 edustajalle maksaa kohtuullinen palkka. Ei maan talous siihen kaadu.

Mutta signaali eteenpäin se on. Se tietysti, niin kuin ed. Smeds totesi, näkyy suoraan muutamissa seikoissa, kuten sopeutumiskorvausten ja eläkepäätösten tasossa. Europarlamentaarikkojen palkat nousevat välittömästi, hoitavatpa he hommia ja ovatpa paikalla tai eivät. Sitten sillä on vaikutusta ilmeisesti valtion palkkatasoon aika nopeasti muutoinkin, koska tämä on niin näkyvä, niin voimakas signaali, mikä nyt annetaan, ja se annetaan valitettavasti tämän lakialoitteen myötä eduskunnan toimesta, koska perusteluihin on näin kirjoitettu.

Vaikkakin toimikunnalla on oikeus tehdä esitys, että palkkoja vaikkapa alennetaan, niin puheenvuorot, millä tätä on perusteltu, ovat olleet kaikki sen suuntaisia, että olemme palkkakuopassa ja palkkoja pitää nostaa. (Ed. Elo: Ed. Kuoppa ei ole palkkakuopassa!) Tällä tavalla on varmasti niin, että jos toimikunta esittää kansliatoimikunnalle palkkojen alentamista, niin kansliatoimikunta hylkää esityksen. Uskon näin. Mutta jos toimikunta esittää vaikka viiden palkkaluokan korotusta 1.9.2000, niin hylkääkö kansliatoimikunta tämänkin esityksen? Se voi hyväksyä tai hylätä sen. Tähänkin on mahdollisuus. Entä jos kansliatoimikunta hylkää siksi, että esitys on liian pieni? Silloin tietysti voi olla, että se painostaa ulkopuolista toimikuntaa henkisesti ainakin. (Ed. Elon välihuutoja)

Arvoisa puhemies! Ed. Elo häiritsee sen tähden, kun hän ei kuunnellut alkupuheenvuoroani. Olemme samapalkkaisia tässä talossa ja siinä emme voi jättää lakia noudattamatta. Jos hoidamme tehtävämme, nostamme siitä sen palkan, mikä siitä maksetaan. Mutta esitin, että sillä osalla voi tehdä paljon hyvää myös ed. Elo, auttaa muitakin. Mutta se ei enää kuulu tähän kohtaan puheenvuoroani.

Arvoisa puhemies! Tämä 30 prosentin korotus, joka tähän on sisään kirjoitettu enemmän tai vähemmän vahvasti, on kohtuuton tässä tilanteessa, kun — vaikka se on populismia, niin sanon — me edelleen leikkaamme kansaneläkkeen pohjaosaa varsin pienituloisilta, pitkän työsaran tehneiltä ihmisiltä. Toimeentulotukiasiakkailta ruvetaan vaatimaan pankkitilitietoja jne. Kun tällaisia päätöksiä tehdään samanaikaisesti, kun tehdään tällaiset korotukset, kyllä tätä vaikea on ihan vilpittömästi olla hyväksymässä.

Arvoisa puhemies! Toinen ongelmakohta on kulukorvaus, josta paljon on puhuttu ja joka ei muutu muuten kuin tosiasiassa nousee, koska verollinen kulukorvauksen osa siirtyy palkkaan ja kuitenkin veroton kulukorvaus itse asiassa kasvaa. Sehän merkitsee sitä, että kulukorvausproblematiikka ei saa tässä minkäänlaista korjausta. Siihen olisi etsittävä läpinäkyvyyttä, rehellisyyttä, sillä lailla, että voitaisiin sanoa, mistä kulukorvaus meille maksetaan.

Olen samaa mieltä kuin ed. Elo taisi olla aikaisemmassa puheenvuorossaan, että saattaa olla, että jos mentäisiin avoimeen kuittijärjestelmään, valtion kustannukset ainakin meidän maakuntien edustajien osalta nousisivat. Siitä huolimatta se toisi sen avoimuuden, läpinäkyvyyden, mikä tältäkin osalta pitäisi olla. Tätä ei korjata ollenkaan.

Miten sitten pitäisi edetä? Mielestäni tämä pitäisi hylätä ja panna uudelleen valmisteluun ilman tuollaisia ohjeita korotuksen suuruudesta eli aito järjestelmä ulkopuolisen toimikunnan mallin pohjalta ja myös kulukorvausjärjestelmään läpinäkyvyyttä niin paljon kuin se on mahdollista ja järkevää, ja paljon on järkevää ja mahdollista.

Arvoisa puhemies! Palkkiotoimikunnan asettamisessa niin, että kolme puhemiestä sen asettaa, on aika erikoinen tilanne, koska puhemiehet ymmärtääkseni eivät juuri lähellekään tämän tasoista päätöstä tässä talossa tee. Nyt he saavat tällaisen valtuuden. Se on mielenkiintoinen kysymys, ja mielestäni vaatisi vielä paljon enemmän pohdintaa, onko se oikea paikka, koska kuitenkin toimikunnalla on aika valmiiksi sidottu valta. Se tekee esityksen, joka voidaan hyväksyä tai hylätä, eikä muuta.

Edelleen juuri siinä, että kansliatoimikunta on sidottu esitykseen, on periaatteessa — minkä seikan mainitsin — painostamisen mahdollisuus: hyväksyä ja hylätä, ja hylkäys merkitsee sitä, että odotetaan uutta esitystä, jonka täytyy vastata kansliatoimikunnan mielihaluja. Se ei ole aivan aitoa.

Oma kysymyksensä on se, mihin ed. Brax puuttui, eli lopullinen vastuu on hänen sanojensa mukaan aina eduskunnalla, koko eduskunnalla. Kysyn, miten minä voin sitä vastuuta silloin kantaa, kun kansliatoimikunta on tehnyt ulkopuolisen toimikunnan esityksestä päätöksen, jolle minä en yksittäisenä edustajana mahda mitään. Voinko esittää epäluottamuslausetta kansliatoimikunnalle, tai voiko eduskunta sen erottaa, jos se on tehnyt toimikunnan esityksestä päätöksen, joka ei vastaa eduskunnan tahtoa tai minun näkemystäni? Näin voi käydä.

Silloin minä kuitenkin kannan vaaleissa vastuun, niin kuin korostettiin, vaikka en mahda sille mitään, että muut ovat käyttäneet valtaa minun puolestani korottamalla palkkoja vaikka kuinka paljon. Minä joudun vaaleissa vastaamaan siitä päätöksestä. Eihän tämä ole todellista vastuun kantamista. Emme me pysty vastuuta kantamaan, jos hyväksymme tämän mallin. Mielestäni pitäisi vielä miettiä, mihin todella olemme päätymässä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni lakialoite tulisi hylätä ja luoda esittämältäni pohjalta uusi rakennelma ja sopia siitä, että jos mahdollisesti halutaan ohjeita tai toivomuksia antaa, palkkoja korotettaisiin asteittain, jos kerran kuopassa ollaan, mutta niin, että pääpaino olisi 1.4.2003 uuden eduskunnan aloittaessa. Kun palkat nousevat 1.9.2000 ehkä kolme neljä palkkaluokkaa, kansanedustajien taso ei tässä eduskunnassa nouse yhtään, vaikka tätä perustellaan kansanedustajien tason nousemisella. Emmehän me siinä parane yhdessä yössä yhtään, vaikka palkka nousisi 200 prosenttia. Eli perustelu on siinä, että kansa valitsee uuden eduskunnan ja silloin se voi valita paremmat edustajat, kun tänne on hakeutumassa parempia ihmisiä, kun täällä on parempi palkka.

[32] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ihan muutama näkökohta tähän keskusteluun. Halusin käyttää tämän puheenvuoron nimenomaan täällä mahdollisimman loppupäässä. Odotan, että tässä alkaa jo hiipua tämä keskustelu.

Ensinnäkin totean, että minun sympatiani on vasemmistoliiton puolella siinä, että olen ollut havaitsevinani, että heillä on ollut suuri ahdistus siinä, että olemalla tässä Lipposen kakkoshallituksessakin he ovat tunteneet olevansa sidottuja ja eivät ole voineet niin kuin sydämensä kyllyydestä puhua syvimmän aatteensa puolesta. Tämä on antanut oivan tilaisuuden siihen. Elikkä onneksi olkoon teille tästä tilaisuudesta. Olette sen käyttäneet varsin hyvin hyväksenne. (Ed. Huotarin välihuuto)

Arvoisa puhemies! Tästä logiikasta vähän muutoinkin: Ed. Huotari, kun ottaa huomioon sen, mitenkä kokeneita parlamentaarikkoja te olette ja mitä te olette täällä tähän mennessä puhuneet, niin minä kiinnitän huomiota siihen, että

ammattitaito on pikkuisen pettänyt, kun te olette tehneet täällä näitä vastauslauseita parin kappalein. Nimittäin olisi odottanut, että näitten puheitten perusteella te olisitte esittäneet kuitenkin pykälämuutoksia ja pykälätarkennuksia. Nimittäin nyt te joka tapauksessa hyväksytte tämän palkkiotoimikunnan ilman mitään, ja jos teidän vaatimuksenne mukaisesti hylättäisiin tämä koko paketti, silloin tämä Esko Aho -pykälä ei olisi käytettävissä. (Ed. Kankaanniemi: Aho on luvannut palauttaa!) Aho nyt palauttelee, mitenkä palauttelee ja kenellekä palauttelee, Valtiokonttoriin jnp. — Siis samalla, kun on syvällistä paatoksellista aatteellisuutta, niin on hiukan heikosti valmisteltua oppositiotyöskentelyä; näin varttuneilla parlamentaarikoilla toki olisi ollut valmiuksia parempaankin.

Mikä koskee näitä havaintoja ympäristöstä, niin kuin ed. Huotari totesi, niin täytyy todeta, että muun muassa vihreä eduskuntaryhmä on ollut yksimielinen kannassaan ja on sen perustellut julkisesti eikä ole siinä kenenkään eikä minkään selän taakse mennyt, on katsonut, että se olennainen kysymys on se rakenteellinen uudistus, joka tässä saadaan aikaiseksi. (Ed. Huotari: Todellista rakenteellista uudistusta ei tule!) Erotetaan kulukorvausjärjestelmä palkkausjärjestelmästä.

Vielä, arvoisat vasemmistoliittolaiset edustajat, miksi siinä pitää olla nimenomaan näkyvissä se, että sitä taloudellista potentiaalia on? Se syy on siinä, että tällä palkkiotoimikunnalla on aivan oikea harkintavalta ja mikään ei velvoita käyttämään niitä rahoja niin sanotusti, missään nimessä. Ehdotus voi olla arvioinnin jälkeen, että palkkoja lasketaan. Se vertailuperuste voi olla joku muu, mikä tässä on keskustelun aikana tuotu esiin, ja sillä tavalla rahat säästyvät eikä siinä mitään. Mutta muistakaa aina, että siitä puhe, mistä pula. Te olette puhuneet koko ajan palkankorotuksista. (Naurua)

[33] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Sen jälkeen, kun täällä ed. Pulliainen ilkeän rehellisellä tavallaan analysoi käytyä keskustelua, en malttanut minäkään olla omalla kulmikkaan suoralla stadilaisella tavallani sanomatta, mitä on mieleen tullut, kun on kuunnellut tuolla alhaalla tätä keskustelua. On sitten surkeata porua. Ensin ei uskalleta edes pyytää ajanmukaisia palkankorotuksia 14 vuoteen. 8 vuotta sitten virkamieheksi eduskuntaan tullut sai A 27 -palkkaa. Tänään hänen palkkaluokkansa on A 31, kansanedustajilla edelleen A 27. Kuppilassa kyllä joka iikka itkee omaa palkkaa, palkkakuopassa oloa. Tiedän yhden tai kaksi poikkeusta. Ed. Kuoppa on yksi poikkeus, ja ed. Kuosmasella on varaa hirtehisesti heitellä tuolla, vaikka onkin ei läheskään niin varakas, kuin miltä näyttää. (Naurua)

Arvoisa puhemies! Ei ole Suomessa kunnon ammattimiestä, ei muuraria, rapparia, hitsaria, sähköasentajaa, timpuria, joka tienaa yhtä heikosti kuin kansanedustaja. (Ed. Huotari: Ohhoh!) Mekö muka sitten päättämään koko kansan asioista? Kun lopulta uskalletaan porukassa pyytää, sitten alkaakin armoton soutaminen ja huopaaminen. Entä, jos, eikun, mutku, ja alkaa silmitön irtopisteiden kerjuu kansalta. Tällainenko porukka vastaa Suomessa ylimmästä päätöksenteosta? Ei ihme, ettei köyhistä osata pitää huolta tällä taidolla. Ei ihme, ettei köyhyysloukkujen ongelmia tällä osaamistasolla kyetä ratkaisemaan, eikä ihme, (Ed. Tiusanen: Miten on rikkaiden asiat hoidettu?) ettei kansamme kahtiajakautumista osata estää, kun ei osata edes omiakaan asioita hoitaa.

Arvoisa puhemies! Kansa saa sen, minkä ansaitsee. Se on saanutkin juuri tämän hintatason kansalaisia edustajikseen, oli se sitten huonoa tai hyvää. Palkankorotus on tarpeellinen. Ilman sitä kansanedustajiksi valittavien taso voi vain entisestään laskea.

Veroton kulukorvaus on ainoa, mitä vielä pitää korjata. Tiedän, että helsinkiläisenä tulen menettämään siinä paljon. Onneksi olen itse sillä palkkatasolla, ettei tarvitse olla riippuvainen tästä kansanedustajan palkasta. Kansa kokee tämän verottoman kulukorvausjärjestelmän erittäin vääräksi. Se loukkaa ehkä kaikkein eniten kansaa. Kansanedustajien onkin pyrittävä ja päästävä samaan kulukorvausjärjestelmään kuin jokaisella Suomen kansalaisella on tukenaan. Se tulee valtiolle nykyistä kalliimmaksi, ja sekin on syytä varmaan sanoa ihan julkisesti ja selkeästi. Mutta kyllä se hallitaan. On sanottu, että sitä järjestelmää ei hallita eduskunnassa. Kuitenkin se hallitaan nykyisillä tietokonejärjestelmillä paljon isompienkin henkilökuntien firmoissa, siis tässäkin talossa varmasti aivan hyvin. Arvaan vain, ettei siitä taas sitten halutakaan luopua, kun veroton kulukorvaus on niin mukava ja makea.

Puhemies! Tällaista ulkokultaisuutta ja tekopyhyyttä ei voi ymmärtää eikä hyväksyä. Mutta vielä kerran totean, että kansa saa sen, minkä tällä palkkarahalla ansaitsee, valitettavasti.

34 **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Todistaisin ed. Bremerille, että on monia hitsarinpaikkoja ja muitakin vastaavia ammatteja, joissa ei kansanedustajan palkoille päästä. Itse olen SAK-laisessa työmarkkina- ja työkentässä ollut ja nähnyt, mitä siellä hankitaan. Teillä on nyt väärää tietoa, joten kannattaisi pyytää eduskunnan tietotoimistosta uudet tiedot, jotka ovat tämän päivän tasalla.

Minä myös toteaisin niin kuin ed. Huotari, että on täällä eduskunnassa ollut yksi populisti. Se on ollut ministeri Niinistö moittiessaan edustajia palkankorotuksista. Tämä minunkin päätökseeni osittain vaikutti. Kansanedustajien 30 prosentin palkankorotusta ei ole helppo perustella kansalaisille. Vaikka kansanedustajan työ on vastuullista ja vaativaa, kansalaiset kokevat, että nykyiset palkat ovat tarpeeksi korkeat. Kansanedustajan palkan pitäisi olla sen suuruinen, että sillä tulee toimeen ja pystyy huolehtimaan työn edellyttämistä tehtävistä, mutta sen on oltava jossakin suhteessa niihin ihmisiin, joita me täällä edustamme. Julkishallinnossa keskipalkka on noin 12 000 markkaa kuukaudessa. Minulle nykyinen palkka riittää, ja vastustan palkankorotusta.

Lakialoitteessa esitetään perustettavaksi ulkopuolinen toimikunta, joka arvioisi edustajanpalkkion ja kulukorvauksen suuruuden. Lakialoitteen perusteluosassa korostetaan sitä, miten syvässä palkkakuopassa kansanedustajat ovat, ja määritellään, kuinka suuri korotustarve on. Tiukkojen ohjeitten antaminen johtaa suuriin palkankorotuksiin, ilman että toimikunta voisi arvioida korotustarvetta vapaasti. Lisäksi tähän liittyy sellainen ongelma, että palkankorotuksissa ajaudutaan kierteeseen: Ensin nousevat kansanedustajien palkat, sitten nostetaan ministerinpalkkoja ja lopulta korkeapalkkaiset virkamiehet tuntevat jääneensä palkkakuoppaan ja alkavat vaatia palkankorotuksia.

Lopuksi toteaisin, että kun palkansaajille puhutaan maltista työehtosopimusneuvotteluissa ja heti ollaan korottamassa omia palkkoja tuhansilla markoilla, on turha ihmetellä, että kansalaiset eivät jaksa luottaa kansanedustajiin. Muistutan, että työttömien päivärahaa korotettiin peräti yhdellä markalla.

Hyvää tässä on se, ettei makseta palkkaa vuodeksi opiskelemaan lähteville tai muutoin lomailemaan meneville.

35 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi otti esille sosiaali- ja terveysvaliokunnassa paraikaa päätöksenteossa olevan toimeentulotukiasiakkaan pankkitilien avaamisen. Tämä onkin erittäin mielenkiintoista. Toimeentulotukiasiakkaiden pankkitileille osa, siis nimenomaan oikeisto, on halukas menemään katsomaan, onko siellä mitään mielenkiintoista. Sen sijaan täällä omia kulukuitteja ei kuitenkaan haluttaisi esittää. Se on aika kaksinaamaista touhua suoraan sanottuna.

Kukaan täällä ei ole vielä vastannut kysymykseeni, mistä nämä palkankorotusrahat tämän vuoden budjetissa otetaan, kun valtiovarainministeri Niinistö on sanonut, että sellaista palkankorotusmomenttia ei ole olemassa. Kukaan ei ole halunnut sitä kertoa. En ainakaan minä halua vetää eduskunnan virkamiesten palkkoja alas tai irtisanoa täältä sen takia henkilökuntaa, että kansanedustajille nostetaan palkkaa.

Ed. Pulliainen uhosi, että ed. Esko Ahon pitäisi saada vapautus tästä palkkiosta, mutta sitä vartenhan edustajille maksetaan palkkiota, että he olisivat puolueettomia, ja nyt ed. Esko Aho on jo julkisuudessa sanonut, että hän hakee sponsoreita ja että hän palkitsee kyllä nämä sponsorit myöhemmällä toiminnallaan politiikassa. Tämä on minusta aika vaarallista. Minun mielestäni ed. Esko Aholle pitäisi myöntää palkkio siksi aikaa, kun hän menee ulkomaille.

Vielä lopuksi sanon tämän, että kansliatoimikunta tässä eduskunnassa on hyvin kummallinen toimielin, sillä siinä on päätösvalta vain kolmella suurimmalla puolueella.

36 **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Näin illan vähän myöhempinä tunteina ajattelin lyhyesti käydä läpi sitä, miten vihreä eduskuntaryhmä on tätä prosessia käsitellyt. Ryhmämme kanta on sellainen, että kansanedustajien palkkioiden korottaminen on perusteltua, ja pidämme sitä myös uskottavuuskysymyksenä siltä kannalta, että kansanedustajat olisivat mahdollisimman riippumattomia. Kuten monissa puheenvuoroissa on käyty läpi, tämähän on ensimmäinen palkankorotus lukuun ottamatta prosenttikorotuksia sitten vuoden 1987.

Eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä sitä, että kansanedustuslaitoksella on rohkeutta tähän palkankorotukseen ja sen osoittamiseen, että kansanedustajan riippumattomuus on tärkeää. On tärkeää, että esimerkiksi erilaiset taustatahot ei-

vät pääsisi liian voimakkaasti vaikuttamaan kansanedustajan työhön. Tämä on asia, johon olemme puuttuneet myös, kun on käsitelty vaalirahoitusasioita, ja olemme voimakkaasti kannattaneet sitä, että vaalirahoitus pitää saattaa mahdollisimman julkiseksi ja läpinäkyväksi. Se on tietenkin oma kokonaisuutensa.

Tämä esitys on tietenkin kompromissi, ja olemme solidaarisia muita eduskuntaryhmiä kohtaan, jotka ovat tämän kompromissin takana. Kun asiasta neuvoteltiin, niin pidimme järkevämpänä sitä mallia, jossa kulukorvaukset olisivat mahdollisimman läpinäkyviä eli olisi kuittipohjainen järjestelmä. Vaikka se olisi merkinnyt eduskunnalle lisäkustannuksia, niin se olisi kaiken kaikkiaan perustellumpi. Siihen liittyisi tietenkin myös määrittelyongelmia, mitkä ovat ne kulut, jotka lasketaan mukaan, mutta varmaan niistäkin asioista olisi päästy yhteisymmärrykseen.

Kuten ed. Pulliainen totesi, tietenkin tässä kulukorvausasiassa on päästy eteenpäin verollisuuden osalta eli verollista osaa ei enää ole. Se on tietenkin edistysaskel sinänsä. Myös se, että ulkopuolinen taho arvioi tätä palkkakysymystä, on vihreiden mielestä hyvä asia.

Mitä sitten tulee tähän keskusteluun, niin ilmeisesti oikeudenmukaisin malli, jos keskustelua seuraa, olisi se, että kansanedustajille määriteltäisiin maksimipalkkaluokka ja jokainen sitten määrittelisi oman hintatasonsa. Tämä olisi siis se logiikka, jos tätä keskustelua noudattaisi, että oltaisiin sitten A 27:ssä tai A 30:ssä sen mukaan, mikä on se työn hinta. Tämä on tietysti leikkimielinen puheenvuoro siinä mielessä, että tällaista lakia ei varmaankaan voitaisi säätää, mutta tuntuu siltä, että oikeudenmukaisuuskysymys tässä asiassa on kuin ikuinen suo, jossa voidaan jatkaa vaikka loppuyö tätä keskustelua.

[37] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. U. Anttila nosti riippumattomuuskeskustelun vielä uudelleen esiin, ja mielenkiintoinen mielleyhtymä tästä tulikin tämän päivän uutisiin, jossa sanottiin, että valtionyhtiöiden hallintoneuvostot ollaan lopettamassa. Ehkä tarvitaankin nyt tällainen palkkion korotus, että vähän kompensoidaan sitä menetystä, joka eräille kansanedustajille näistä tehtävistä luopumisista tulee.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1999

Lähetekeskustelu
Kertomus K 4/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jorma Huuhtanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 99 on nykyvaltuutettujen ensimmäinen kertomus ja se noudattelee pitkälti vanhaa kaavaa. Sen lisäksi, että siinä on valtuutettujen omasta työstä ja toiminnasta huomiot, siinä on Kansaneläkelaitoksen vuosikertomusosa ja tavanomaiseen tapaan vielä tutkimus- ja kehittämiskeskuksen yleinen osa, jossa kuvataan suomalaista sosiaaliturvaa, eli kyseessä on katsaus väestön sosiaaliturvan ja hyvinvoinnin kehitykseen nimenomaan Kelan tutkimustyön tuloksien perusteella.

Arvoisa puhemies! Vain muutama huomio liittyen valtuutettujen toimintaan. Haluan ottaa esille Kelan uuden vakuutuspiirijaon asiana, joka uudistus toteutettiin 1.1.98 alkaen. Valtuutettujen huomioiden mukaan uudistus on ollut onnistunut, ja se näyttää toimivan nyt hyvällä tavalla jatkoa ajatellen. Vakuutuspiirijaon ideahan oli se, että kun vakuutuspiiriä laajennettiin, niin sen sisällä tehtävää työtä ja työmäärää on voitu jakaa useamman paikallistoimiston välillä ja näin saada se hyöty, joka paikallistoimistoista on. Edelleenkin asiakkaat haluavat suoraan asioida toimistoissa, ja tämä on varmistanut sen, että Kelan paikallistoimistoverkko on pysynyt varsin tiheänä toisin kuin useammat muut yhteiskunnalliset palveluverkot, myöskin valtion palveluverkot.

Asia, johon olen kiinnittänyt useita kertoja huomiota, on Kelan maksuvalmiuskysymys. Nyt näyttää siltä, että kun 1999 suoritettiin takuusuoritusten leikkauksena 500 miljoonaa markkaa,

tämä on aiheuttanut Kelalle maksuvalmiuskriisiä siinä mielessä, että tänä vuonna jokaisena kuukautena joudutaan hakemaan maksuvalmiusrahaa, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että Kela vippaa kuukauden alussa, ja sitten kun sava- ja kelamaksuja on tullut riittävästi kuukauden loppupuolella, maksaa vipin takaisin. Tämä on mielestäni huonoa käytäntöä, ja tähän arvioon on yhtynyt valtuutettujen lisäksi myöskin eduskunta, kun se tämän vuoden budjettia koskien mietinnössään toteaa, että tämä asia olisi saatava parempaan kuntoon. Keinona olisi esimerkiksi se, että takuusuorituksista maksettaisiin 80 prosenttia heti vuoden alussa eli tammikuussa. Silloin tähän byrokraattiseen menettelyyn maksuvalmiuden takaamiseksi ei tarvitsisi mennä. Toivon, että tämä järjestyy jatkossa ja myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittäisi tähän seikkaan huomiota, kun käsittelee valtuutettujen toimintakertomusta.

Viime vuoden puolella Kelan toiminnassa aiheutti paljon julkista kohua kansaneläkkeiden tarkistusmenettely, joka on ollut lainmukainen menettely. Kela on ollut siihen pakotettu. Tässä menettelyssä kävi niin, että lähes 10 000 kansaneläkeläistä joutui erityisarvioinnin kohteeksi sen vuoksi, että tietokoneajoissa todettiin, että osa eläkeläisistä oli saanut liian suurta eläkettä ja osa liian pientä eläkettä. 3 713 henkilön kansaneläkettä korjattiin parempaan suuntaan, ja tämä oli markkamääräisenä arvona 20 miljoonaa markkaa. Sen sijaan 6 156 henkilölle todettiin eläkettä maksetun liikaa, ja tämän arvo oli 42,7 miljoonaa markkaa.

Tästä käynnistyi laaja keskustelu siitä, tulisiko kaikkiin takaisinperintöihin mennä. Kelan piirissä näin ei kuitenkaan toimittu, vaan kohtuullistamispykälän mukaisesti takaisinperintöjä oli huomattavasti vähemmän. Kokonaan liikaa maksettua kansaneläkettä perittiin vain 351 eläkeläiseltä ja loput saivat niin sanotun pehmennetyn kohtelun, jossa takaisinperinnästä luovuttiin kokonaan tai osittain. Nyt tämä selvitystyö on tehty loppuun saakka, ja voidaan todeta, että Kela, niin kuin oli myöskin viisasta toimia, on käyttänyt tätä lainmukaista mahdollisuutta kohtuullistamisesta hyvällä tavalla.

Myöskin Yleisradion ohjelma televisiossa aiheutti Kelaa kohtaan huomattavan tiedotusmylläkän. Tässä asiassa valtuutetut halusivat tarkistaa yksilöiden kaikki väitteet väärästä ja huonosti organisoidusta toiminnasta, ja KHT-tilintarkastajan selvityksen pohjalta kuitenkin voitiin todeta, että Kelan toiminnassa ei ollut moitittavaa. Tämä selvitystyö sen osoitti.

Asia, joka on ollut kestoasiana myöskin täällä eduskunnan täysistunnoissa, on työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukäytäntö. Sen suhteen viime vuoden syksyllä valtuutetut lähtivät selvittämään asiaa tavalla, että pyydettiin asiantuntevalta Kelan ylilääkäriltä arviota siitä, miten lausunnon antava lääkäri ja vakuutuslääkäri voisivat toimia samoilla pelisäännöillä. Tämä työ on nyt käynnistynyt, ja uskon, että tämän vuoden puolella saamme jo ehdotuksia siitä, miten käytäntöjä tulisi edistää ja parantaa.

Tämä asia koskee yhä vähemmän ja vähemmän varsinaista Kansaneläkelaitosta, koska eläkkeiden myöntökäytännöt ovat muuttuneet sillä tavoin, että pelkkää kansaneläkettä saavien lukumäärä nopeasti laskee. Tämä asia koskee yhä enemmän ja enemmän työeläkepuolta. Sen vuoksi ylilääkäri Huunan-Seppälä on asiantuntijajoukkoon ottanut myöskin Kelan ulkopuolelta asiantuntijoita, ja jos siitä on sitten hyötyä myöskin työeläkepuolen työkyvyttömyyseläkekäytäntöihin, voimme todeta, että Kansaneläkelaitos tässä suhteessa on ollut aloitteellinen ja edelläkulkija.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi Kelan tutkimus- ja kehittämisosaston havainnoista koskien Kelan palveluja ja toimintaa. Voidaan todeta, että sekä Kela-barometrin mukaan että laajemmin tarkasteltuna toimintaa on pidetty kohtuullisen hyvänä. Kelan toimistossa asioivista vastaajista noin 80 prosenttia on pitänyt palvelua ystävällisenä ja asiantuntevana, jota lukua voi pitää nykypäivän Suomessa aivan kohtuullisena. Edelleen, palveluita on arvioitu myöskin useamman laitoksen ja instituution välillä, ja tässä Kela on menestynyt varsin hyvin. Sen palvelu on arvioitu yhdessä apteekkien kanssa parhaaksi. Jos kouluarvosanalla tätä jotenkin haluaisi kuvata, niin kouluarvosana palvelutoiminnasta on ollut 8,2 arvoinen, jos skaala on, niin kuin kouluarvosanoissa on, 4:stä 10:een.

Näyttää siltä, että kielteisen julkisuuden vaihe on ohitettu ja päästään taas normaaliin toimintaan, joka tarkoittaa, että paikallistoimistoissa edelleen säilyy luottamuksellinen ja hyvä asiakastoiminta, joka on tarpeellinen juuri tässä herkässä sosiaaliturvan ja perusturvan toimeenpanon piirissä. Näin pitää olla. Kela on tarkoitettu koko kansan palvelulaitokseksi ja sitä tulee yh-

dessä vaalia sellaisena. Palaute on silloin, kun se on kielteistä, otettava opiksi, ja näin on haluttu myöskin tällä kertaa ottaa. Erityisesti tiedotuksen suhteen Kela tämän vuoden puolella on pohtinut käytäntöjä, jotka olisivat parempia kuin aikaisemmin on ollut.

[2] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa herra puhemies! Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomuksessa vuodelta 99 on monta tärkeää asiaa, joten en kaikkia niitä voi tässä puheenvuorossani käydä läpi. Keskityn yhteen seikkaan ja mainitsen muita, jotka ovat lähellä sydäntäni.

Pidän oikeana, että kertomuksen sivulla 17 mainitaan ongelmat, jotka liittyvät työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukäytäntöön. Sivulla 16 on koulumatkatuesta, asiakirjojen selkeyden ja ymmärrettävyyden lisäämisestä sivulla 15, ja problematiikasta, joka liittyi mielestäni Kelan ihan oikeaan toimintaan mutta ehkä epäonnistuneeseen tiedottamiseen, on sivulla 14 koskien eläkkeiden korjausta.

Mutta ongelma, josta haluan puhua, ovat ne noin 18 000 tapausta, jotka koskevat kansainvälisiä hakemuksia, jotka perustuivat EY-asetukseen tai sosiaaliturvasopimuksiin. Tämä löytyy kertomuksen sivulta 23. Nyt kun ihmiset voivat vapaammin liikkua, lähteä Suomesta joko lyhyemmäksi tai pitemmäksi ajaksi tai saapua Suomeen lyhyemmäksi tai pitemmäksi ajaksi, ovat kansainväliset sosiaaliturvaan liittyvät ongelmat lisääntyneet huomattavasti. Olen saanut lukuisia yhteydenottoja liittyen tähän problematiikkaan.

Varmaan yksi ratkaisu siihen olisi, että ihmiset kiinnittäisivät enemmän huomiota siihen, että he ilmoittaisivat etukäteen Kelaan ja väestörekisteriin, mikäli poistuvat maasta.

[3] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Kun Kelan kertomus nyt lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, toivoisin, että valiokunnassa tässäkin yhteydessä kiinnitettäisiin vakavaa huomiota kasvavaan köyhyysongelmaan. Nimittäin keskeisenä syynä siihen, että köyhien määrä kasvaa, on sosiaaliturvan huono taso ja kohdentuminen. Siksi se on kipeä asia ja siihen täytyy paneutua sopivassa yhteydessä. Toivon, että tässä on siihen mahdollisuus.

Toinen asia, johon kiinnitän huomiota, on Kelan julkisuuskuva. Viime vuosi oli ikävä Kelan osalta, niin kuin ed. Huuhtanen totesi. Osui takaisinperintäjuttuja, tapauksia opintotuen ja eläkkeiden osalta, sitten oli julkisuudessa olleet sijoitustoimintaa koskevat arvostelut ja Kelan johdon menettelyt ja, voisiko sanoa, elämäntavat. Ne aiheuttivat todellakin sellaista painetta, jota ei saisi Kelan tyyppisessä organisaatiossa ilmetä.

Tietysti, jos nyt sitten tiedotusvälineet ovat syyllisiä yksistään näihin, niin silloin voi syytä kasata sinne päin. Mutta ehkä kaikki ei kuitenkaan ole keksittyä. Selvityksiä on tehty, mutta edelleen olisi paikallaan, että myös eduskunta vastuullisena Kelan suhteen selvittäisi näitä asioita, julkisuuskuvaa, luotettavuutta ja uskottavuutta tässä tärkeässä tehtävässä, mikä Kelalla yhteiskunnassa on.

Lopuksi totean, että kansainväliset etuustapaukset eli suomalaisten etuudet kansainvälisissä yhteyksissä korjattiin lakialoitteeni pohjalta tässä taannoin. Se on kyllä ikävä asia, että niissä on tällainen ruuhka syntynyt, eikä siinä ole päästy toteutuksessa siihen tahtiin ja tilanteeseen, mikä oli eduskunnan selkeä tahto ja mikä olisi todella ihmisten kannalta välttämätöntä.

[4] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Hiljattain Helsingin Sanomissa oli artikkeli otsikolla: "Kelan työntekijät vaativat selkeitä lakeja." Minusta tämä on selkeä viesti meille eduskuntaan. Edelleen kyseisessä artikkelissa todetaan, että me byrokraatit jotenkin selviämme lakiviidakosta, mutta asiakas ei. Varmasti aika monelle sosiaaliturvalainsäädännön viidakko on aika toivoton. Se on äärettömän monimutkainen ja kaipaisi kyllä varmasti uudistusta ja selkeyttämistä.

Edelleen artikkelissa todetaan, että työtaakka Kelassa on kasvanut sitä mukaa kuin uusia säännöksiä on heitelty vanhojen lakien joukkoon. Mappirivistö, joka sisältää Kelan perusohjeistuksen lakien käytännön tulkinnasta, on vaikuttava. Silti ohjeistus ei aina riitä. Kelassa on varmasti todella työpaineita. Ymmärrän, että otsikot, joita on lehdissä ollut, ovat myös omalta osaltaan lisänneet työpainetta Kelan virkailijoitten keskuudessa.

Tämän lehtitiedon mukaan aika paljon työajasta Kelassa menee siihen, että lasketaan asiakkaalle, kannattaako asiakkaan ottaa työtä vastaan. Tässä työntekijä toteaa, että siltä istumalta on hirveän vaikeaa vastata, kannattaako töihin mennä. Seuraavaksi asiakas saattaa kysyä, että entäs jos hän muuttaa, miten se vaikuttaa asumistukeen. Entä jos mummo muuttaa samaan talouteen, kun sillä on eläkkeensaajan asumistuki?

Jne. Nämä pienet otteet jo viittaavat siihen, että siellä luukulla on todella vaikeita tilanteita ja työ vaatii suurta asiantuntemusta. Näin ollen Kelan rooli on säilytettävä ja voimavaroja sinne myöskin eduskunnasta käsin riittävästi suunnattava.

Sen lisäksi olen huolestunut sairausvakuutuksen asemasta ylipäätänsä varsinkin tulevan hammashuollon yhteydessä.

5 **Jaana Ylä-Mononen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lähinnä viitaten edelliseen puheenvuoroon, ed. Hyssälän mainintaan siitä, että lainsäädäntö on kovin vaikeaselkoista kansalaisille, totean, että sitä se on usein myös kansanedustajille. Erityisesti Kelan valtuutettuna kiinnittäisin huomiota siihen, että on ollut jopa hupaisaa seurata kansanedustajien kommentteja esimerkiksi opintotuen takaisinperinnän tai vastaavan tilanteen yhteydessä, jossa he syyttävät Kansaneläkelaitosta tekemisistä ja unohtavat, että tämä talo on itse sellaisen lakisyltyn ulos täältä päästänyt, että siitä ei parempaa selkoa voi saada.

Tämä on ainoa kohta oikeastaan, mihin kiinnitän huomiota.

6 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa herra puhemies! Täytyy käyttää vielä puheenvuoro, koska sosiaali- ja terveyslainsäädännön monimutkaisuus ja päällekkäisyys, lainsäädäntöviidakko, on todella ongelma, kuten ed. Hyssälä mainitsi. Sitä on pyrittävä nopeasti yksinkertaistamaan. Tämän ovat selkeästi kokeneet myös Kelan työntekijät ongelmana.

Lisäksi meidän tulee varmasti kiinnittää eduskunnassa huomiota siihen, miten saamme tulevaisuudessa työntekijöitä Kelaan. Kelahan on pidetty työpaikka. Työntekijöiden vaihtuvuus on pieni, ja he viihtyvät mielellään työssä. Kuitenkin työn rasittavuudesta ja vaativuudesta johtuen koetaan, että palkkaus sielläkin on heikkoa. Varmasti kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, täytyy kiinnittää huomiota siihen, miten saadaan värvätyksi uusia työntekijöitä tähän vaativaan työhön.

Eli lainsäädännön yksinkertaistaminen ja työntekijöiden saatavuuden takaaminen tulevaisuudessa ovat keskeisiä ongelmia myös.

7 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Ihan muutama sana.

Valtuutettujen puheenjohtajankin mainitsemat tapahtumat viime vuodelta ovat varmasti olleet mukana vaikuttamassa siihen prosessiin, joka on käynnistetty nyt Kansaneläkelaitoksen hallinnon niin sanotun kehittämisen taakse. Omana kantanani haluan todeta, että Kansaneläkelaitoksen tulee myös faktisesti, todellisuudessa ja käytännössä, olla edelleenkin eduskunnan alainen laitos. Kansaneläkelaitos on kaiken kaikkiaan hoitanut tehtävänsä varsin hyvin ja tarvitsee kaiken moraalisen ja poliittisen tuen eduskunnalta tehtäviensä jatkohoitamiseen.

Kaiken kaikkiaan Kansaneläkelaitoksen tehtäviä on myös pyritty laajentamaan. Muun muassa kunnallisen sosiaalitoimen kanssa yhteistyöhön on pyritty. Valitettavasti siinä ei ole saavutettu sitä tasoa, mikä olisi ollut kansalaisten ja koko yhteiskunnan kannalta optimaalisinta. Tämän vuoksi niitä pyrkimyksiä tulisi jatkossa edelleenkin pitää vireillä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

3) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 52/2000 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Viime vuoden lopussa eduskunta sääti sosiaali- ja terveydenhuollon maksukaton, joka tuli voimaan tämän vuoden alussa. Hallitusohjelman mukaan maksukaton käyttöönotto tuli selvittää vuoteen 2002 mennessä. Hallitus päätti kuitenkin esittää, että maksukatto otetaan käyttöön jo tänä vuonna. Tähän päädyttiin, vaikka tarkistuslaskenta oli osoittanut, etteivät kunnat tule saamaan niille luvattua sosiaali- ja terveydenhuollon maksutulojen lisäystä. Eduskunta teki monia muutoksia hallituksen esitykseen. Perustuslakivaliokunta totesi, ettei maksukaton seuranta ollut toteuttamiskelpoinen tietosuojasyiden takia. Seuranta jäi kuittien ja korttien varaan. Kunnat saivat joulun välipäivät aikaa valmistautua moni-

mutkaisen ja keskeneräisen uudistuksen täytäntöönpanoon.

Tammikuun lopulla päihdehuollon laitoksissa hoidettavat olivat säännönmukaisesti maksaneet maksuja 3 500 markan edestä ja siirtyneet 70 markan ylläpitomaksulle vuorokaudelta. Laitokset joutuivat muuttamaan talousarvioitaan ja lisäämään kuntien rahoitusosuutta. Helmikuun lopussa akuuttihoitoa antavista terveyskeskuksista maan eri puolilta ilmoitettiin, että noin puolet vuodeosastojen potilaista oli siirtynyt katon täytyttyä 70 markan ylläpitomaksuun.

Alkuvuoden kokemuksen perusteella näyttää siltä, että maksukatto keventää ennen kaikkea laitoksissa hoidettavien vanhusten ja päihdeongelmaisten maksuja. Tämä voi osittain johtua järjestelmän monimutkaisuudesta, laitoshoidossa olevien maksukaton täyttyminen kun voidaan todeta laitoksen puolesta. Sen sijaan avohoidossa maksut kertyvät lukuisista eri palvelupisteistä ja organisaatioista. Jollei asiakas itse osaa seurata katon täyttymistä seurantakortin tai kuittien avulla, maksuttomaan hoitoon oikeuttava vapaakortti jää hakematta ja saamatta. Useimpien palvelujen suurkäyttäjien toimintakyky on heikentynyt, eivätkä heidän voimansa riitä maksujen seurantaan.

Järjestelmän hallittavuutta vaikeuttaa se, että maksusäännökset ovat kovin runsaslukuisia ja monimutkaisia. Vastaanottoavustajien ja hoitajien, puhumattakaan tavallisista kansalaisista tai sairaista, on mahdoton hallita järjestelmää, jossa on maksuttomia ja maksullisia palveluja, alennettuja maksuja, karensseja, poikkeuksen poikkeuksia, useita välikattoja sekä kaiken tämän päälle vielä maksukatto.

Maksukattoa on mielestäni korjattava pikaisesti, jotta järjestelmä ylipäätään voisi toimia ensi vuonna. Maksukaton kerryttäminen on välttämätöntä sitoa kalenterivuoteen. Lisäksi vanhenemisaika on säädettävä vuoden mittaiseksi, ettei vielä vuonna 2010 selvitellä vuoden 2000 maksuja. Maksujen sääntelyä on samalla yksinkertaistettava, jotta järjestelmä olisi hallittavampi. Tietoyhteiskunnassa on kehitettävä kuitteja ja kortteja nykyaikaisempi seurantajärjestelmä.

Arvoisa puhemies! Nyt sekavuutta lisää vielä maksukattojen runsaslukuisuus. Kunnallisen terveydenhuollon maksujen katto sisältää vain osan sairaudesta aiheutuvista kuluista. Tämän lisäksi suomalaisilla on Kelan lääke- ja matkakuluja koskevat kolme kattoa eli kaikkiaan neljä maksukattoa. Nämä katot merkitsevät yhteensä noin 8 600 markan vuotuista kulua. Lukematon määrä sairauskuluista jää maksukattojen ulkopuolelle. Pitkäaikaissairailla sairaudesta aiheutuvat kustannukset kertyvät monta kautta. Sairauskulujen kasaantuminen on kohtuutonta erityisesti runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarvitsevilla pitkäaikaissairailla.

Pohjoismaissa Suomen tilanne ihmetyttää, niin kuin eduskunnassa moneen kertaan todettiin, kun lakia oltiin tekemässä. Muun muassa Ruotsissa noin 1 800 kruunun hoitokulujen maksukatto on voimassa ja 900 kruunun lääkekulujen maksukatto.

Arvoisa puhemies! Mielestäni maksukattoa on monilta osin korjattava, koska vaikuttaa siltä, että tämä oli susi jo syntyessään, mitä pelättiin. Ennen kaikkea on tehtävä tietoyhteiskuntaan sopivampi järjestelmä, jossa on tehokas seurantajärjestelmä ja joka on viranomaisten hallittavissa. Se on sekä asiakkaan että laitosten etu. Myös kymmenen vuoden takaisten kuittien kaiveleminen on oikeusturvaa vaarantava ja kohtuuton toimi.

[2] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Lähtökohdaltaan se, että vaatimus liikaa perityn maksun palauttamisesta tehtäisiin toimintayksikölle vuoden kuluessa, on perusteltua. Onhan Kelaltakin haettava etuudet puolen vuoden sisällä. Asian voisi ainakin osittain rinnastaa asianomaiseen käytäntöön.

Myös lakialoitteessa esitetyt perusteet ovat oikeita. Kaiken kaikkiaan asiakasmaksulaki omavastuujärjestelmineen on osoittautunut problemaattiseksi, niin kuin ed. Hyssälä totesi. Erilaisia ongelmia, joita on tullut esiin, on esitetty myös julkisuudessa, ja uusia kokemuksia kertyy koko ajan. Eikö olisi oikein, että kaikki epäkohdat, jotka ovat jo ilmenneet, kerätään yhteen ja korjataan samanaikaisesti? Vaikeuksiahan ennustettiin jo silloin, kun lakia säädettiin. Tilkkutäkkilainsäädäntö ei ole hyvää lainsäädäntömenettelyä.

Täsmennän kuitenkin, että kannatan ed. Hyssälän aloitetta.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Hyssälän aloite on sinällään hyvä ja pyrkii ihan jaloon päämäärään.

Puuttuisin lähinnä problematiikkaan, mitä ed. Hyssälä pohti puheessaan, uudesta tietotekni-

kasta ja sen mahdollisuuksista. Jo silloin, kun lakia aikanaan eduskunnassa sorvattiin, tästä kannettiin huolta ja oltiin sitä mieltä, että asiakaspalvelun pitää toimia myös tällä puolen, maksukattojen seurannan osalta, siten, että kaikki kirjautuu tietoverkkojen kautta jokaisen asianomaisen tilille, jolloin siinä vaiheessa kellot käyvät soimaan, kun katto on täynnä ja maksuja riittävästi sisällä. Minusta tämä on ensisijainen asia, joka pitää saada mahdollisimman pikaisesti selvitettyä. Siinä eivät saa olla esteenä tietosuojaongelmat, joita väitettiin syntyvän, koska kysymys on kuitenkin hyvin laajamittainen ja kansalaisen oikeusturvakysymys.

Kannatan ed. Hyssälän aloitetta, että tämä korjataan ja ryhdytään pikaisesti toimiin myös uuden tietotekniikan mahdollisuuksien hyväksikäyttämiseksi.

4 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Yhdyn niiden joukkoon, jotka kannattavat ed. Hyssälän lakialoitetta. Tavoite selkeästä, ymmärrettävästä järjestelmästä on tässä suhteessa hyvin paikallaan. Monet nimenomaan iäkkäämmät kansalaiset kokevat monimutkaiset järjestelmät, joissa pitäisi kuitteja laskea ja säilyttää, hyvin ongelmallisiksi. Tämähän on todettu muun muassa niissä ikävissä tapauksissa äskettäin, kun Kela joutui perumaan liikaa maksettuja maksujaan. Monet vanhukset olivat hyvinkin vaikeassa tilanteessa, kun useinkin perintä vielä ymmärtämättömällä ja virkamiestyylillä ilmoitettiin. Monet kokivat, ovatko he tehneet jonkin rikkomuksen, ja tiedän, että nitrojakin perintäkirjeitten avaamisen jälkeen on tarvittu.

Toivon, että lakialoite menee eteenpäin ja selkeyttää käytäntöä, josta tässä on kysymys.

5 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä on aivan oikeassa siinä, että asiakasmaksulaissa on suuria ongelmia ja maksukattolainsäädäntö otettiin aivan liian nopeassa aikataulussa käyttöön. Ongelmahan oli siinä, että kun kokoomus halusi nopeasti maksujen korotukset, maksukatto oli pakko saada myös samanaikaisesti voimaan. Jos kokoomuksella olisi ollut peruutuspäivä maksujen suhteen, jos se olisi voinut esimerkiksi vuoden tätä yksityisen sektorin kannattavuusajattelua viivästyttää, silloin olisi tämäkin pystytty paremmin hoitelemaan.

Mutta olen eri mieltä lakialoitteen kanssa, sillä tämähän vie oikeuden niiltä kansalaisilta, jotka eivät tunne järjestelmää nyt kunnolla, jo vuoden kuluttua hakea takautuvasti näitä maksuja. En ymmärrä ollenkaan, että edustajat Kähkönen ja E. Lahtela kannattavat tällaista järjestelmää. Kun nykyinen järjestelmä on epäselvä, missään tapauksessa ei pidä vielä asettaa tämmöistä vuoden kattoaikaa, koska erityisesti siinä tilanteessa, kun kysymys on kuolemantapauksesta ja sitä edeltäneistä pitkistä hoitojaksoista, niin omaiset eivät välttämättä tiedä, mitä maksuja on sitä aikaisemmin kertynyt ja mistä hoitolaitoksista. Näissä tapauksissa on minusta kohtuullista, että myös yli vuoden jälkeen on mahdollisuus hakea maksukaton yli maksettua määrää.

6 **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin keskustelu osoittaa, koko maksukattojärjestelmä on täydellinen mahalasku. Lupaukset siitä, että se tuottaisi kunnille lisää tuloja, ovat osoittautuneet harhakuvitelmaksi, ja myöskin kansalaisten asiointi tämän suhteen on ollut hyvin vaikeaa ja käytännössä oikeudenmukaista ratkaisua heidänkään osalta ei ole saatu aikaan.

Minulla on kyllä hiukan erilainen käsitys kuin ed. Huotarilla tämän synnystä. Minulle on jäänyt sellainen käsitys, että tämän kiirehtimisen, niin kuin eräiden muidenkin toimenpiteiden toteuttamisen, on aiheuttanut määräaikainen ministeriys, joka on osoittautunut hyvin epäonnistuneeksi siinä suhteessa, että ministeri on pyrkinyt omaan piikkiinsä toteuttamaan erilaisia mielestään hyviä uudistuksia, mutta asioita tarkemmin tuntematta hän on joutunut siihen tilanteeseen, niin kuin yleensä tapahtuu, että kun hätälaskuja tehdään, vahinkoja syntyy. Jos asianomaisen alan ministerillä ja hallituksella olisi ollut hiukan malttia valmistella ja noudattaa hallitusohjelmaa, olisi saatu aikaan kunnollinen laki eikä olisi jouduttu tällaiseen sekamelskaan, joka asettaa kyseenalaiseksi monet muutkin uudistukset. Kaikilta osiltaan pitäisi kumota koko laki ja tehdä se uudelleen, koska tässä on kysymys siitä samasta asiasta kuin sotilaan entisestä asennosta, että korjaamalla tämä ei parane, vaan se on tehtävä kokonaan uudelleen.

7 **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Vahinko, että ed. Huotari ei ollut salissa, kun käytin puheenvuoroani, johon juuri ed. E. Lahtelankin puheenvuoro viittasi. Vaadin tässä samalla tietoyhteiskuntaan sopivampia järjestelmiä näitten

kuittien ja lippujen ja lappujen sijaan, jolloinka rekisteröinti on aina ajantasainen, jolloin joka kerta tiedetään, paljonko potilas on tähän päivään mennessä maksanut, eli maksukaton kerryttäminen on sidottu aikaan, jolloinka viranomaiset toimivat myös tehokkaasti sen mukaan.

Ei ole potilaan oikeusturvan kannalta oikein, että kymmenen vuotta vanhoja asioita ruvetaan setvimään. Kuka niitä enää selvittelee hoitolaitosten välillä? Kun 30 sivua on ohjeistusta, niin kuka sen tietää, mistä hoidosta siellä on milloinkin ollut kysymys, koska on olemassa myöskin sellaisia hoitoja, jotka eivät mene mihinkään nykyisiin lokeroihin? Tämä on äärettömän vaikea ja sekava. Ainoa tässä on todellakin, mitä voidaan tehdä, mitä ed. E. Lahtela hyvin toi esille ja ehkä ed. Kähkönenkin omassa puheenvuorossaan, että täytyy kehittää tämä järjestelmä niin ajantasaiseksi, että se toimii joka päivä, jolloinka potilas tietää, milloin hänellä on maksukatto täyttynyt. Silloin täytyy myös näitä vanhenemissääntöjä pystyä rukkaamaan. Ne eivät voi olla tällaisia, että vuosikausia vatkataan. Melkein sanoisin, niin kuin ed. Manninen, että ei tämä kyllä paljon korjaamalla parane — koko laki uusiksi — mutta tässä nyt on yritys tämmöiseen ehkä suurimpaan epäkohtaan tarttua.

[8] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä aikaisemmassa puheenvuorossaan, jonka kyllä kuulin, vaati kyllä tietoyhteiskunnan mukaista järjestelmää, ja sellaista minäkin toivon, mutta sitä tämä lakialoite, nämä lakipykälät, eivät vaadi. Ed. Hyssälä voi niitä kyllä perusteluissaan vaatia, mutta nämä pykälät vievät kansalaisilta oikeuden yli vuoden kuluttua vaatia heille kuuluvia maksun palautuksia maksukaton ylittyessä. Tämähän voi johtaa jopa siihen, että asiakkaille ei kerrota riittävän hyvin, mitkä oikeudet heillä on. Tiedän esimerkkejä, että näin on myös tapahtunut, että asiakkaille ei ole kerrottu. On jopa kirjoitettu maksukattokortteja, joissa on huomattavasti suuremmat summat kuin maksukaton määrä on. Eihän sellainen voi olla todellisuutta oikeasti.

Tässä on semmoinen vaara, niin kuin monessa muussakin lainsäädännössä on ollut, että sitä ei toteutetakaan asiakkaan kannalta, vaan kunnan talouden kannalta. Kun ed. Manninen esitti, että olisi pitänyt mennä hallitusohjelman mukaisesti, silloinhan olisi käynyt niin, että kansalaisten maksuja olisi korotettu, mutta maksukatto ei olisikaan tullut kuin vasta vuoden kuluttua voimaan. Minun mielestäni asia olisi pitänyt toteuttaa niin, että maksujen korotuksia olisi myöhennetty, jos niitä yleensäkään olisi tarvittu, ja maksukatto saatettu yhtä aikaa voimaan. Se oli erittäin tärkeätä sen takia, että kansalaisten terveydenhuoltokustannukset eivät kasvaisi mahdottomuuksiin, niin kuin ymmärsin, että myöskin ed. Hyssälä toivoi. En tiedä, mikä keskustan linja tässä asiassa on.

[9] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Muistelen kyllä, että ed. Huotari äänesti sen puolesta, että asetuksen saa antaa, jolla maksuja korotetaan. Me olimme sitä vastaan, että maksuja ylipäätänsä saa korottaa, koska kotitalouksien maksama osuus on jo nyt Suomessa Oecd:n tilastojen mukaan kärkipäässä, ellei ole suurin; muistaakseni Espanja tai Portugali oli edellä, mutta on tainnut jo kääntyä toisin päin sekin tilanne.

Tässähän nimenomaan nyt ajan sitä — väännän vielä rautalangasta — että potilaan täytyy aina tietää, milloin maksukatto täyttyy. Jos minulla maksukatto täyttyy tänään, täytyyhän minun tietää se, eli minä en maksakaan yli. Sellaista tilannetta, että maksaisin yli, kun katto on täynnä, ei saa syntyä. Jos sellainen syntyy, viranomaisten täytyy valpastua siitä, että tällaisia tilanteita ei voi tapahtua. Mutta nythän seuranta on jätetty esimerkiksi mielenterveyspotilaille itselleen kuittien ja muitten tällaisten merkeissä. Järjestelmä täytyy uusia, ajantasaiset systeemit, mutta eihän kukaan byrokraattikaan voi kymmenen vuoden taakse ruveta näitä asioita pyörittelemään. Kyllä käytäntö vain näin on.

Mutta tämä on remontoitava ja uudistettava. Toivon, että se tapahtuu mahdollisimman pian. Tästä vanhenemissäännöstä voitaisiin aloittaa ja sitten mennä remontoimaan muutkin asiat, kuten esimerkiksi tämä, että on neljä eri kattoa. Siinähän menee jo kuka tahansa sekaisin, mikähän katto nyt täyttyy ja mikä katto on kysymyksessä. Tätä lakia olisi varmasti pitänyt pontevammin meidän kaikkien vastustaa, mutta ajateltiin, että tämä saattaisi tuoda jollekin helpotusta, mutta ehkä tässä on enemmän huonoja kuin hyviä puolia.

[10] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Missään tapauksessa ei pitäisi puuttua tämmöisiin kiistakysymyksiin, kun opposition naiskan-

sanedustajalla ja vasemmistoliiton naiskansanedustajalla on näin kova ristiriita. Ed. Huotarille voisi todeta, jotta vaikka lakialoitteessa ei todetakaan suoraan tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämistä, ed. Huotari tiennee sen, jotta kaikki nämä kirjataan pöytäkirjaan ja valiokunnassa erityisesti luetaan ja käydään nämä läpi, jolloin viestihän menee valiokuntaan. Eihän koskaan kansanedustajan lakialoite tällaisena ole mennyt näin läpi, vaan valiokunta haluaa aina panna oman sormenjälkensä tähän. Ainakin edellisellä kaudella ed. Huotari oli sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, nyt en tiedä.

Ed. Huotari, siinä vaiheessa kun tämä lakialoite on valiokunnassa, ottakaa tämä käsittelyyn ja tehkää siihen tarvittavat muutokset. Tämä on yksi osa sitä, koska sitten, kun uusi tietotekniikka on viety läpi ja kirjausmahdollisuudet katoista tulevat ajan tasalle päivitettyä oikein, silloinhan tämä on ihan oikein.

[11] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Totean ed. Huotarille, että hallitushan teki tässä asiassa silmänkääntötempun, joka epäonnistui. Alun perinhän hallitusohjelma lähti siitä, että maksuja korotetaan siten, että maksujen korotukset ovat noin 200—300 miljoonaa markkaa vuositasolla. Hallitus päätyi kuitenkin siihen, että maksuja korotetaan yli 500 miljoonalla markalla ja että tällä maksukatolla leikataan siitä se parisataa miljoonaa markkaa päältä pois. Lopputulos oli se, että todennäköisesti kunnat jäävät miinuspuolelle ja asiakkaille tuli epätyydyttävä järjestelmä. Tarkastelipa asiaa kuntien kannalta, asiakkaiden kannalta ja hallituksenkin kannalta, asia on täydellisesti epäonnistunut joka suhteessa. Tämän surkeampaa lopputulosta lainvalmistelulle ei enää voi tulla.

[12] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että tämä on epäonnistunut. Minun ratkaisuesitykseni oli vain se, että molempia esityksiä olisi pitänyt siirtää vuodella, jolloin olisi päädytty siihen ratkaisuun, mutta koska kokoomus piti kiinni siitä hallitusohjelman maininnasta, että maksut tulevat voimaan tämän vuoden alusta, siksi, ikävä kyllä, tämä ratkaisu on tällainen.

Tiedän, että tämä on Kuntaliiton tilaustyö, koska jotkut kunnat eivät mielellään haluaisi tätä. Osa kunnista ei ole maksukattoa koskaan halunnut. Sain esimerkiksi eräästä Oulun läänin kunnasta vaatimuksen, jossa oli myös sosiaalijohtajan nimi, että maksukattoa ei pitäisi hyväksyä. Kyllä ihmettelen tämän tyyppistä sosiaalipolitiikkaa, että köyhien ihmisten sairastamiseen ei saisi kattoa tulla.

Ed. Lahtela ihmetteli, minkä takia olen näin kriittinen tähän lakiehdotukseen. Tässä ehdotetaan korjattavaksi ainoastaan yksi pykälä, ja jos tehtäisiin niin, että ne kauniit ajatukset toteutuisivat, mitkä täällä on puhuttu tietojärjestelmistä ja muista, silloin tätä pykälää ei tarvittaisi, koska kaikki saisivat ajallaan nämä maksukaton ylittävät vapautukset. Silloinhan sitä ei tarvittaisi. Nyt oppositio on nähnyt tarpeelliseksi ensimmäiseksi korjata sen, että yli vuoden takautuvia maksuja ei saisi enää hakea. Mielestäni tämä on kummallista siinä vaiheessa, kun järjestelmä on uusi eivätkä kaikki vielä asiasta tiedä.

[13] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kun ihmeteltiin, mitä ed. Lahtela sanoi, ed. Lahtela jatkaa edelleenkin, vaikka onkin eri nimellä olemassa.

On aika mielenkiintoista katsella ed. Hyssälän ja ed. Huotarin välistä keskustelua. Periaatteessa olen saanut semmoisen tulkinnan, että tässä kuitenkin vähäosaisten asialla ollaan molemmissa rintamissa. Siinä mielessä toivoisinkin, että keskustan ja vasemmistoliiton kannat yhtyisivät ja tulisivat kansalaisten parhaaksi. Ehdottomasti vetoan ed. Huotariin, että hallituspuolueen edustajana viette tätä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa eteenpäin niin, että tämä johtaa kokonaisuudistukseen, mitä monessa puheenvuorossa on jo väläytetty aikaisemminkin.

[14] **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Niin kuin on jo todettu, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki on tyypillinen laki, josta jo säädettäessä tiedettiin ja pystyttiin ennakoimaan, että korjaamaan aletaan. Kun muistinvaraista tietoa muutkin ovat ääneen puhuneet, minulla on jotenkin sellainen mielikuva, että eduskunta edellytti päätöstä tehdessään, että korjattavat asiat kerätään ja viimeistään vuonna 2001 tuodaan saliin korjattaviksi. Siitä johtuen, mitä nyt on käytännön elämässä tapahtunut, tähän keskusteluun yksi pointti lisää on esimerkiksi se, että kun vihreä kortti on saatu, voidaan osoittaa, että asiakkaan ajanvaraukset ovat alkaneet vaikeutua ja jonot ovat ruvenneet pitenemään sen vuoksi, että kyseinen yksikkö ei ole ot-

tanut hoidettavaksi, koska ei ole saanut hoitomaksua.

Ed. Huotarille sen verran, että minä olen ed. Mannisen kanssa täsmälleen samaa mieltä. Yksi syy, miksi tämä laki on susi, on se, että meillä oli määräaikainen ministeri. Hän keksi, että asialle on tehtävä jotain. Se oli kiireesti tuotava eteenpäin. Hallitusohjelmassahan sanasta sanaan selvitetään vaihtoehdot maksukattojärjestelmän käyttöön ottamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmän puitteissa. Tämä hallitusohjelma on kirjoitettu keväällä 99, laki hyväksyttiin viime vuoden puolella.

Arvoisa rouva puhemies! Meillä tulee olla tavoitteena yksi maksukatto. Järjestelmän tulee olla niin selkeä, että jokainen mummo ja pappa sen ymmärtää.

Ed. Esa Lahtelalle: Eduskunnasta pitää lähteä viesti suoraan hallitukselle. Sieltä voivat pikaiset korjausesitykset tulla. Meillä on riittävästi esimerkkejä siitä, että jos valiokunta käy pykäliä sorvaamaan, se ei välttämättä tuota parasta mahdollista lopputulosta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

15 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi ed. Seppo Lahtelalta, että en muistanut käyttää ed. Esa Lahtelan etunimeä. Ettei tässä syntyisi väärinkäsitystä, haluan vielä korjata, että tarkoitin tässä tapauksessa nimenomaan ed. Esa Lahtelaa sosialidemokraateista. Sen vuoksi ihmettelin, miksi hän on tässä asiassa samaa mieltä Liisa Hyssälän kanssa, kun olen monta kertaa kuullut tässä salissa ed. Esa Lahtelan puolustavan nimenomaan köyhiä ihmisiä.

Meillähän on kaikilla ihan sama tarkoitus sen asian suhteen, että tämä järjestelmä pitää yksinkertaistaa. En vain ymmärrä, onko tämä kiireellisin asia, että ruvetaan rajoittamaan kansalaisten takaisinhakujärjestelmää siinä tilanteessa, kun on näin paljon epätietoisuutta lainsäädännöstä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

4) Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 53/2000 vp (Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Nykyisen lain mukaanhan, kun koulumatka ylittää kymmenen kilometriä, lukiolaisten ja ammattikoululaisten omavastuuosuus näistä kuluista on 250 markkaa kuukaudessa, ja lakialoitteessa esitetään kilometrirajan alentamista seitsemään. Miksi se ei voisi olla samalla jo viisi? Joka tapauksessa, jos tämä kilometrimäärä saataisiin alemmaksi, se olisi omalta osaltaan tukemassa vähäistä julkisen liikenteen säilymistä harvaanasutuilla paikkakunnilla. Sitä ei muutenkaan ole kovin paljon nykyään jäljellä, ja toisaalta tätä kautta myös omalta pieneltä osaltaan se tukisi koulutuspalvelujen säilymistä asianomaisilla alueilla. Nämä ylimääräiset matkakulut korvaa Kela. Kaiken kaikkiaan kannatan tätä lakiesitystä, tietynlaista aluepolitiikkaa tämäkin.

2 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Aloitteen tekijä ed. Tytti Isohookana-Asunmaa on tässä aivan oikealla tiellä, mutta tätä aloitetta voi todella jalostaa ja kehittää sillä tavalla kuin ed. Kähkönen on tuonut esille. Kilometrirajat ovat tietysti ongelmallisia. Aina joku jää sata metriä vaille, joku yli. Tuo seitsemän kilometriä on ihan hyvä matka. Itselläni oli kansakouluun — silloin mentiin kävellen, ei ollut koulukyytejä — tasan seitsemän kilometriä. Lukiolainen sen jaksaa, mutta kyllähän nykyaikana olisi ihan perusteltua tuommoinen viisi kilometriäkin, niin kuin tuotiin esille. Se olisi monelle linja-autovuorolle ja koulureitin kannattavuudellekin ihan perusteltu ratkaisu. Kannatan lämpimästi tätä aloitetta ja toivon, että sitä kehitetään esimerkiksi sillä tavalla kuin ed. Kähkönen on tuonut esille.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

5) Laki tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 56/2000 vp (Lauri Kähkönen /sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Pienyrittäjien ja viljelijöiden yrittäjätulon epäoikeudenmukainen jakaminen ansio- ja pääomatuloihin on keskusteluttanut tätäkin eduskuntaa jo usean kerran. Tämän epäkohdan korjaamiseksi on tehty useitakin aloitteita vuosien varrella. Hallitusohjelmassa luvataan, että ansiotuloverotusta kevennetään ja pääomaverotusta kiristetään. Pääomaverotuksen osalta tätä kiristämistä jo tapahtui. Mitä tulee taas ansioverotuksen keventämiseen ja siihen, minne se pääsääntöisesti kohdennetaan, siitä ollaan tässäkin talossa hyvin monta mieltä. Useimmilla maatalouden harjoittajilla ansiotulo-osuus maatalouden tulosta jää pieneksi tai sitä ei jää lainkaan, kun tulosta määrätään ensin pääomatulo-osuus. Menettely kiristää useimpien maatalouden harjoittajien verotusta ja entisestään kärjistää pääomatulona ja ansiotulona verottamisen ongelmaa. Sama ongelma tietysti koskee myös muita yrittäjiä.

Lakialoitteessa ehdotetaan, että tuloverolain 38—40 §:n mukaista jaettavan yritystulon laskentaa voidaan korjata siten, että yritystulon pääomaosuus voidaan jättää vahvistamatta silloin, kun tämä johtaa ansiotuloverotusta ankarampaan lopputulokseen. Yritystulo jaetaan kaavamaisesti ilman valinnan mahdollisuutta nettovarallisuuden mukaan ansio- ja pääomatuloihin. Nykyinen tilanne kohtelee pienyrittäjiä ja viljelijöitä epäoikeudenmukaisesti. Erityisesti pienten maatilatalouden ja muiden yritystulojen verotus on yleensä ankarampaa kuin pienten ansiotulojen. Yritystulon pakollinen jako pääoma- ja ansio-osuuksiin heikentää ratkaisevasti myös yrittäjän sosiaaliturvaa. Monet sosiaalietuudet, kuten sairauspäiväraha ja äitiyspäiväraha, ovat sidoksissa verotettavaan ansiotuloon. Sosiaaliturvan on perustuttava todelliseen työtuloon ilman pääomatuloa.

Valtiovarainministeriössä tehtyjen laskelmien mukaan, jotka ovat viime vuoden osalta, alle 58 000 markan yritystuloilla olisi verotus aina lievempää ansiotulona kuin pääomatulona, ja kun mennään yli 113 000 markan yritystulon tason, ei olisi missään tilanteessa puolestaan edullisempaa jättää pääomatulo-osuutta vahvistamatta.

Miten lakialoitteessa esitetty muutos sitten toteutetaan? Siihen on monta vaihtoehtoa. Eräänä vaihtoehtona olisi, että verovelvollinen voisi valita pienten tulojen osalta, sovelletaanko häneen ansiotulon verotusta vai jaetaanko nykyisten säännösten mukaisesti tulo verotettavaksi pääomatulona ja ansiotulona. Toinen vaihtoehto olisi, että verovirastossa viran puolesta tehtäisiin edullisuusvertailu verovelvollisen puolesta. Varmasti näissä molemmissa vaihtoehdoissa on ongelmia, ja totta kai, jos näitä vertailuja tehdään siellä verotoimistossa, se lisää toimistojen työtä. En ota kantaa, mikä toteuttamismalli olisi sitten paras.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti hallitus eduskunnan tahdon mukaisesti vielä tämän kevään aikana selvittää toimenpiteet, niin kuin se on luvannut, ja tuo eduskuntaan lakiesityksen, jolla edellä mainittu selvä pienyrittäjiä ja viljelijöitä koskeva epäkohta verotuksessa korjataan.

[2] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On helppo jatkaa siitä, mihin ed. Kähkönen jäi, että toivottavasti hallitus tuo korjaavan lakiesityksen, jolla nämä vääryydet korjataan. Sellaisenaan vääryys tässä tulee esille erityisesti niissä tapauksissa, joissa yrittäjän tai viljelijän talous on sellaisessa kunnossa, niin kuin sen kuuluu olla, velatonta, omavaraista ja hyvin toimeentulevaa, ja tulot, kuten usein maatalouden ja pienyritystoiminnan osalta ovat olemassa, ovat vähäiset, on vain olemassa pääomatuloa. Siinä voi helposti käydä niin kuin sille viljelijälle, joka sairastui, ja hänen hakiessaan sitten päivärahaa todettiin, että päivärahan suuruus on 15 markkaa 70 penniä päivä. Käsittääkseni tämä parhaiten selventää, mitä tämä sosiaaliturva siellä takana sitten on olemassa.

Erittäin mielihyvällä panen merkille, että allekirjoittajina on ed. Kähkösen aloitteessa erittäin pitkä lista, missä tuntuu olevan nimiä keskustasta, sosialidemokraateista ja ruotsalaisista mutta

vasemmistoliitosta puuttuu — on kuitenkin, edustajat Puhjo ja Kangas ainakin tulevat silmään. Tämä mielestäni antaa sen kuvan, että kannetaan huolta pienen yrittäjän ja viljelijän asemasta tässä koko laajan hallitusrintaman takana, oppositio mukaan lukien. Mutta se, mitä tässä kaipaan edelleenkin, on se, että tästä puuttuu yrittäjäkansanedustajien allekirjoituksia. Heitä eduskunnassa tiettävästi olisi enemmänkin ollut.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kähkönen on tehnyt kannatettavan aloitteen, ja aivan kuten ed. Seppo Lahtela edellä toi esille, näillä perusteilla tätä on helppo kannattaa. Monet viljelijät ja pienyrittäjät ovat Keski-Suomessa tuoneet mainitun epäkohdan esille ja nimenomaan liittyen tulonmuodostuksen aiheuttamaan vähäiseen sairasvakuutuspäivärahaan, joka tulee. Minusta ed. Kähkösen tuoma malli siitä, että verotoimisto automaattisesti valitsisi sen veromuodon, joka niin viljelijälle kuin pienyrittäjälle tässä tapauksessa olisi edullisempi, olisi hyvä. Tietysti yrittäjä voisi itsekin valita, mutta tietokoneella ja nykyajan tekniikalla on helposti laskettavissa, kumpi muoto on edullisempi. Tämä voitaisiin aivan hyvin tehdä verotoimistossa ja täten välttyä niiltä epäkohdilta, joita nykykäytännössä on, ja edesauttaa myös oikeudenmukaisempiin sairasvakuutuksen päivärahoihin.

[4] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kähkösen aloite on aiheellinen. Viime kaudellahan tästä samasta aiheesta käytiin monesti keskustelua ja taisi seuraava puhuja, ed. Väistö, jopa tehdä samasta aiheesta lakialoitteenkin viime kaudella. Siitä huolimatta me emme ole onnistuneet muuttamaan tätä, ja sen takia on hyvä, että ed. Kähkönen on nyt tehnyt aloitteen tästä. Toivon mukaan nyt sitten saadaan asia eteenpäin.

Kysymyshän on pelkästään siitä, miten pieniä tuloja yleensä kohdellaan tasavertaisesti. Missään tapauksessa tämmöistä pienituloista ihmistä ei saisi asettaa kireämmän verotuksen piiriin. Sen takia tarvitaan semmoinen vaihtoehto, että verotoimisto valitsisi jo suoraan edullisemman vaihtoehdon. Sen pitäisi juuri näin mennäkin.

Lisäksi koko tähän veropuoleen liittyy semmoinen näkökulma, että jatkossa pääomaverotus ja tuloverotus pitäisi saada samalle tasolle. Silloin nämä ongelmat poistuisivat. En sano kummin päin se pitäisi tehdä. Ilmeisesti joudutaan pääomaverotusta jonkin verran nostamaan ja tuloveroja alentamaan, jolloin tämmöistä kiertomahdollisuutta edes isoissa tuloissa ei pystyisi tulemaan, vaan kaikki maksaisivat saman verran veroja ja sillä sipuli. Pitkässä pelissä helpolla saadun tulon pitää olla kovemmin verotettua ja tämmöisen, joka hiellä ansaitaan, työllä ansaitaan, pitää olla kevyemmin verotettua, kun se vaatii enemmän ponnistustakin.

[5] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Tein todella samasta asiasta lakialoitteen aiemmin. Eduskunta myös edellytti, kuten ed. Kähkösen lakialoitteessa todetaan, viime valtiopäivillä hallitukselta toimenpiteitä. Nyt me niitä odotamme. Kevätistuntokausi on pian päättymässä, ja eduskunta ei ole vielä saanut hallitukselta ehdotusta, miten tämä varsin kipeä ongelma voidaan poistaa. Nythän yritystulon verotus on todella kiristynyt pienituloisilta, kun pääomatuloveroprosenttia korotettiin. Oikeastaan 120 000 markan tulotasoon saakka yritystulon verotus on pienillä tuloilla siis kireämpää kuin vastaavan ansiotulon verotus.

Siihen, mitä ed. Esa Lahtela totesi, ei mielestäni voida mennä. Kyllähän tuloverossa pitää progressio säilyä jatkossakin. Tämän ongelman hoitaminen on toteutettava muulla tavoin. Tässä lakialoitteessa tuodaan esille eräs vaihtoehto. Minun on vaikea ymmärtää sitä, mihin täällä aiemmin muun muassa ministeri Sasi on viitannut, että tämä on niin ongelmallinen toteutettava, että sen vuoksi tässä ei päästä eteenpäin. Ymmärrän niin, että muun muassa Ruotsissa asia on kyllä kyetty hoitamaan.

[6] **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siinä ed. Väistöön, että tuloveron progressio on säilytettävä. Tuon esille samalla sen, että pääomaverotasomme on EU:n keskiarvon alapuolella jonkin verran, joten pääomatulon verottaminen sinänsä tähän tasoon on hyvinkin perusteltua.

Ed. Kähkösen ja monien muiden, muun muassa minun, allekirjoittamassa aloitteessa on tuotu esille se konstruktion epäkohta, joka johtaa pienyrittäjän sosiaaliturvan polkemiseen, ja siihen tässä nyt lähinnä mielestäni on etsittävä korjausta. Täällä on tämänkin talven aikana kiertänyt useita aloitteita nimenomaan pienyrittäjien sairauspäivärahasta ja äitiyspäivärahasta, mutta ne ovat, kuten tavallista, juuttuneet valiokuntiin

vanhenemaan. Tämä esitys menestyessään olisi ratkaisu näihinkin aloitteisiin.

[7] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ei malta olla kannustamatta edustajia, jotka ovat tämän aloitteen panneet liikenteeseen, ja samalla kun kannustan, samalla toivoisi heille myös menestystä näissä pyrkimyksissään. Eduskunta on tästä asiasta lausunut useamman kerran yksiselitteisesti ja selkeästi, mutta se hallitus, jolleka te, aloitteen tekijät, annatte tukenne, kieltäytyy tämäntapaisesta korjauksesta, mitä te olette tässä aloitteessa esittäneet. Minä toivon, että samalla, kun omassa maakunnassanne kerrotte, että te olette ansiokkaasti tällaisen aloitteen tehneet, kerrotte myös sen, että teidän omat puolueenne ovat tähän saakka ainakin vastustaneet tällaista muutosta. Viimeksi viime vuoden vaihteessa, kun budjettimietintö hyväksyttiin, siihen selvä tällainen vaatimus kirjattiin, mutta mitään muutosta asiassa kuitenkaan ei ole tapahtunut.

Samalla kiinnitän huomiota siihen, että ed. Lahtela täällä esittää, että progressiivinen tuloverotus ja pääomaverotus pitäisi tasata saman suuruisen verokannan mukaan määräytyviksi. Keskustassa on siinä määrin vielä tällaista sosiaalista luonnetta ja poliittista linjaa, että meille tällainen linja ei muuten käy, ei alkuunkaan. Kyllä valtion tuloverotuksen pitää olla progressiivista. Jos meneteltäisiin Lahtelan ehdottamalla tavalla, kaikkinaiset erot, sosiaaliset ja taloudelliset erot, kyllä taatusti siitä kasvaisivat.

Puhemies: Ed. Pekkarinen, lienee aina syytä kertoa myös Lahteloiden etunimi. Nyt lienee kyseessä Esa Lahtela, jolle annan puheenvuoron.

[8] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Esa Lahtelaa ilmeisesti ed. Pekkarinen tarkoitti.

Minun puheenvuorooni sisältyi kyllä semmoinen ajatus, en sitä sanonut suoraan, että minun mielestäni pääomavero voisi olla progressiivinen myös. Miksi se on kepeämpi? Otetaan sieltä myös rahaa, jolloin saadaan sosiaalisiin tulonsiirtoihin ja hyvinvointipalveluihin riittävästi markkoja. Miksi helpolla saadun rahan pitää olla kevyemmin verotettua kuin hiellä ansaitun rahan?

[9] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle, kun hän kehotti menemään maakuntiin ja tuomitsemaan hallituksen siitä, että se ei ole tässä asiassa tehnyt mitään: Tässä toivossa eletään, ei tätä lakialoitetta ole tehty vain aloitteen tekemisen vuoksi, vaan tämä epäkohta on todella tiedostettu. Totta kai toivon ja allekirjoittajat myös, että tämä nyt sitten pikaisesti johtaa tulokseen, koska tämän suuntaisia lupauksia on myös annettu.

[10] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Lahtelalle ja muille (Ed. Väistö: Esa Lahtelalle!) täällä puheenvuoron käyttäneille: Tätä minäkin toivon, että te (Ed. Väistö: Esa Lahtelalle!) voitte nyt vaikuttaa hallitustenne ... (Naurua — Puhemies koputtaa) Ilta on pitkällä jo.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Kaikesta päättäen olen tottumaton käyttämään paikaltani puheenvuoroa, josta syystä tulen puhujakorokkeelle vielä pieneksi hetkeksi.

Ed. Esa Lahtelalle ja muille täällä saman henkisiä puheenvuoroja käyttäneille vielä toivon onnea ja menestystä viedä tätä asiaa eteenpäin, mikä teidän aloitteessanne on sanottu. Tämän suuntaisia aloitteitahan täällä on jätetty monia, monia ja monia. Muutama päivä sitten ed. Karjulan nimellä kulkeva vastaavanlainen aloite täällä kulki.

Viime vuoden vaihteessa asiasta äänestettiin. En kerennyt käydä katsomassa, miten ed. Esa Lahtela ja kumppanit äänestivät, kun joulun alla tästä asiasta äänestettiin. Minä rohkenen toivoa, että kun te äänestitte silloin — minä jälkikäteen käyn ottamassa muuten selvää siitä, miten te menettelitte — te puolustitte oppositiota ja vastustitte hallitusta, joka ei hyväksynyt tätä teidän nyt esittämäänne ehdotusta. Toivottavasti olitte meidän, opposition, puolella muutama kuukausi sitten, kun tästä asiasta oli oiva tilaisuus tehdä kunnon päätös tässä salissa. (Ed. Mäki-Hakola: Toivottavasti ei) — Ed. Mäki-Hakola, kun te sanotte, että toivottavasti ei, teidän näin sanomisessanne ihan kaikuu sama sävel kuin ministeri Sasin täällä aiemmin käyttämissä puheenvuoroissa, kun samasta asiasta puhuttiin. Minä ymmärrän, että kokoomuksessa perinteisesti on ollut aika paljon niitä, jotka ovat ymmärtäneet pienyrittäjiä, mutta monissa teissä valitettavasti ei enää sitä ymmärtämystä asu.

Se on perin valitettavaa, koska nyt tämä järjestelmä todellakin rankaisee sellaisia pienyrittäjiä, viljelijöitä ja muita pienyrittäjiä, joiden verotettava tulo jää noin 62 000:n ja 128 000:n väli-

maastoon. Tämä ei ole voinut olla uudistuksen alkuperäinen tarkoitus. Kun ei se ole tarkoitus ollut, niin jo siitäkin syystä tämä vääryys pitäisi nyt oikaista. Toivon, että ed. Mäki-Hakola tulee tässä asiassa sille yrittäjäystävälliselle linjalle, mitä monet sosialidemokraattiset edustajat täällä nyt tämän aloitteen muodossa ainakin edustavat. En tiedä, miten käytännössä ovat käyttäytyneet tähän asti.

Mitä tulee vielä kysymykseen, pitäisikö pääomaveron olla progressiivinen vero, en käy pitempään asiaa erittelemään. Sanon aivan lyhyesti, että kerta kaikkiaan tämän järjestelmän logiikkaan se ei sovi, ed. Lahtela. (Ed. Väistö: Esa Lahtela!) — Ed. Esa Lahtela. — Se ei kerta kaikkiaan sovi. Asiaan liittyvät vähennysjärjestelmät ja monet muut seikat, jotka tekevät täysin mahdottomaksi pääomaverokannan järjestää progressiivisen verotuksen kaltaiseksi. Sitten pitäisi luopua pääomaverojärjestelmästä ja mennä siihen samaan, mitä aikaisemmin elettiin. Suomen aikaisempi järjestelmähän oli täsmälleen sitä, mitä ed. Lahtela (Ed. Huotari: Esa Lahtela!) — korostan: Esa Lahtela — esitti. Se ei ollut tasavero, vaan se oli todellakin progressiivinen järjestelmä silloinkin.

Arvoisa puhemies! Näinä minuutteina ja tunteina ei ehkä tätäkään puheenvuoroa olisi tarvinnut pitää, mutta joskus pitää niin kuin anteeksi pyytäen hakea lupa sille, että saa sanotuksi.

[11] **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Lipposen hallitushan on tuonut esille hyvin voimakkaasti omaa Yrittäjyys-hankettaan. Mielestäni tämän tyyppisen asian ja sen nopean eteenpäinviemisen pitäisi olla ykkösasioita Yrittäjyys-hankkeessa. On välttämätöntä madaltaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä. Monet palkkatyöstä yrittäjiksi siirtyvät toteavat, että siinä on niin suuri muutos ja niin suuret riskit etenkin juuri liittyen sosiaali- ja eläketurvaan, että ehdottomasti niihin asioihin pitäisi saada ripeästi muutos, korjaus.

Arvoisa puhemies! Nyt todellakin olisi hallituksen ripeästi lähdettävä etenemään yksittäisten hankkeiden osalta, yksittäisten korjausten osalta, Yrittäjyys-hankkeessaan. Tämän tyyppinen pienyrittäjyyttä ja sitä kautta työllisyyttä vahvistava toimintalinja voisi olla ensimmäinen askel Yrittäjyys-hankkeen eteenpäinviennissä käytännön toimenpitein.

[12] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Mäki-Hakolan innoittamana totean tässä asiassa — niiden kommenttien perusteella, mitä ed. Mäki-Hakola esitti periaatteessa väheksyessään tätä ed. Kähkösen aloitetta — ettei vain hämärtyisi suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus ja sen tulevaisuuden mahdollisuudet: Suomalainen yhteiskunta eteenpäinkin nojaa pienyrittäjyyteen, yritteliäisyyteen, yrittäjäriskin kantoon ja yrittäjän mahdollisuuksiin selviytyä elämässä, viedä siinä sivussa myöskin muuta yhteiskuntaa eteenpäin tarjoamalla työtä, ansaintaja toimeentulomahdollisuuksia.

Yritteliäisyyden tukeminen tässä asiassa on perimmiltään ehkä yhtenä ajatuksena keskustelussa tullut esille, ja toivon, että tämä saa myöskin hallituspiireissä semmoista näkemystä ja kannatusta, että tällä päästään viemään eteenpäin koko yrittäjän asiaa ja elämänmuotoa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Laki työttömyysturvalain 16 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 63/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kello on jo aika paljon. Sen takia käyn lyhyesti perustelut tästä lakialoitteesta.

Ensinnäkin ihan yksinkertaisesti ja lyhyesti, mitä tämä tarkoittaa. Tässä lakialoitteessa esitän sitä, jotta yhdistelmätuella työskentelevän työttömyysturvan työssäoloehto kertyisi puolelta työssäoloajalta, kun tällä hetkellä yhdistelmätuella kertyy työssäoloehto yhdeltä kolmannekselta. Se ei oikein perustu mihinkään logiikkaan.

Aikanaan kun yhdistelmätukilaki oli käsittelyssä, siinähän alkuperäinen hallituksen esitys oli sellainen, jotta yhdistelmätuella työskentely ei olisi kerryttänyt työttömyysturvan työssäoloehtoa ollenkaan. Sitten eduskunnassa nousi aika vahva liike sen puolesta, jotta se ei ole oikein,

koska muissa tukitöissä kertyy työssäoloehto koko ajalta. Sitten pitkällisen väännön, useamman viikon väännön, ja neuvottelujen jälkeen tuli jonain yönä semmoinen poliittinen kompromissi. Lähinnä se oli demarien ja vasemmistoliiton työtä ja kokoomus oli sitten toisella puolella, ed. Mäki-Hakolan puolue toisella puolen, joka piti kiinni tiukasti hallituksen alkuperäisestä esityksestä. Sen aikainen työasiainvaliokunnan puheenjohtaja Lindroos oli neuvottelemassa ja sitten päädyttiin tällaiseen lopputulokseen, joka oli laiha sopukompromissi. Alkuperäinen tarkoitus oli, että koko yhdistelmätukityön ajalta kertyisi myös työttömyysturvan työssäoloehto.

Syy, miksi en esitä kertymistä koko ajalta, on, että tiedän, jotta se ei menisi läpi, niin kuin tämäkään ei todennäköisesti johda lopputulokseen, voi olla näin, ollaan realisteja. Kuitenkin minusta tässä on enemmän logiikkaa, että se kertyisi puolelta ajalta, mikä oli myös meidän tavoitteemme viime eduskuntakaudella lakia käsiteltäessä. Viimeinen etappi oli, jotta kun yhdistelmätuessahan maksetaan kahta kautta rahaa, tulee työllistämistukea ja työmarkkinatukea, jotka yhdistetään ja siitä nimikin yhdistelmätuki, ja koska summat ovat lähes saman suuruiset, noin 2 500 markkaa molemmilta luukuilta, ja normaalissa tukityöllistämistyössä kertyy koko ajalta työssäoloehto, niin minusta siltä markkamäärältä, siltä puolelta osuudelta, pitäisi myös tässä tapauksessa ihmisen saada kerrytettyä työssäoloehtoa.

Sinällään jotkuthan voivat pitää tätä aika vähäpätöisenä, mutta kuitenkin työttömien osalta — tässä pitää jo olla pitkäaikaistyötön — on aika paljon merkitystä sillä, miten heidän sosiaaliturvansa ja -etuutensa kertyvät siinä hommassa. Sinällään vaikka olisi vuoden työssä, esitykseni tarkoittaa, että tämä henkilö, joka olisi työllistetty yhdistelmätuella, saisi työssäoloehtoansa kertymään kuusi kuukautta. Eli vielä tarvitaan neljä kuukautta jostakin muualta muuta työtä. Olisi hirveän hienoa, jos ihminen löytäisi työtä yhdistelmätukityön jälkeen. Esimerkkitapauksia on lukemattomia lähipiirissä ja myös tilastoista ilmenee, että hyvin harva näistä ihmisistä on kuitenkaan sijoittunut mihinkään tai saanut yhdistelmätukityön jälkeen työtä, joten todennäköisyys, jotta ihminen pääsisi ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle, on hyvin pieni. Mutta se olisi kuitenkin sillä tavalla kannustavampi, että olisi edes näköpiirissä pääsy vähän parempaan elämään.

Kaikkein paras olisi tietysti, että olisi kaikille ihmisille töitä, mutta valitettavasti tämä yhteiskunta on sellainen, että kaikille ei näköjään ole onnistuttu luomaan mahdollisuutta päästä töihin, ainakaan tässä ajassa. On sitten eri asia, kun mennään muutama kymmenen vuotta eteenpäin, onko sitten kaikilla suomalaisilla riittävästi töitä, kun väitetään olevan työvoimapula. Nämä ihmiset, jotka tällä hetkellä ovat tällä oksalla ja ovat yhdistelmätukityössä, ovat joutuneet tähän, ja nopeita ratkaisuja ei ole olemassa. Tämä ilmeisesti pikkuisen helpottaisi heidän elämäänsä. Se ei ratkaisisi sitä, mutta olisi yksi nytkäys vähän parempaan suuntaan.

[2] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Juuri tämän päivän lehdestä luin, että Kainuu on taas päässyt, joutunut, kärkeen työttömyystilastoissa. Meidän työttömyysprosenttimme on tällä hetkellä vähän reilu 20, kun maan keskimääräinen työttömyysprosentti on reilut 12. Syy tähän on selvä.

Kunnat ovat aika reilusti, samoin myös valtio, vähentäneet omaa työllistämistään. Näin kunnat ovat siirtäneet vastuuta työllistämisestä järjestöille yhdistelmätuen kautta. Tätähän ei tarkoitettu silloin, kun yhdistelmätuki tehtiin, mutta näin on käynyt. Osittain se johtuu Kainuun kuntien heikosta taloudellisesta tilanteesta, eli kuntien omarahoitusosuus on valtion toimien myötä lisääntynyt viime vuosina runsaasti ja siksi kuntien olisi pitänyt pystyä laittamaan lisäpanostusta tukityöllistämiseen. Tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista, ja osittain tämä on tietysti myös poliittista päätöksentekoa ainakin niissä kunnissa, missä keskustalla on yksinkertainen enemmistö. Näitä kuntiahan meillä Kainuussa riittää.

Yhdistelmätuki, joka tuli vuoden 1998 alusta lähtien, ei ole täysin ongelmaton. Ed. E. Lahtela on lakialoitteessaan puuttunut yhteen ongelmaan, joka mielestäni on myös perustuslain, ihmisten tasavertaisen kohtelun, näkökulmasta ongelmallinen. Mutta tilanne on kuitenkin tämä mikä on, ja ed. E. Lahtelan aloite pyrkii korjaamaan hieman yhdistelmätukea nimenomaan työssäoloehdon kertymisen kautta. Toki olen kuullut ja nähnyt aikaisemmin muun muassa Oecd:n ohjeita Suomelle, että minkään tuetun työllistämisen ei pitäisi kerryttää työssäoloehtoa. On mielenkiintoista nähdä, miten tarkkaan Oecd tunteekaan meidän järjestelmämme ja osaa antaa näin "hyviä" ohjeita meille. Kysehän on sii-

tä, että ensin valtiovarainministeriö tai jokin muu taho Suomesta tiedot antaa Oecd:lle ja sitten Oecd meitä ystävällisesti neuvoo, mitä pitäisi tehdä. Niinhän nämä asiat menevät.

Mielestäni silloin, kun on kysymys työsuhteesta, ei voi asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan esimerkiksi työssäoloehdon kertymisen kannalta. Siinä mielessä ed. Esa Lahtelan tekemä aloite on aivan oikean suuntainen.

Yhdistelmätuessa on myös monia muita ongelmia, joihin meidän kansanedustajien pitäisi puuttua nyt, kun näistä palkka- ja palkkioasioista on tänä iltana muutenkin puhuttu. Täällä sitä korjaamista todellakin olisi, sillä osa yhdistelmätuella työskentelevistä ei pääse laisinkaan pois toimeentulotukiluukulta mennessään töihin. Sellainen tilanne ei voi olla järkevä. Osa esimerkiksi Kajaanin kaupunginvaltuutetuista on sitä mieltä, että tällaista lakia ei olisi pitänyt ollenkaan tehdäkään. Sain aikamoista satikutia viimeksi valtuuston kokouksessa, kun siellä oli esillä yksi valtuustoaloite, jossa ehdotettiin kunnan maksamaa lisätukea niille yhdistyksille, jotka palkkaavat yhdistelmätukityöntekijöitä, siksi, että työstä pystyttäisiin maksamaan koko tämän tuen määrä palkkaa. Kaupunki olisi osallistunut sivukulujen osuudella, jotta palkka nousisi edes sen verran, että henkilön ei tarvitse mennä toimeentulotukiasiakkaaksi. Tämä valtuustoaloite ei tuottanut tulosta, ja yhä edelleen nämä henkilöt, erityisesti yksinäiset henkilöt, joutuvat menemään toimeentulotukiasiakkaiksi.

Tämä on yksi yhdistelmätuen korjausehdotuksista, jotka pitäisi toteuttaa. Siinä pitäisi miettiä, kenen vastuulle tätä lisärahoitusta pitäisi laittaa. Mielestäni myös yhdistyksillä pitäisi olla jonkinlainen omavastuu työllistämisessä. Nyt on käynyt niin, että osa yhdistyksistä on siirtänyt näitä työntekijöitä esimerkiksi ihan hyvätuloisiinkin perheisiin töihin, siivoustyöhön tai johonkin muuhun, ja perii aivan nimellistä hintaa tästä työstä. Se mahdollisesti vääristää myös markkinoita. Katson, että sellaista ei pitäisi sallia, että yhdistys teettää työntekijöillä sellaista työtä, jota on normaalisti markkinoilla, joilla myös yksityiset toimivat. Se onnistuisi sitä kautta, että yhdistyksille tulisi pieni omavastuu. Silloin esimerkiksi työttömien yhdistysten ruokailutoimintaan ja muuhun, mitä yhdistelmätuella myös pyöritetään, kunnat varmaankin pystyisivät jonkin verran antamaan tukea.

Toinen ongelma, minkä olen huomannut tässä yhdistelmätuessa olevan ja mistä nyt ed. Esa Lahtelan lakialoitteessa ei tällä kertaa puhuta, on rangaistuskarenssisäännöksien ongelmallisuus. Yhdistelmätukihan on tarkoitettu siihen, että henkilö työllistyisi tämän kautta myöhemmin, ja on nimenomaan tarkoitettu henkilön tueksi. Esimerkiksi Kajaanissa on käynyt kuitenkin niin, että kaupunki on osoittanut yhdistelmätukityöpaikkoja kaupungin ulkopuolelta sellaisille henkilöille, joilla ei ole autoa käytettävissään. Muun muassa eräs vanhainkoti sijaitsee 13 kilometriä kaupunkikeskustasta eikä sinne ole minkäänlaista julkista liikennettä iltaisin ja viikonloppuisin. Siellä kuitenkin tehdään kolmivuorotyötä. Yhdistelmätuella olevilla on lyhyempi työaika kuin muilla työntekijöillä ja siksi heille eivät esimerkiksi kimppakyydit käy. Järjestelmällisesti kaikki, joilla ei ole autoa, saavat kahden kuukauden rangaistuskarenssin siitä, että he eivät voi lähteä näihin töihin. Mielestäni se on kohtuutonta.

Kajaanin työvoimatoimikunta ei ole nähnyt mitään armoa tässä asiassa, vaikka asiaa on pyydetty hallintomenettelylain mukaisesti uudelleen tarkastelemaan niin, että näissä olisi hieman löysemmät säännökset kuin normaalityöpaikkojen tarjonnassa. Olen sitä mieltä, että tältä osin meidän pitää myös lakia muuttaa, ettemme tee karhunpalvelusta näille yhdistelmätukeen oikeutetuille ihmisille niin, että heitä yhä uudelleen vain karenssilla rangaistaan, vaikka tämä tukimuoto on tarkoitettu heitä tukevaksi.

Seuraava ongelma on se, että yhdistelmätukityön jatkohoito on hoitamatta eli ihmiset jäävät usein tyhjän päälle odottamaan seuraavaa 500 päivän kertymistä, ikävä kyllä se näin monen kohdalla on, että pääsisivät uudelleen tuettuun työhön. Kaikista pahinta minusta on se, että edes tämä 180 päivän tarveharkinnan raja ei silloin nollaudu, kun tämä henkilö on ollut vuoden töissä, eli puolison tarveharkinta astuu heti uudelleen voimaan. Minusta on kohtuutonta, että henkilö työn lopetettuaan ei saa yhtään markkaa työmarkkinatukea. Meillä on kyllä paljon korjaamisen varaa tässä yhdistelmätuessa vielä.

On myös niitä onnellisia tapauksia, missä henkilöt pääsevät jopa yksityisille markkinoille yhdistelmätuen aikana tai yhdistelmätuen jälkeen töihin. Nämä ovat olleet erittäin mielenkiintoisia ja hyviä tilanteita. Olen nähnyt monta sellaista henkilöä, joka on ollut tyytyväinen siihen, että hän on päässyt edes tällä yhdistelmätuella töihin

erityisesti nyt, kun työttömyystilanne meillä Kainuussa on vielä niin huono. Mutta toivon, että näihin yhdistelmätuen ongelmiin saataisiin ratkaisuja ja että yhdessä yritettäisiin hakea sellainen malli, joka todella tukisi työtöntä eikä näissä väliinputoamistilanteissa enää ainakaan rankaisisi häntä.

3 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Lakiesitys tähtää yhdistelmätuella työskentelevän työssäoloehdon kertymisen parantamiseen. Mielestäni tätä vallitsevaa epäkohtaa tämä lakiesitys lievittää. Eli yksi epäkohta on sen jälkeen pienempi.

Ed. E. Lahtela tämän lakiesityksen ensimmäisenä allekirjoittajana perusteli tätä, ja ed. Huotari toi muita epäkohtia esille. Nimeni puuttuu allekirjoittajien listasta, mutta tuon tässä esille sen, että kannatan tätä lakialoitetta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 10 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 64/2000 vp (Esa Lahtela /sd ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä toinen tekemäni lakialoite lähtee siitä, jotta työvoimakoulutuksessa maksettavaa ylläpitokorvausta ei laskettaisi tuloksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja määrättäessä. Tässä nimittäin, kun ei ole tiukkaa lainsäädäntöä olemassa, jotkut kunnat ovat tehneet sillä tavalla, että on käsitetty tuloksi tämä kolmenkympin ylläpitokorvaus, joka on tarkoitettu matka- ja ruokailukustannuksiin, ylimääräisiin kustannuksiin, kun ihminen käy työvoimapoliittisessa koulutuksessa. Sehän on kuitenkin kustannusta, menoa. Se on vaikka sitä kulukorvausta, mistä täällä kinataan, mutta joka tapauksessa se on menoa. Siksi olen vetänyt sen mukaan tähän 10 a §:n luetteloon, jota ei luettaisi tuloksi.

Muun muassa Lappeenrannan kaupunki on semmoinen paikka, josta tämä itse asiassa lähti liikkeelle. Se on ed. Seppo Lahtelan kusema-aluetta vai reviiriä, miten nyt Lapissa sanotaan, se on kai kusema-aluetta. Sieltä yksi ihminen lähetti kirjeen ja soitti ja kuvasi tilanteen, jotta hänellä on juuri tämän tyyppinen ongelma olemassa. Hänen päivähoitomaksuaan määrättäessä on otettu hänen työvoimakoulutuksessaoloaikanaan saamansa kolmenkympin ylläpitokorvaus siihen mukaan. Kävin selvittämään sitä ihan perusteellisesti. Minusta se tuntui epäoikeudenmukaiselta. Ministeriössä vastattiin, jotta kunnilla ja kaupungeilla on mahdollisuus tehdä tämmöinen harkinnanvarainen juttu.

Tein asiasta kirjallisen kysymyksen, ja vastauksessa samainen virkamies, joka oli sen kirjoittanut, totesi hyvästi, jotta kuitenkin tällä hetkellä, jos kaupungit tai kunnat ovat kyselleet tulkintaa tästä, hän on puhelimessa antanut ohjeet, ettei pitäisi ottaa huomioon. Minusta se on hyvä vastaus sinällään, mutta minusta sen pitäisi olla yhtenäinen sillä tavalla, että ministeriön pitäisi ainakin ryhtyä toimenpiteisiin, että lähettää suoraan kaikkiin kuntiin ohjeet, jossa tämä todettaisiin suoraan, jos ei ole valmiutta tähän lakimuutokseen.

Tämä on niin selkeä asia kuin voi olla, joka on epäoikeudenmukainen. Sen takia tämä ei sen pitempiä perusteluja vaadi. Toivon mukaan lakialoite etenee eduskunnassa — nimiä on nimittäin aikamoinen lista, en ole jaksanut laskeakaan, useita kymmeniä kuitenkin — mutta jos se täällä ei etene, toivon, jotta ministeriö laittaa sen ohjeen ja hoitaa sieltä kautta. Asia on kuitenkin korjattava.

2 **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tiedustelin omasta kotikunnastani tänään tilannetta, ja siellä se kuulemma lasketaan tuloksi sen kaikissa päivähoitoyksiköissä. Tämän tuloksen laskemisen peruste johtuu siitä, että päivähoitomaksut määräytyvät bruttotulojen perusteella eikä toisaalta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksessa ole mainintaa, että se pitäisi jättää huomioon ottamatta. Kuitenkin samalla kuulin, että nyt käydään tarkempi keskustelu, ja uskon, että varmasti käytäntö muuttuu. Ilmeisesti on ollut epäselvyyttä kyseisen 30 markan luon-

teesta, ja päivähoidon vastaavat ovat tehneet tämän linjauksen.

Tämä lakialoitteessa esitetty lain tarkistus tulisi tehdä. Kuitenkin herää kysymys, eikö tätä asiaa ole selvitetty perusteellisesti alun perin, vai onko tietoisesti jätetty tämä maininta laista pois. Ed. E. Lahtela jo viittasi siihen, eikö tämä hoituisi pikaisesti ilman lainmuutosta, kun annettaisiin pelkkä soveltamisohje. Mielestäni myös Kuntaliitto voisi tämmöisen ohjekirjeen laittaa. Olen yksi lakiesityksen allekirjoittaja. Toivon, että tämä todella esimerkiksi ja kaikkein jouhevimmin soveltamisohjeella hoidettaisiin.

3 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Esa Lahtela on puuttunut tärkeään asiaan siinä mielessä, että tämä 30 markkaa tuntuu kovin pieneltä rahalta meistä mutta on iso raha niille henkilöille, jotka kulkevat esimerkiksi työvoimakoulutuksessa pitemmän matkan päästä. Heille tulee näitä kustannuksia enemmänkin kuin tämä 30 markkaa. Sen takia tuntuu todella kohtuuttomalta, kun se on kuukaudessa kuitenkin jo isompi summa, että se vaikuttaa päivähoitomaksuun. Tämä on mielestäni täysin rinnastettavissa 10 a §:ssä oleviin muihin tuloihin, joita ei oteta huomioon tällä hetkellä päivähoitomaksua määriteltäessä.

Kun viimeksi päivähoitomaksuja tässä talossa määriteltiin, olin silloin jo sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, mutta en muista, että tähän asiaan olisi kovin paljon puututtu. Muistelen, että koko pykälä ei ollut silloin auki. Tietenkään tämmöinen yksityiskohta ei ehkä siinä olisi tullutkaan niin mieleen. Kun kysymys on kulukorvauksesta, sen ei pitäisi vaikuttaa. Silloin voisi miettiä, vaikuttavatko esimerkiksi kunnan luottamuspalkkiot ja kaikki muutkin päivähoitomaksuun, kun päivähoitomaksu yleensä määritellään kuitenkin palkkatodistuksen perusteella.

Toinen ongelma on se, että aikuiskoulutuksen ylläpitokorvaus leikkaa tällä hetkellä myös toimeentulotukea. Näinhän ei pitäisi olla, että toimeentulotukiasiakkaille koulutus on kalliimpaa kuin muille.

4 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tätä ylläpitokorvausta olen sen verran paljon penkonut, että olen löytänyt hyvin monia epäkohtia, joista ed. Huotari mainitsi tuossa yhden. Tällä hetkellä ministeriössä selvitellään kaikkia näitä rotankoloja ja litskuja, mitä tässä voi olla. Tähän liittyy vielä yksi semmoinen episodi, joka tuli ilmi ministeriön virkamiehen kanssa keskustellessa. Hän antoi minulle ohjeen, jotta lappeenrantalainen ihminen sieltä ed. Seppo Lahtelan reviiriltä tekisi valituksen hallinto-oikeuteen tästä asiasta. Ministeriön virkamies ehdotti, että liitetään myös se kirjallisen kysymyksen vastaus siihen, koska hallinto-oikeus voi muuttaa tulkintaa ja todeta, että tämä on kustannus. Odotetaan sitten oikeuden päätöstä.

Minusta tämä on sinällään hyvä neuvo, mutta sillä tavalla merkillinen asia, että eikös meidän pitäisi tätä eduskunnassa muuttaa, kun havaitaan tämmöinen epäkohta. Hallituksen pitäisi tätä muuttaa ihan luonnostaan, eikä tehdä sillä tavalla, että ministeriön virkamies sanoo, että antaa oikeuden tehdä tästä päätös, koska epäkohta pitää korjata, että ei ihmisen tarvitse nähdä vaivaa ja tehdä valituksia ja odottaa pitkään, meneekö puoli vuotta, ennen kuin tulee päätös.

5 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Olen ihmetellyt aikaisemminkin joidenkin muiden asioiden yhteydessä samanlaista menettelyä eli sitä, että ministeriön virkamies esittää, että haetaan oikeuden ratkaisua, vaikka hän itse tuntuu olevan samaa mieltä, että kysymys on ehkä sellaisesta asiasta, jota ei ole kukaan tullut aikaisemmin ajatelleeksi ja joka haluttaisiin korjata. Ministeriön virkamiehet pyytävät asiakasta käyttämään oikeustietä hakeakseen ratkaisua asiaan, jonka pitäisi olla kaikilla paikkakunnilla samanlainen. Nythän jos esimerkiksi hallinto-oikeuden kautta haetaan tähän ratkaisua, niin se korjaa vain sen kunnan menettelytavan, eikä välttämättä muita. Tämä on ongelma tällä hetkellä, ja toivoisin, että ministeriön virkamiehet ainakin esittävät ministereille, voisiko tällaisia tilanteita korjata, jos he kokevat itse, että tämä on epäoikeudenmukaista.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi Valtion taidemuseosta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 23/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 3/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

9) Hallituksen esitys laiksi eräiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten johtokuntien lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 50/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 10/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys rekisteröityjen lisäeläkejärjestelyjen sulkemisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 52/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 11/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 48/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 11/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 55/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 5/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen